

Załącznik do uchwały Nr

Rady Miejskiej w Bornem Sulinowie

z dnia

**STRATEGIA
ROZWIĄZYWANIA
PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
DLA GMINY BORNE SULINOWO
NA LATA 2017-2025**

Spis treści

1. Wstęp	3
WPROWADZENIE	6
ROZDZIAŁ I. Założenia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Borne Sulinowo na lata 2017-2025	6
1.1. Źródła i podstawy prawne	6
1.1.1. Akty prawne regulujące problematykę pomocy społecznej	6
1.1.2. Zgodność z dokumentami programowymi na poziomie europejskim, krajowym, lokalnym	9
1.1.3. Zgodność z regionalnymi dokumentami programowymi	13
1.2. Zadania Gminy w zakresie rozwiązywania problemów społecznych	15
DIAGNOZA	20
ROZDZIAŁ II. Aktualna sytuacja społeczno- gospodarcza na obszarze objętym wdrażaniem strategii.	20
3.1 Charakterystyka Gminy Borne Sulinowo	20
3.1.1 Położenie, powierzchnia, ludność	20
Źródło: www.bornesulinowo.pl	24
ROZDZIAŁ III. Diagnoza sytuacji społecznej	25
3.1. Charakterystyka rynku pracy	25
3.2. Otoczenie gospodarcze	26
3.3. Bezpieczeństwo i porządek publiczny	26
3.4. Opieka zdrowotna	29
3.5. Oświata w Gminie Borne Sulinowo	30
3.6. Organizacje pozarządowe	34
3.7. Organizacja i funkcjonowanie pomocy społecznej na terenie Gminy Borne Sulinowo	36
3.8. Ogólna charakterystyka rodzin objętych systemem pomocy społecznej	43
3.8.1. Niepełnosprawność i długotrwała choroba	52
3.8.2. Ubóstwo	55
3.8.3. Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego	57
3.8.4. Bezrobocie	61
3.8.5. Inne dysfunkcje w rodzinach klientów pomocy społecznej.	64
3.9. Podsumowanie i wnioski	73
ROZDZIAŁ IV. Szczegółowe wyniki badań opinii społecznych w sprawie problemów społecznych Gminy Borne Sulinowo.	77
4.1. Wnioski wypływające z badania opinii społecznej	77
4.2. Wyniki badań ankietowych w liczbach	79
ROZDZIAŁ V. Analiza SWOT	84
REALIZACJA STRATEGII	89
ROZDZIAŁ VI. Misja, wizja rozwiązywania problemów społecznych.	89
ROZDZIAŁ VII. Obszary priorytetowe, cele strategiczne, cele operacyjne i zadania.	89
7.1. OBSZAR PRIORYTETOWY I: Wspieranie rodzin	90
7.2. OBSZAR PRIORYTETOWY II: Przeciwdziałanie bezrobociu, ubóstwu i wykluczeniu społecznemu	96
7.3. OBSZAR PRIORYTETOWY III: Niepełnosprawność i osoby starsze	98
7.4. Zestawienie obszarów priorytetowych oraz celów strategicznych i operacyjnych.	102
ROZDZIAŁ VIII. Źródła finansowania	103
8.1. Ramy finansowe działalności MGOPS w Bornem Sulinowie	103

8.2. Źródła finansowania	106
ROZDZIAŁ IX. Zarządzanie realizacją strategii.	107
9.1. Wdrażanie i harmonogram strategii.....	107
9.2. Monitoring i ewaluacja	108
9.3. Sposoby komunikacji społecznej i promocji	108
9.4. Zmiany w strategii	109
Spis tabel	110
Spis wykresów.....	111

1.Wstęp

Rozwiązywanie problemów społecznych jest jednym z kluczowych zadań, jakie stoją przed administracją publiczną wszystkich szczebli. W rozwiązywanie problemów społecznych winny być także zaangażowane organizacje i instytucje należące do różnych sektorów życia publicznego, w tym m.in. organizacje pozarządowe, kościoły, związki wyznaniowe czy podmioty gospodarcze. Owo zaangażowanie winno być elementem zintegrowanego systemu i mieć charakter partnerski w stosunku do administracji, szczególnie na poziomie lokalnym.

Diagnoza rzeczywistych potrzeb społeczności lokalnej oraz określenie planu działań w dłuższej perspektywie są niezbędnymi warunkami efektywnej realizacji polityki społecznej w gminie. Natomiast określenie misji oraz wyznaczenie celów strategicznych i działań, powinno w znaczny sposób przyczynić się do rozwiązania wielu problemów społecznych i zminimalizować społeczne skutki kwestii społecznych. Dokument stanowi zatem podstawę do realizacji stosunkowo trwałych wzorów interwencji społecznych, które mają przyczynić się do poprawy warunków życia mieszkańców, w szczególności tych, którzy są zagrożeni marginalizacją czy wykluczeniem społecznym i doprowadzić do integracji społecznej. Niniejszy dokument umożliwi spełnienie powyższych warunków.

Strategia rozwiązywania problemów społecznych składa się z trzech zasadniczych części, tj. części wprowadzającej, diagnostyczno- analitycznej i programowej.

Diagnoza problemów społecznych została przeprowadzona z uwzględnieniem danych za lata 2013-2015. Analizy problemów społecznych dokonano m.in. w obszarze:

- ubóstwo,
- bezrobocie,
- niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba,
- opieka nad dzieckiem i rodziną,
- przemoc w rodzinie,
- uzależnienia,
- przestępczość.

Bazą do opracowania diagnozy społecznej zawartej w strategii były materiały i analizy statystyczne gromadzone przez instytucje takie, jak: Urząd Miejski, baza danych regionalnych Głównego Urzędu Statystycznego (www.stat.gov.pl), Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy

Społecznej, Powiatowy Urząd Pracy w Szczecinku, placówki oświatowe oraz wyniki anonimowych ankiet na temat występujących w gminie problemów i oczekiwań.

Prace nad aktualizacją Strategii rozpoczęto w październiku 2016r., a koordynowali ją pracownicy Ośrodka Pomocy Społecznej w Bornem Sulinowie.

W celu przygotowania dokumentu odpowiadającemu realnej sytuacji społecznej i potrzebom sektora pomocy oraz integracji społecznej gminy Borne Sulinowo w roku 2016 przeprowadzono badania wśród mieszkańców gminy. Na terenie gminy zebrano 200 ankiet, których respondentami byli właśnie jej mieszkańcy. Założenie zakładało dobór przypadkowy próby mieszkańców gminy. Badanie metodą kwestionariusza ankiety odbywało się od 1 października 2016 roku do 31 października 2016 roku.

Obecnie stale wzrasta zakres zadań stawianych przed instytucjami pomocy społecznej, co spowodowane jest zwiększającym się ich ciężarem gatunkowym i stopniem trudności generowanym takimi czynnikami, jak redukcja zatrudnienia, deficyt nowych miejsc pracy, wzrost kosztów związanych z ochroną zdrowia i rehabilitacją osób niepełnosprawnych. W celu ich realizacji powstały, bądź zostały znowelizowane akty prawne, wśród nich art. 17 ust 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r o pomocy społecznej (tj. Dz. U. z 2016r., poz.930, 1583.).

Ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej określa zakres zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym, do których m.in. należy opracowanie i realizacja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, a także innych programów, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka.

W myśl nowej strategii zinstytucjonalizowana pomoc społeczna oferuje pomoc finansową i materialną jako instrument początkujący proces, umożliwiający osobom i rodzinom przezwyciężanie ich trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać we własnym zakresie. Działania te opierają się na zasadach programowania, subsydiarności, koncentracji, elastyczności i otwartości. Istotą nowego modelu działania pomocy społecznej, kształtującego politykę społeczną - a w jej obszarze strategię rozwiązywania problemów społecznych - jest jej zintegrowanie zarówno w procesie planowania, jak też realizacji.

Dobrem nadrzędnym strategii rozwiązywania problemów społecznych jest człowiek-jego potrzeby zarówno w kontekście indywidualnym, jak i społecznym. Strategia jest dokumentem opisującym, analizującym i wartościującym zjawiska w tym obszarze rzeczywistości, od którego zależy stworzenie wizji godnego życia zarówno jednostki, jak też grupy społecznej, jako całości. W praktyce stanowi skuteczny instrument realizacji przyjętych założeń dla osiągnięcia stanu określonego w wizji.

Strategia jest dokumentem otwartym, polegającym stałemu monitoringowi i ewaluacji zadań. Wprowadzenie procedur monitoringu i ewaluacji pozwoli na wprowadzenie

zmian w realizacji poszczególnych celów i zadań w zależności od zmieniających się warunków oraz potrzeb społecznych.

Dokument ma charakter kilkuletni, został przygotowany na lata 2017-2025. Jest zgodny z założeniami odnoszącymi się do polityki społecznej dokumentów strategicznych przygotowanych na poziomie europejskim, ogólnopolskim i samorządowym i umożliwia ubieganie się o środki zewnętrzne, m.in. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej.

Strategia stanowi materiał wyjściowy do opracowania szczegółowych programów i projektów pomocy społecznej. Skuteczność wyznaczonych w niej działań pomocowych będzie zależała zarówno od posiadanych i pozyskanych przez gminę środków finansowych, jak i szerokiej, aktywnej i skoordynowanej współpracy przedstawicieli administracji samorządowej i partnerów społecznych, w tym organizacji pozarządowych.

WPROWADZENIE

ROZDZIAŁ I. Założenia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Borne Sulinowo na lata 2017-2025

1.1. Źródła i podstawy prawne

Obecnie wiele aktów prawnych reguluje zadania szeroko pojętej pomocy społecznej oraz innych dziedzin ze sfery społecznej takich jak : zdrowie, edukacja, rynek pracy, sport, kultura itd. Większość zadań realizowana jest przez samorządy terytorialne z dochodów własnych, subwencji i dotacji. Do realizacji zadań przewidziano również liczne programy m. in. takie jak:

- ⇒ program pomocy państwa w zakresie dożywiania
- ⇒ program powrót osoby bezdomnej do społeczności
- ⇒ krajowy program przeciwdziałania przemocy w rodzinie
- ⇒ program opieki nad dzieckiem i rodziną , w tym min. Karta Dużej Rodziny,

Poza programami wynikającymi z przepisów ustawowych opracowano szereg programów resortowych, których powodzenie jest możliwe wyłącznie przy zaangażowaniu władz lokalnych, a nie tylko instytucji rządowych.

Samorządy mają również obowiązek opracowywania własnych programów takich m. in. jak:

- ⇒ program współpracy z organizacjami pozarządowymi,
- ⇒ ocena zasobów pomocy społecznej –gminny program wspierania rodziny,
- ⇒ gminny program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie,
- ⇒ program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych.

Wielkość i różnorodność programów kierowanych do społeczności lokalnych wymaga sprawnej koordynacji. Uważa się, że naturalnym narzędziem do realizacji tych celów może być także strategia rozwiązywania problemów społecznych.

1.1.1. Akty prawne regulujące problematykę pomocy społecznej

Strategia rozwiązywania problemów społecznych, podobnie jak inne dokumenty strategiczne przygotowywane na różnych szczeblach administracji publicznej, jest dokumentem uwarunkowanym prawnie. Obowiązek jej opracowania wynika wprost z art. 17 ust. 1 pkt. 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tj. Dz. U. z 2016r., poz.930, 1583), który w ramach zadań własnych gminy przewiduje

„opracowanie i realizację gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka”.

Opracowując Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Borne Sulinowo na lata 2017-2025 opierano się na kluczowych dla tej materii aktach prawnych tak, aby była ona kompatybilna oraz komplementarna z obowiązującymi przepisami oraz wymogami prawnymi.

Na treść i realizację strategii rozwiązywania problemów społecznych mają wpływ niżej wymienione akty prawne:

Ustawa z 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej na przestrzeni ostatnich 12 lat podlegała modyfikacjom, które nie przyniosły spodziewanych rezultatów. Stąd konieczność wprowadzenia większej zmiany, która będzie oddziaływać na system pomocy społecznej. Również, obecna sytuacja społeczno – gospodarcza wymusza przeprowadzenie gruntownych zmian. Pozostawienie w całości obecnych rozwiązań, będzie skutkowało narastaniem zjawiska wykluczenia społecznego i popadaniem coraz większych grup społecznych w ubóstwo, co skutkowałoby wzrostem liczby osób, które w okresie najbliższych lat będą korzystały ze świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej. Taka sytuacja miałaby negatywny wpływ na stan finansów publicznych, a także w dalszym ciągu prowadziłaby do znacznego obciążenia budżetów samorządów lokalnych. Z całą pewnością wprowadzenie w roku 2016 działań w ramach Programu 500 plus przyczyniło się do poprawy sytuacji polskich rodzin.

Celem wprowadzanych zmian w ustawie o pomocy społecznej jest podniesienie efektywności systemu pomocy społecznej przez zwiększenie podmiotowości odbiorcy pomocy, który będzie miał większy niż dotychczas, wpływ na pokonanie swojej trudnej sytuacji życiowej, poprzez nie tylko współpracę z pracownikiem socjalnym, ale także poprzez świadomy wybór oferowanych usług socjalnych. Zmiany w systemie pomocy społecznej mają przyczynić się do tego, aby przyznawane świadczenia, oferowane usługi socjalne, w tym praca socjalna, odpowiadały rzeczywistym potrzebom i możliwościom osób i rodzin, a zastosowane mechanizmy bardziej mobilizująco-aktywizująco wpływały na ich postawy oraz poprawę gotowości aktywnego udziału w życiu publicznym, w tym współdziałania z lokalnym środowiskiem społecznym.

Pozostałe akty prawne:

- ⇒ Ustawa z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (tj. Dz. U. 2016 r. poz. 446,1579),
- ⇒ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tj. Dz. U z 2016 r. poz. 930, 1583),
- ⇒ Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych (tj. Dz. U. z 2016r poz.2046),
- ⇒ Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 roku o zatrudnieniu socjalnym (tj. Dz. U. z 2016r poz.1828),
- ⇒ Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (t.j. Dz. U. z 2016r., poz. 645,691,868,1265,1579,1860),
- ⇒ Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t. j. Dz. U. z 2015r poz. 1390),
- ⇒ Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (t. j. Dz. U. 2015r, poz.581, 1240, 1269, 1365, 1569, 1692, 1735 ,1830, 1844, 1839, 1916, 1991, 1994; z 2016r poz.65, 652,960);
- ⇒ Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t. j. Dz. U. z 2016r poz.575, 1583, 1860);
- ⇒ Ustawa z dnia 4 lutego 2011r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 (t. j. Dz. U. z 2016r, poz.157);
- ⇒ Ustawa z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t.j. Dz. U. z 2015r, poz. 1286, 1893, 1916);
- ⇒ Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu narkomanii (t. j. Dz. U. 2016 r. poz. 224, 437);
- ⇒ Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 roku o ochronie zdrowia psychicznego (t.j. Dz. U. 2016r, poz. 546, 960, 1245, 1810, 1921);
- ⇒ Ustawa z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych (tj. Dz. U. z 2016 r. poz. 963, 1247, 1579, 1807, 1810, 1921);
- ⇒ Ustawa z dnia 29 maja 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (t.j. Dz. U. 2014r, poz. 1118, 1138, 1146; z 2015r, poz. 1255, 1333, 1339);
- ⇒ Ustawa z dnia 28 listopada 2003 roku o świadczeniach rodzinnych (t.j. Dz. U. 2016r, poz. 1518, 1579);

- ⇒ Ustawa z dnia 17 czerwca 1966 roku o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (t.j. Dz. U. z 2016r poz. 599);
- ⇒ Ustawa z dnia 7 września 2007r o pomocy osobom uprawnionych do alimentów. (t. j. Dz. U. z 2016r., poz. 169, 195);
- ⇒ Ustawa z dnia 21 czerwca 2001 roku o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy, o zmianie Kodeksu Cywilnego (t.j. Dz.U.2014r poz.150; z 2015r poz. 1322, 1777; z 2016r poz. 8, 1250);
- ⇒ Ustawa z dnia 25 lutego 1964 roku Kodeks rodzinny i opiekuńczy (tj. Dz. U 2015r, poz. 2082; z 2016r,poz 406, 1177, 1271);
- ⇒ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 roku Kodeks cywilny (t.j. Dz. U. z 2016r, poz.380, 585);
- ⇒ Ustawa z dnia 04 kwietnia 2014 roku o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów (t. j. Dz. U. z 2016r, poz. 162, 972);
- ⇒ Ustawa z dnia 11 lutego 2016r o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (t. j. Dz. U. z 2016r ,poz. 195,1579);

1.1.2.Zgodność z dokumentami programowymi na poziomie europejskim, krajowym, lokalnym

KONTEKST EUROPEJSKI

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Borne Sulinowo na lata 2017- 2025, w ogólnych zasadach jest dokumentem zgodnym z założeniami polityki społecznej UE, co stwarza możliwości korzystania z funduszy unijnych skierowanych na rozwiązanie różnych problemów społecznych.

Politykę społeczną Wspólnoty Europejskiej określają traktaty i inne dokumenty odnoszące się do zagadnień społecznych. Najważniejsze z nich to: Wspólnotowa Karta Praw Socjalnych Pracowników, Traktaty z Maastricht i Amsterdamski. Przełomowym w podejściu UE do problematyki społecznej był szczyt Luksemburski, następstwem, którego było wypracowanie Europejskiej Strategii Zatrudnienia, która ma fundamentalne znaczenie dla zastosowania, stale aktualizowanego Europejskiego Funduszu Społecznego – głównego źródła finansowania problemów społecznych.

Głównym założeniem polityki społecznej UE jest zwalczanie ubóstwa i wykluczenia społecznego metodą otwartej koordynacji (open method of coordination – OMC). Założenia te zostały przyjęte podczas szczytu Lizbońskiego w 2000 r. W ramach

OMC, podstawowe cele dla wszystkich krajów są ustalane wspólnie, a następnie przedkładane na strategię poszczególnych państw. Przyjęta w Nicei Europejska Agenda Społeczna wyznacza główne cele w odniesieniu do zwalczania wykluczenia społecznego i ubóstwa, będące podstawą Krajowych Planów Działania na rzecz Integracji Społecznej. Formułując cele zadbano o ich spójność z założeniami, priorytetami i dokumentami obowiązującymi w Unii Europejskiej:

W 2002 roku w Nicei, Rada Europejska przyjęła cztery cele zwalczania ubóstwa i wykluczania społecznego na obszarze Unii Europejskiej:

1. zwiększanie udziału w zatrudnieniu i dostępu do środków, praw, dóbr i usług,
2. zapobieganie ryzyku wykluczenia społecznego,
3. pomoc dla najbardziej potrzebujących,
4. mobilizacja wszystkich odpowiednich instytucji.

Strategia Polityki Społecznej otworzyła Polsce dostęp do najważniejszego instrumentu finansowego, jakim jest Europejski Fundusz Społeczny. Zadania realizowane przez fundusz sprowadzają się do:

- ⇒ aktywnych form zwalczania bezrobocia,
- ⇒ przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu,
- ⇒ promowanie i oprawa kształcenia ustawicznego,
- ⇒ doskonalenie kadry i rozwój przedsiębiorczości,
- ⇒ aktywizacji zawodowej kobiet.

EUROPA 2020 - jest nową strategią gospodarczą Unii Europejskiej zastępującą Strategię Lizbońską. Nowe wyzwania takie, jak światowy kryzys finansowy zmusiły Europę do redefinicji zarówno celów, jak i instrumentów wspierających rozwój gospodarczy.

Strategia, której założeniem jest stworzenie większej liczby miejsc pracy i podniesienie standardu życia, obejmuje trzy wzajemnie ze sobą powiązane priorytety:

1. Rozwój inteligentny – rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji.
2. Rozwój zrównoważony – wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej.
3. Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu – wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną

Podstawowymi instrumentami realizacji celów strategii „Europa 2020” są opracowywane przez państwa członkowskie UE, Krajowe Programy Reform oraz

przygotowane przez KE inicjatywy przewodnie, realizowane na poziomie UE, państw członkowskich, władz regionalnych i lokalnych, a wśród nich min. :

- **Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia** – stworzenie warunków do unowocześnienia rynków pracy, przez ułatwienie mobilności pracowników i rozwój ich umiejętności, w celu zwiększenia poziomu zatrudnienia oraz zapewnienie trwałości europejskich modeli społecznych;

- **Europejski program walki z ubóstwem** – zapewnienie spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej poprzez pomoc osobom biednym i wykluczonym oraz umożliwienie im aktywnego uczestniczenia w życiu ekonomicznym i społecznym.

KONTEKST KRAJOWY

Na płaszczyźnie krajowej Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Borne Sulinowo na lata 2017-2025, zgodna jest w swych założeniach i proponowanych kierunkach działań z następującymi dokumentami:

STRATEGIA ROZWOJU KRAJU 2020

Strategii Rozwoju Kraju 2020, przedstawione są cele i priorytety rozwoju społeczno-gospodarczego Polski w najbliższej dekadzie oraz warunki, które powinny ten rozwój zapewnić. Strategia Rozwoju Kraju 2020 za konieczne uznaje kompleksowe ujęcie działań w zakresie bezpieczeństwa socjalnego obywateli znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji życiowej, której nie są w stanie samodzielnie przezwyciężyć wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości.

STRATEGIA ROZWOJU KAPITAŁU LUDZKIEGO 2020

Głównym celem Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego jest rozwijanie kapitału ludzkiego poprzez wydobywanie potencjałów osób w taki sposób, by mogły w pełni uczestniczyć w życiu społecznym, politycznym i ekonomicznym na wszystkich etapach życia. Poza celem głównym w Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego wyznaczono pięć celów szczegółowych:

- ⇒ wzrost zatrudnienia;
- ⇒ wydłużenie aktywności zawodowej i zapewnienie lepszej, jakości funkcjonowania osób starszych;
- ⇒ poprawa sytuacji osób i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- ⇒ poprawa zdrowia obywateli oraz podniesienie efektywności opieki zdrowotnej;
- ⇒ podniesienie poziomu kompetencji i kwalifikacji obywateli.

Realizacja celu głównego oraz celów szczegółowych SRKL odbywać się będzie

poprzez działania podejmowane na różnych etapach życia: od wczesnego dzieciństwa, poprzez edukację szkolną, edukację na poziomie wyższym, okres aktywności zawodowej i rodzicielstwa, do starości.

Realizacja celów SRKL powinna, w perspektywie roku 2020, pozwolić na to, by Polska, dzięki rozwiniętemu rynkowi pracy i wysokiemu poziomowi zatrudnienia w połączeniu z wysokiej, jakości systemem kształcenia oraz efektywną opieką zdrowotną, stawała się coraz bardziej nowoczesnym, atrakcyjnym i konkurencyjnym miejscem do życia.

Przedmiotowa strategia odzwierciedla cele programu Europa 2020, wpisuje się w nie poprzez wskazanie na potrzebę kształtowania warunków dla rozwoju konkurencyjnej gospodarki rynkowej, ukierunkowanej na zwiększanie spójności społecznej oraz przezwyciężanie społecznych barier rozwoju.

Zapisy SRKL bezpośrednio wpisują się w cele Strategii Rozwoju Kraju 2020. W szczególności odnoszą się one do priorytetów opisanych w dwóch następujących obszarach strategicznych: Konkurencyjna gospodarka (cele: zwiększenie innowacyjności gospodarki oraz rozwój kapitału ludzkiego), a także spójność społeczna i terytorialna (cele: integracja społeczna oraz zapewnienie dostępu i określonych standardów usług społecznych).

KRAJOWY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA UBÓSTWU I WYKLUCZENIU SPOŁECZNEMU 2020 Nowy wymiar aktywnej integracji

Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu jest bezpośrednim odniesieniem do 9 priorytetu Wspólnych Ram Strategicznych, określa założenia polityki państwa w w/w zakresie. Przedmiotowy program stanowi dokumentów o charakterze operacyjno-wdrożeniowym, ustanowiony w celu realizacji średniookresowej strategii rozwoju kraju – Strategii Rozwoju Kraju 2020 oraz Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego.

Podstawowym problemem dla krajowego programu jest niezdolność gospodarstw domowych do pokrywania wydatków koniecznych, związanych z podstawowymi potrzebami ich członków w wymiarach biologicznym i społecznym, zobowiązaniami z przeszłości (spłacanie zaległości i długów) i przynajmniej minimalnymi oszczędnościami (zabezpieczenie w razie nagłych i nieprzewidzianych wydatków).

Aby ten problem zminimalizować należy oddziaływać na warunki, w jakich funkcjonują gospodarstwa domowe, aby mogły one podejmować dobre dla siebie

i społeczeństwa decyzje o inwestowaniu w swój potencjał zatrudnieniowy i zarobkowy oraz decyzje dotyczące poziomu jego realizacji przez ich dorosłych członków.

Celem całej Unii Europejskiej jest zmniejszenie skali ubóstwa lub wykluczenia społecznego o 20 mln osób. Odpowiedni cel krajowy przyjęty przez Polskę brzmi: obniżenie o 1,5 mln liczby osób zagrożonych ubóstwem i/lub deprivacją materialną i/lub żyjących w gospodarstwach domowych bez osób pracujących lub o niskiej intensywności pracy.

1.1.3.Zgodność z regionalnymi dokumentami programowymi

KONTEKST REGIONALNY

Przyjęte w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Borne Sulinowo na lata 2017-2025, cele zgodne są z założeniami polityki województwa zachodniopomorskiego przyjętej w dokumentach programowych:

1. Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020 wraz z Prognozą oddziaływania na środowisko SRWZ została przyjęta przez Sejmik Województwa Zachodniopomorskiego Uchwałą Nr XXVI/303/05 z dnia 19 grudnia 2005 roku.

Ze względu na swój dalekosiężny charakter strategia rozwiązywania problemów społecznych budowana na poziomie lokalnym musi uwzględniać i brać pod uwagę przesłanki zawarte w dokumentach strategicznych podmiotów, z którymi gmina współpracuje na zasadzie partnerstwa. W przypadku Gminy Borne Sulinowo jest nim samorząd województwa zachodniopomorskiego.

Strategia jest zatem dokumentem, na którego podstawie jest prowadzona polityka rozwoju województwa. Określa kierunki tej polityki i wytycza cele, które mają być osiągnięte w założonym horyzoncie czasowym.

Strategie rozwoju województw pełnią rolę pomostową pomiędzy polityką regionalną Państwa wyrażoną w Narodowej Strategii Rozwoju Regionalnego i Narodowym Planie Rozwoju (traktowanych jako narzędzia realizacji polityki Państwa w regionach), a społeczno – gospodarczą polityką regionów odzwierciedlającą ich aspiracje. Strategia rozwoju województwa jest punktem odniesienia do wszelkich działań rozwojowych na terenie województwa wspierających procesy rozwojowe regionu, jest podstawą do przygotowania regionalnego programu operacyjnego, strategii sektorowych, długofalowych planów określających kierunki działań i pozostałych dokumentów

politycznych i programowych na poziomie województwa. Wśród wielu funkcji pełnionych przez strategię za najważniejsze uznaje się: przyciąganie inwestorów, wyrównywanie dysproporcji rozwojowych w sensie społecznym, gospodarczym i przestrzennym oraz uzyskiwanie pomocy strukturalnej.

2. Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego 2014-2020

Program Regionalny to jedna z metod realizacji Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego. Wsparcie pochodzące z Programu koncentruje się na trzech podstawowych obszarach: gospodarka, infrastruktura i społeczeństwo. Program koncentruje się na działaniach obejmujących rozwój potencjału społeczno-gospodarczego poprzez wspieranie projektów zakładających wzrost zatrudnienia, rozwój przedsiębiorczości, rozbudowę infrastruktury wzrost innowacyjności i konkurencyjności gospodarczej, poprawę ochrony środowiska. Program ten stanowi również konsolidację zapisów dotychczas realizowanych i przygotowywanych programów wojewódzkich w obszarze zdefiniowanej w Planie Polityki Włączenia Społecznego. Priorytetyzuje on prowadzone i planowane działania w ramach tego obszaru.

3. Program rozwoju ekonomii społecznej

Wieloletni regionalny plan działań na rzecz promocji i upowszechniania ekonomii społecznej oraz rozwoju instytucji sektora ekonomii społecznej i jej otoczenia w województwie zachodniopomorskim na lata 2012 – 2020 został przyjęty Uchwałą nr 1901/11 Zarządu Województwa Zachodniopomorskiego z dnia 16 listopada 2011. Dokument ten jest elastycznym planem działań, zawierającym priorytety i cele, które przyczynią się zarówno do rozwoju podmiotów ekonomii społecznej, jak i do upowszechnienia wiedzy na jej temat. Część wprowadzająca do Planu ma za zadanie – wyjaśnić miejsce „ekonomii społecznej” w szerszych procesach rozwoju, by nie traktować jej jako sfery oderwanej od kontekstu społeczno-gospodarczego, jako nowego zadania współfinansowanego z programów Unii Europejskiej, a przeciwnie – jako jego konsekwencję i uzupełnienie. Plan, z założenia, ma być dokumentem elastycznym, otwartym na bieżące zmiany i potrzeby środowiska. Zawiera katalog obszarów wsparcia i interwencji publicznej.

KONTEKST LOKALNY

W kontekście wewnętrznego rozwoju, *Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Borne Sulinowo na lata 2017-2025*, wpisuje się:

1. w wizję gminy nakreśloną przez: **Strategię rozwoju miasta i gminy Borne Sulinowo na lata 2004 – 2019**

Wizja rozwoju Bornego Sulinowa wiąże się z jego niedawną przeszłością. Przeszłość ta, bowiem zdeterminowała charakter obecny miasta we wszystkich aspektach: społecznym, gospodarczym, ekologicznym i urbanistycznym. Są tu odmienne od innych obszarów możliwości, ale i bariery rozwoju. Zostały one przeanalizowane w bilansie słabych i mocnych stron Borne Sulinowo narodziło się od nowa jako miasto cywilne w 1993 roku. W krótkim czasie stało się miejscem osiedlania przybyszów z całej Polski szukających nowych możliwości i szans. Misja miasta i gminy Borne Sulinowo „Jesteśmy zdrową i bezpieczną częstką Polski przywróconą ojczyźnie, prężnie działającym ośrodkiem turystyczno-gospodarczym w regionie, miastem-uzdrowiskiem, miejscem urzeczywistnienia idei integracji”.

2. w treść: **Programu przeciwdziałania narkomanii dla gminy Borne Sulinowo**

3. w treść: **Programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie dla gminy Borne Sulinowo**

1.2.Zadania Gminy w zakresie rozwiązywania problemów społecznych

Ustawa z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej, zwana dalej Ustawą, określa warunki prawne i organizację systemu pomocy społecznej, poprzez:

- ⇒ ustalenie zadań w zakresie pomocy społecznej;
- ⇒ wskazanie rodzajów świadczeń z pomocy społecznej oraz zasady i tryb ich udzielania;
- ⇒ określenie zasad organizacji pomocy społecznej;
- ⇒ ustalenie zasad i trybu postępowania kontrolnego w zakresie pomocy społecznej.

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Pomoc społeczną organizują organy administracji rządowej i samorządowej, współpracując w tym zakresie, na zasadzie partnerstwa z organizacjami społecznymi i pozarządowymi, Kościołem Katolickim, innymi

kościółami, związkami wyznaniowymi oraz osobami fizycznymi i prawnymi. Pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka.

Według Ustawy pomocy udziela się osobom i rodzinom w szczególności z powodu:

- ⇒ ubóstwa,
- ⇒ sieroctwa,
- ⇒ bezdomności,
- ⇒ bezrobocia,
- ⇒ niepełnosprawności,
- ⇒ długotrwałej lub ciężkiej choroby,
- ⇒ przemocy w rodzinie,
- ⇒ potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi,
- ⇒ potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności,
- ⇒ bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych,
- ⇒ braku umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej całodobowe placówki opiekuńczo-wychowawcze,
- ⇒ trudności w integracji cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą,
- ⇒ trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego,
- ⇒ alkoholizmu lub narkomanii,
- ⇒ zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej,
- ⇒ klęski żywiołowej lub ekologicznej.

Do szczegółowych zadań Ośrodka należy:

1. **Realizowanie zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym, tj.:**
 - 1) opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka;
 - 2) sporządzanie oceny w zakresie pomocy społecznej;
 - 3) udzielanie schronienia, zapewnienie posiłku oraz niezbędnego ubrania osobom tego pozbawionym;

- 4) przyznawanie i wypłacanie zasiłków okresowych;
- 5) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych;
- 6) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego;
- 7) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków na świadczenia zdrowotne osobom bezdomnym oraz innym osobom niemającym dochodu i możliwości uzyskania świadczeń na podstawie przepisów o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych;
- 8) przyznawanie zasiłków celowych w formie biletu kredytowanego;
- 9) opłacanie składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe za osobę, która zrezygnuje z zatrudnienia w związku z koniecznością sprawowania bezpośredniej, osobistej opieki nad długotrwale lub ciężko chorym członkiem rodziny oraz wspólnie niezamieszkującymi matką, ojcem lub rodzeństwem;
- 10) praca socjalna;
- 11) organizowanie i świadczenie usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych, w miejscu zamieszkania, z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi;
- 12) prowadzenie i zapewnienie miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych wsparcia dziennego lub mieszkaniach chronionych oraz kierowanie do nich osób wymagających opieki;
- 13) dożywianie dzieci;
- 14) sprawienie pogrzebu, w tym osobom bezdomnym;
- 15) kierowanie do domu pomocy społecznej i ponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańca gminy w tym domu;
- 16) pomoc osobom mającym trudności w przystosowaniu się do życia po zwolnieniu z zakładu karnego;
- 17) sporządzanie sprawozdawczości oraz przekazywanie jej właściwemu wojewodzie w formie dokumentu elektronicznego, z zastosowaniem systemu teleinformatycznego;
- 18) utrzymywanie Ośrodka pomocy społecznej, w tym zapewnienie środków na wynagrodzenia pracowników;
- 19) przyznawanie i wypłacanie zasiłków stałych;
- 20) opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne określonych w przepisach o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych.

2. Realizowanie zadań własnych gminy, tj.:

- 1) przyznawanie i wypłacanie zasiłków specjalnych celowych;
- 2) przyznawanie i wypłacanie pomocy na ekonomiczne usamodzielnienie w formie zasiłków, pożyczek oraz pomocy w naturze;
- 3) prowadzenie i zapewnienie miejsc w domach pomocy społecznej, ośrodkach wsparcia o zasięgu gminnym oraz kierowanie do nich osób wymagających opieki;
- 4) opracowanie i realizacja projektów socjalnych;
- 5) podejmowanie innych zadań z zakresu pomocy społecznej wynikających z rozeznanych potrzeb gminy, w tym tworzenie i realizacja programów osłonowych;
- 6) współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie upowszechniania ofert pracy oraz informacji o wolnych miejscach pracy, upowszechniania informacji o usługach poradnictwa zawodowego i o szkoleniach;
- 7) przyznawanie i wypłacanie dodatków mieszkaniowych, energetycznych;
- 8) tworzenie gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w tym:
 - a) opracowanie i realizacja gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie;
 - b) prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie w szczególności poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie;
 - c) zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia;
 - d) obsługa organizacyjno-techniczna Zespołu Interdyscyplinarnego do Spraw Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie;
- 9) w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej:
 - a) opracowanie i realizacja 3-letnich gminnych programów wspierania rodziny;
 - b) tworzenie możliwości podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny;
 - c) tworzenie oraz rozwój systemu opieki nad dzieckiem, w tym praca z rodziną przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych przez:
 - zapewnienie rodzinie przeżywającej trudności wsparcia i pomocy asystenta rodziny oraz dostępu do specjalistycznego poradnictwa,

- organizowanie szkoleń i tworzenie warunków do działania rodzin wspierających,
- d) finansowanie:
- kosztów szkoleń dla rodzin wspierających,
 - podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny,
 - kosztów ponoszonych przez rodziny wspierające związanych z udzielaniem pomocy rodzinie przeżywającej trudności w: opiece i wychowaniu dziecka, prowadzeniu gospodarstwa domowego, kształtowaniu i wypełnianiu podstawowych ról społecznych;
- e) współfinansowanie pobytu dziecka w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka, placówce opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej lub interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym;
- f) sporządzanie sprawozdań rzeczowo-finansowych z zakresu wspierania rodziny oraz przekazywanie ich właściwemu wojewodzie, w wersji elektronicznej, z zastosowaniem systemu teleinformatycznego;
- g) prowadzenie monitoringu sytuacji dziecka z rodziny zagrożonej kryzysem lub przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej, zamieszkałego na terenie Gminy Borne Sulinowo;
- h) przekazywanie do biura informacji gospodarczej informacji o powstaniu zaległości z tytułu nieponoszenia przez rodziców opłaty za pobyt dziecka w pieczy zastępczej;
- i) prowadzenie postępowań w sprawach z zakresu wspierania rodziny oraz wydawania w tych sprawach decyzji;
- 10) przyznawanie i wypłacanie pomocy materialnej o charakterze socjalnym dla uczniów.

DIAGNOZA

ROZDZIAŁ II. Aktualna sytuacja społeczno- gospodarcza na obszarze objętym wdrażaniem strategii.

3.1 Charakterystyka Gminy Borne Sulinowo

3.1.1 Położenie, powierzchnia, ludność

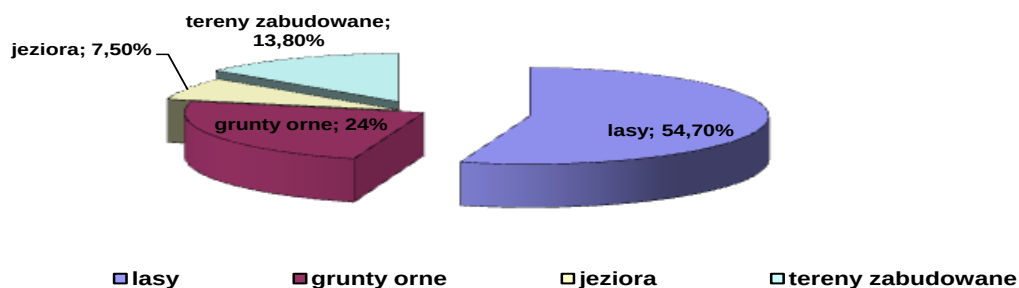
Gmina Borne Sulinowo znajduje się w centralnej części Pojezierza Drawskiego, na terenie powiatu szczecineckiego, w południowo-wschodniej części województwa zachodniopomorskiego- jej obszar wynosi ponad 484 km². Pod względem powierzchni gmina Borne Sulinowo zajmuje 3 miejsce na 114 gmin w województwie zachodniopomorskim. Sąsiaduje z pięcioma gminami, są to:

- od zachodu: Czaplinek (powiat drawski),
- od północnego – zachodu: Barwice (powiat szczecinecki),
- od północnego – wschodu: Szczecinek (powiat szczecinecki),
- od południa: Jastrowie i Okonek (powiat złotowski).

Miasto rozciągnięte przy południowym brzegu jeziora Pile wtopione jest w kompleks leśny.

Gmina składa się 39 miejscowości zamieszkałych i 1 miejscowości niezamieszkałej.

Wykres 1. Obszar Gminy Borne Sulinowo.

W skład Gminy Borne Sulinowo wchodzi 18 sołectw:

- **Ciemino** - obejmuje miejscowości Ciemino, Ciemino Małe,
- **Dąbie** - obejmuje wieś Dąbie,
- **Jeleń** - obejmuje miejscowości Jeleń, Jelonek, Przyjezierze, Grabno,
- **Juchowo** - obejmuje miejscowości Juchowo, Kądzielną, Kłosówko, Zamęcie,
- **Kielpino** – obejmuje miejscowości Kielpino, Kolanowo,
- **Krągi** - obejmuje wieś Krągi,
- **Kucharowo** - obejmuje miejscowości Kucharowo, Grzywnik,
- **Liszkowo** - obejmuje wieś Liszkowo,
- **Łączno** - obejmuje wieś Łączno,
- **Łubowo** - obejmuje miejscowości Łubowo, Strzeszyn,
- **Nobliny** - obejmuje wieś Nobliny,
- **Piława** - obejmuje miejscowości Piława, Międzylesie,
- **Radacz** - obejmuje miejscowości Radacz, Obrąb,
- **Rakowo** - obejmuje wieś Rakowo, Komorze,
- **Silnowo** - obejmuje miejscowości Silnowo, Osiczyn, Dąbrowica,
- **Starowice** - obejmuje miejscowości Starowice, Czochoń, Jeziorna,
- **Śmiadowo** - obejmuje wieś Śmiadowo,
- **Uniemino** - obejmuje miejscowości Uniemino, Okole.

22

następująco: 19 % stanowią mieszkańcy poniżej 18 roku życia, 61 % to osoby w wieku produkcyjnym (od 19 roku życia do 60 lat i do 65 roku mężczyźni) i 20 % to emeryci.

Wykres 2. Struktura wiekowa mieszkańców gminy Borne Sulinowo w 2015 roku.

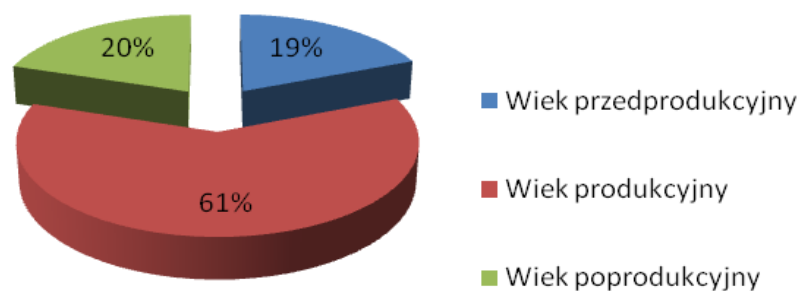

Tabela nr 1. Stan ludności w poszczególnych miejscowościach Gminy Borne Sulinowo w latach 2013-2015

Lp.	Miejscowość	Rok 2013	Rok 2014	Rok 2015
1.	Borne Sulinowo	4888	4807	4751
2.	Brzeźno	8	8	5
3.	Ciemino	53	63	64
4.	Ciemino Małe	17	14	14
5.	Czochryń	16	14	14
6.	Dąbie	208	205	203
7.	Dąbrowica	38	48	49
8.	Grzywnik	18	18	17
9.	Grabno	3	3	3
10.	Jeleń	389	400	391
11.	Jelonek	75	82	83
12.	Juchowo	320	334	335
13.	Jeziorna	4	4	6
14.	Kłomino	12	15	18
15.	Komorze	33	35	37
16.	Kiełpino	143	149	150
17.	Kolanowo	15	15	13
18.	Krągi	357	354	355
19.	Kucharowo	46	47	42
20.	Kłosówko	32	33	31
21.	KądzIELna	48	48	50
22.	Liszkowo	289	299	296
23.	Łubowo	1036	1028	1020
24.	Łącznie	86	85	85
25.	Międzylesie	40	40	38

26.	Nobliny	90	94	94
27.	Okole	9	11	11
28.	Obrąb	12	12	12
29.	Osiczyn	42	39	38
30.	Płytnica	7	7	7
31.	Piława	218	225	222
32.	Przyjezierze	76	75	75
33.	Radacz	406	409	411
34.	Rakowo	215	227	225
35.	Strzeszyn	31	38	38
36.	Starowice	39	37	36
37.	Silnowo	291	283	279
38.	Śmiadowo	116	114	120
39.	Uniemino	138	144	149
40.	Zamęcie	0	0	0

Źródło: www.bornesulinowo.pl

ROZDZIAŁ.III. Diagnoza sytuacji społecznej.

3.1. Charakterystyka rynku pracy

Na dzień 31 grudnia 2015 r. w Powiatowym Urzędzie Pracy w Szczecinku zarejestrowanych było 692 bezrobotnych zamieszkałych na terenie Gminy Borne Sulinowo, w tym 371 kobiet. W mieście zamieszkiwało 266 osób bezrobotnych, w tym 147 kobiet, a na terenach wiejskich odpowiednio 425 bezrobotnych, w tym 224 kobiety. W prowadzonych badaniach potrzeb społecznych w gminie Borne Sulinowo mieszkańcy jako jeden z największych problemów wykazywali bezrobocie (58% respondentów), spowodowane trudną sytuacją na lokalnym rynku pracy, brakiem zakładów pracy. Wskazują na to również statystyki prowadzone przez Powiatowy Urząd Pracy w Szczecinku.

Tabela nr 2. Zarejestrowani bezrobotni z terenu gminy Borne Sulinowo (stan na 31.12.2015 r.)

	Liczba bezrobotnych ogółem	W tym kobiety	Liczba bezrobotnych z prawem do zasiłku	W tym kobiety
Ogółem	692	371	124	55
Miasto	266	147	47	24
Wieś	426	224	77	31

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Szczecinku

W gminie Borne Sulinowo w latach 2013-2015 liczba osób zarejestrowanych jako osoby bezrobotne w Powiatowym Urzędzie Pracy w Szczecinku spadła z 853 osób do 692 osób. Jednocześnie stopa bezrobocia we wskazanym okresie spadła z 14,41 % do 11,4%. Powyższą sytuację przedstawiają tabele nr 3 oraz nr 4.

Tabela nr 3. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych z terenu gminy Borne Sulinowo w latach 2013 -2015.

Rok	Liczba zarejestrowanych bezrobotnych	
	ogółem	w tym kobiet
2013	853	478
2014	750	406
2015	692	371

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Szczecinku

Tabela nr 4. Wskaźnik bezrobocia rejestrowanego w gminie Borne Sulinowo w latach 2006-2010.

Data	Wskaźnik bezrobocia rejestrowanego
31.12.2013	14,1%
31.12.2014	12,4%
31.12.2015	11,4%

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Szczecinku

Z powyższych danych wynika, że zmniejsza się z roku na rok liczba osób bezrobotnych, spada wskaźnik bezrobocia rejestrowanego.

3.2. Otoczenie gospodarcze

Od kilku lat na terenie gminy Borne Sulinowo obserwuje się wzrost liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych, co jednocześnie wpływa na rozwój gminy, zasobność jej mieszkańców.

W roku 2015 dochody gminy na 1 mieszkańca wynosiły 3494 zł.

Tabela nr 5. Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON w 2015r- Gmina Borne Sulinowo na tle Powiatu

	Gmina	Powiat
Ogółem	774	7967
w tym w sektorze: rolniczym	50	253
przemysłowym	57	664
budowlanym	112	918
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. ludności	514	734

Źródło: szczecin.stat.gov.pl

3.3. Bezpieczeństwo i porządek publiczny

Przestępczość należy do szczególnych kwestii społecznych, które odciskają piętno na funkcjonowaniu każdej lokalnej społeczności, w której mają miejsce. Intensywność z jaką występuje ma duży wpływ na formowanie zachowań i postaw społeczności lokalnej.

Do głównych czynników mających wpływ na zagrożenie przestępczością należą:

- ⇒ wysokie bezrobocie i związana z nim bieda,
- ⇒ chęć łatwego i szybkiego zysku,
- ⇒ brak pozytywnych wzorów,
- ⇒ alkohol i środki odurzające.

Dlatego tak istotne jest prowadzenie adekwatnych działań prewencyjnych, operacyjnych oraz porządkowych mających na celu zapewnienie bezpieczeństwa i porządku publicznego.

Na terenie gminy Borne Sulinowo za stan bezpieczeństwa publicznego odpowiedzialny jest Komisariat Policji i Straż Miejska. Działania służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo gminy Borne Sulinowo skutkowały zatrzymaniami sprawców przestępstw na gorącym uczynku lub w bezpośrednim pościgu. Właściwa dyslokacja służb – praca prewencyjna „studziła” chęć dokonania czynu przestępczego przez potencjalnych sprawców.

Podczas wykonywania czynności służbowych na terenie gminy policjanci w sposób stanowczy reagowali na ujawnione wszelkiego rodzaju łamanie przepisów Kodeksu Wykroczeń i innych obowiązujących ustaw. Stosowano pouczenia, nakładano mandaty karne lub kierowano wobec sprawców wykroczeń wnioski o ukaranie do Sądu.

Tabela nr 6. Nalożone mandaty karne kredytowe.

2013		2014		2015	
szt.	zł	szt.	zł	szt.	zł
477	60150	402	54330	539	67240

Źródło: analiza stanu bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie miasta i gminy Borne Sulinowo w roku 2015

W rozbiciu na poszczególne kategorie wykroczeń:

Wykroczenia przeciwko	rok 2013	rok 2014	rok 2015
Porządkowi i spokojowi publicznemu	493	238	143
Instytucjom państwowym i samorządowym	0	0	0
Bezpieczeństwu osób i mienia	11	12	18
Bezpieczeństwu w komunikacji	567	527	387
Mieniu	82	48	28
Obyczajności publicznej	232	177	87
Urządzeniom użytku publicznego	108	125	85
Obowiązkowi ewidencji	0	0	0
Ustawie "O wychowaniu w trzeźwości"	532	344	205
Osobie	0	0	0

Źródło: analiza stanu bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie miasta i gminy Borne Sulinowo w roku 2015

Tabela nr 7. Liczba przeprowadzonych interwencji.

rok	2013	2014	2015
wszystkie	807	1028	1029
domowe	140	164	116
publiczne	662	864	913

Źródło: analiza stanu bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie miasta i gminy Borne Sulinowo w roku 2015

Tabela nr 8. Liczba wniosków sporządzonych do Sądu

rok	2013	2014	2015
Ilość wniosków	74	138	149

Źródło: analiza stanu bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie miasta i gminy Borne Sulinowo w roku 2015

W roku 2015 na terenie gminy Borne Sulinowo odnotowano szereg zdarzeń przestępczych. Były to zdarzenia o różnym ciężarze gatunkowym. W roku 2015 w Komisariacie Policji w Bornem Sulinowie przeprowadzono 206 postępowań przygotowawczych, w których stwierdzono 190 czynów przestępczych. Ponadto w roku 2015 zarejestrowano 127 podejrzanych o popełnienie przestępstw oraz 7 nieletnich sprawców czynów karalnych.

Tabela nr 9. Kategorie przestępstw w latach 2013-2015

Przestępstwa	Rok 2013	Rok 2014	Rok 2015
Zabójstwo	0	0	0
Rozbój, wymuszenie rozbójnicze	0	2	1
Kradzież z włamaniem	24	53	22
Kradzież mienia	51	41	38
Nietrzeźwy kierujący samochodem	47	40	57
Wypadek drogowy	6	5	8
Pobicie, uszkodzenie ciała	2	3	3
Znęcanie się nad rodziną	7	8	3
Czyn samobójczy, nagły zgon	11	5	8
Przerobienie, podrobienie dokumentu	4	2	2
Pożar	2	3	2
Zniszczenie mienia	13	13	19
Nie stosowanie się do wyroku sądu	29	34	24

Posiadanie narkotyków	5	11	14
Handel narkotykami, uprawa	5	1	3

Źródło: analiza stanu bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie miasta i gminy Borne Sulinowo w roku 2015

Analiza stanu bezpieczeństwa i porządku publicznego, zdarzeń przestępczych oraz analiza materiałów operacyjnych z ostatnich kilku lat wykazuje, że poziom przestępczości nie odbiega od poziomu lat ubiegłych i utrzymuje się na tym samym poziomie. Na fakt odnotowywania wzrostu stwierdzonych przestępstw w niektórych kategoriach ma w pewnym sensie fakt zwiększenia się bezrobocia, a co za tym idzie zubożenie społeczeństwa.

3.4. Opieka zdrowotna

Zdrowie, według Światowej Organizacji Zdrowia (WHO), oznacza dobre samopoczucie fizyczne, psychiczne i społeczne, pozwalające na prowadzenie przez człowieka produktywnego, sensownego i twórczego życia w sferze tak społecznej, jak i ekonomicznej. Przyjęta zasada równości, sprawiedliwości i partycypacji w zdrowiu stanowi istotną przesłankę w realizowaniu podstawowego prawa do zdrowia i korzystania z usług służby zdrowia.

Polityka społeczna, mając na względzie stan zdrowia jednostki, bierze pod uwagę czynniki ekonomiczne i społeczne. Jej zadaniem jest m.in. wyrównywanie dostępu do służby zdrowia oraz tworzenie warunków dla zdrowia społeczeństwa. Natomiast, badając kwestię zdrowia, polityka społeczna rozróżnia jej trzy dziedziny:

- profilaktykę, która ma na celu zapobieganie chorobom w społeczeństwie poprzez kształtowanie odpowiedniego rozwoju człowieka oraz warunków jego życia wpływających na jego zdrowie,
- leczenie, którego zadaniem jest nastawienie na człowieka chorego, na rozpoznanie i leczenie,
- rehabilitację, której celem jest przywracanie do zdrowia, sprawności i przydatności społecznej ludzi dotkniętych kalectwem lub upośledzonych fizycznie, psychicznie, społecznie.

Zadania służby zdrowia w dziedzinie leczenia i rehabilitacji w gminie realizuje m.in.:

1. Samodzielny Publiczny Zespół Opieki Zdrowotnej w Bornem Sulinowie, ul Orła Białego 5, w skład którego wchodzi Ośrodek Zdrowia w Łubowie i Silnowie;
2. Centrum Rehabilitacji Dla Osób Chorych Na Stwardnienie Rozsiane w Bornem Sulinowie, ul. Szpitalna 5.

3.5. Oświata w Gminie Borne Sulinowo

3.5.1. Ewidencja szkół

W gminie Borne Sulinowo zadania oświatowe oraz opiekuńczo-wychowawcze spełniają przedszkola, szkoły podstawowe, gimnazja i szkoły ponadgimnazjalne. Na terenie naszej gminy funkcjonują 3 gimnazja, jedno z nich tworzy zespół z szkołą podstawową, a jedno z liceum ogólnokształcącym, ponadto funkcjonują 4 szkoły podstawowe.

Tabela nr 10: Zestawienie szkół publicznych w Gminie Borne Sulinowo

Typ szkoły	Nazwa szkoły	lokalizacja
Publiczne szkoły podstawowe	Szkoła Podstawowa im. Jana Nowaka – Jeziorańskiego	Borne Sulinowo
	Szkoła Podstawowa im. Kawalerów Orderu Uśmiechu	Jeleń
	Szkoła Podstawowa im. Marii Konopnickiej	Juchowo
	Szkoła Podstawowa im. Pierwszych Osadników przy Zespole Szkół	Łubowo
Publiczne szkoły gimnazjalne	Publiczne Gimnazjum	Silnowo
	Gimnazjum przy Zespole Szkół	Łubowo
	Gimnazjum przy Zespole Szkół im. Ofłagu II D	Borne Sulinowo
Publiczne szkoły ponadgimnazjalne	Liceum Ogólnokształcące przy Zespole Szkół im. Ofłagu II D	Borne Sulinowo

Źródło: www.bornesulinowo.pl

Rodzina konsekwentnie spełniająca swoje zadania stanowi dla swoich członków źródło poczucia własnej wartości, bezpieczeństwa, więzi i miłości. Dzięki podstawom akceptacji i współdziałania zaspokajają potrzeby psychospołeczne, stwarza okazję do kształtowania osobowości, uczy młode jednostki podstawowych wartości oraz norm powszechnie akceptowanych w danej społeczności. Instytucje oświatowe wspierają

rodzinę w edukowaniu, wychowaniu oraz opiece nad dzieckiem. Niestety bardzo często bezradność, z jaką borykają się rodziny w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i nieumiejętność rozwiązywania problemów powodują poważne kryzysy. Przede wszystkim są to zazwyczaj dramatyczne i traumatyczne sytuacje dla wychowujących się w nich dzieci. W takich przypadkach instytucje oświatowe, ośrodek pomocy społecznej, placówki opiekuńczo - wychowawcze oraz świetlice wiejskie odgrywają istotną rolę we wsparciu i pomocy rodzinie, podstawowej komórce życia społecznego. Niejednokrotnie jednak wyżej wymienione instytucje poza prowadzeniem działań doraźnych, organizowaniem i prowadzeniem specjalistycznego poradnictwa, kierowaniem placówkami wsparcia dziennego bądź interwencyjnego, są zmuszane przejąć opiekę nad dzieckiem. Aby ograniczyć takie przypadki do minimum, należy prowadzić prawidłowe działania profilaktyczne, edukacyjne i naprawcze.

Tabela nr 11. Liczba oddziałów i liczba uczniów

Edukacja	2013/14	2014/15	2015/16
Placówki wychowania przedszkolnego	6	6	6
w tym przedszkola	2	2	2
Miejsca w przedszkolach	116	122	130
Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego	231	218	185
w tym w przedszkolach	101	94	103
Szkoły podstawowe	4	4	4
Uczniowie szkół podstawowych	545	532	555
Gimnazja	3	3	3
Uczniowie szkół gimnazjalnych	299	276	261
Liczba uczniów przypadająca na 1 oddział w szkołach:	17	16	17
podstawowych			
gimnazjalnych	19	18	17

Źródło: www.szczecin.stat.gov.pl

Tabela nr 12. Ludność gminy według edukacyjnych grup wieku w 2015r

Grupa wiekowa	Ilość mieszkańców
0-2 lata	240
3-6 lat	363
7-12 lat	581
13-15 lat	324

Źródło: www.szczecin.stat.gov.pl

Istotną funkcją szkoły jest prowadzenie świetlicy oraz organizowanie zajęć pozalekcyjnych dla uczniów, szczególnie tych ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi oraz rodzin zagrożonych dysfunkcjami. Świetlice spełniają funkcję opiekuńczą wobec

dzieci dojeżdżających do szkół. Prowadzone są w nich zajęcia opiekuńczo – wychowawcze, rekreacyjno – sportowe. Ponadto szkoły prowadzą dla uczniów różnego rodzaju koła zainteresowań, zajęcia wyrównawcze, korekcyjno- kompensacyjne, logopedyczne, doradztwa zawodowego, socjoterapeutyczne itp.

Problemami, które w najpoważniejszym stopniu dotyczą środowisko uczniowskie, są przede wszystkim trudne warunki materialne i ubóstwo rodziny. Uczniowie odczuwają skutki bezrobocia rodziców, ich dalekich i długoterminowych wyjazdów w celach zarobkowych i pozostawianie dzieci bez opieki.

Aby zapobiegać negatywnym zjawiskom występującym na terenie szkół, czy też pojawiających się w środowisku uczniów prowadzone są zajęcia profilaktyczne m.in. z zakresu profilaktyki uzależnień, profilaktyki przemocy, umiejętności interpersonalnych. Ponadto szkoły zapewniają uczniom i rodzicom m.in. następujące formy wsparcia:

- doradztwo psychologiczno – pedagogiczne,
- konsultacje,
- dostosowanie programów nauczania do potrzeb i możliwości ucznia,
- udział w szkolnych kołach zainteresowań, zajęcia adaptacyjno – integracyjne, interwencje w sprawach kryzysowych m.in. wnioskowanie o wszczęcie postępowań opiekuńczych bądź leczenie odwykowe rodziców,
- spotkania, rozmowy, pogadanki ze specjalistami,
- pomoc stypendialna, dożywianie.

3.5.2. Działalność kulturalna

Oprócz szkół na terenie gminy Borne Sulinowo działalność wychowawczo – opiekuńczą, kulturalną i sportową prowadzą:

- Centrum Kultury i Rekreacji w Bornem Sulinowie z siedzibą przy Al. Niepodległości 21,
- Miejska Biblioteka Publiczna w Bornem Sulinowie z siedzibą przy ul. Szpitalnej 1,

Wyżej wymienione instytucje realizują zadania gminy w zakresie tworzenia, udostępniania i popularyzacji kultury oraz sportu. Zajęcia organizowane w Centrum Kultury i Rekreacji oraz Miejskiej Bibliotece Publicznej uzupełniają ofertę szkół i pozwalają młodzieży na rozwijanie swoich, przede wszystkim artystycznych

umiejętności - kierują ciekawą ofertę do dzieci i młodzieży z terenu gminy. Mocną stroną ich działalności jest różnorodność form wyrazu: młodzi ludzie mogą rozwijać swoje umiejętności zarówno w sporcie, tańcach, rytmice.

Centrum Kultury i Rekreacji działalność statutową realizuje z wykorzystaniem następującej bazy:

1. Boiska i kompleksy sportowe:

- boisko sportowe wraz z zapleczem w Bornem Sulinowie,
- boisko sportowe zapasowe w Bornem Sulinowie,
- boisko sportowe wraz z zapleczem w Łubowie,
- kompleks boisk ORLIK 2012.

2. Strefy rekreacyjno-sportowe:

- strefa w Radaczu
- strefa w Jeleniu
- strefa w Piławie
- strefa w Silnowie
- strefa w Liszkowie
- strefa w Kragach
- strefa w Kiełpinie
- strefa w Unieminie

3. Świetlice wiejskie budynki:

- świetlice z zatrudnionym instruktorem: Radacz, Piława, Dąbie, Śmiadowo, Jeleń, Juchowo, Łubowo, Nobliny, Rakowo, Liszkowo, Kragi;
- pozostałe: Silnowo, Uniemino, Kiełpino

4. Budynek hali sportowo-widowiskowej wraz z siłownią zewnętrzną

5. Kort tenisowy i ścianka przy hali sportowo-widowiskowej

6. Baza garażowa na ul. Lipowej w Bornem Sulinowie

7. Tereny rekreacyjne: plaże , pola biwakowe, place zabaw

W Centrum Kultury i Rekreacji prowadzone są zajęcia sportowe dla dzieci, młodzieży oraz osób dorosłych:

1. Uczniowski Ludowy Klub Sportowy **TAEKWONDO**
2. SAMOOBRONA
3. ZUMBA

4. STRETCHING
5. AEROBIK
6. ZAJĘCIA ZUMBY DLA DZIECI
7. ZAJĘCIA RYTMICZNE DLA DZIECI
8. SZKÓŁKA TENISA ZIEMNEGO
9. STOWARZYSZENIE NA RZECZ DZIECI NIEPEŁNOSPRAWNYCH I ICH RODZICÓW „PROMYK NADZIEI” (w salce rehabilitacyjnej znajdującej się w hali sportowej CKiR odbywają się od poniedziałku do soboty różnego rodzaju zajęcia z rehabilitacji ruchowej dzieci niepełnosprawnych).

Celem świetlic funkcjonujących w ramach Centrum Kultury i Rekreacji jest m.in.:

- udzielanie pomocy w wyrównywaniu szans dzieciom z rodzin zamieszkałych na terenie Gminy,
- zapewnienie opieki wychowawczej,
- łagodzenie niedostatków wychowawczych w rodzinie,
- tworzenie warunków do nauki własnej i pomocy w nauce,
- rozwijanie zainteresowań i uzdolnień wychowanków,
- prowadzenie profilaktycznej działalności edukacyjnej w zakresie przeciwdziałania alkoholizmowi i narkomanii,
- eliminowanie zaburzeń zachowania,
- prowadzenie współpracy z podmiotem prowadzącym oraz Radą Sołecką i środowiskiem lokalnym.

Świetlice organizują również imprezy środowiskowe, podejmują także działania profilaktyczne i edukacyjne na rzecz środowiska lokalnego.

3.6. Organizacje pozarządowe

W Gminie Borne Sulinowo funkcjonuje szereg organizacji pozarządowych. Są to stowarzyszenia i fundacje zarejestrowane w KRS oraz Ochotnicze Straże Pożarne. W Gminie działają następujące organizacje:

Organizacje posiadające status OPP (możliwość otrzymywania 1% podatku)

1. Towarzystwo Przyjaciół Rzeki Piławy
2. Stowarzyszenie ”Promyk Nadziei”
3. Fundacja im. Stanisława Karłowskiego

Stowarzyszenia

1. Borneński Uniwersytet Trzeciego Wieku
2. Stowarzyszenie Miłośników Militarnej Historii Bornego Sulinowa
3. Lokalna Organizacja Turystyczna
4. Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Lotnictwa Turystyczno-Sportowego
5. Aeroklub Rzeczypospolitej Polskiej
6. Stowarzyszenie Trzeźwościowe Klub Abstynenta „Pierwszy Krok”
7. Stowarzyszenie Przyjaciół Zespołu Szkół im Bohaterów Oflagu IID
8. Borneńskie Centrum Inicjatyw Społecznych „Universum”
9. Stowarzyszenie dla dzieci i młodzieży ze środowisk lokalnych „Pomost”
10. Ogólnopolskie Stowarzyszenie Tworzących Przyjaciół
11. Stowarzyszenie Zwolenników Mądrej Pomocy „IMPULS”
12. Stowarzyszenie „Wyprzedzić Czas”
13. Stowarzyszenie „SILNOWO 2020”
14. Stowarzyszenie „GRABNO-2012”
15. Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Łubowo
16. Stowarzyszenie Miłośników Sołectwa Jeleń
17. Stowarzyszenie Miłośników Miejscowości Radacz
18. Stowarzyszenie Kulturalne „FOLKLOR”
19. Fundacja Działająca na Rzecz Lokalnego Środowiska „Po Uśmiech”

Organizacje sportowe

1. Ludowy Klub Sportowy „Orzeł” Łubowo
2. Klub Sportowy „Pionier 95”
3. Uczniowski Klub Sportowy „ASTRON” przy Zespole Szkół w Bornem Sulinowie
4. Uczniowski Klub Sportowy przy Szkole Podstawowej w Bornem Sulinowie
5. Uczniowski Ludowy Klub Sportowy – Sekcja Tenisa Stołowego
6. Uczniowski Ludowy Klub Sportowy TAEKWONDO
7. Stowarzyszenie Aikido „MATSUNAI”
8. Uczniowski Klub Sportowy „Juchowo”
9. Stowarzyszenie Klub Wodny „PILE” w Piławie
10. Klub Sportowy „MMA Borne Sulinowo”
11. Uczniowski Klub Sportowy „Orlik”

Ochotnicze Straże Pożarne

1. Ochotnicza Straż Pożarna
2. Ochotnicza Straż Pożarna Miasta Bornego Sulinowa
3. Ochotnicza Straż Pożarna w Łubowie
4. Ochotnicza Straż Pożarna w Juchowie

Stowarzyszenie zwykle

1. Stowarzyszenie zwykle „Radio Born”

Koła terenowe

1. Polski Związek Wędkarski, Koło w Bornem Sulinowie
2. Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów Koło Terenowe w Bornem Sulinowie
3. Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów Koło Terenowe w Łubowie
Koło Towarzystwa Opieki nad Zwierzętami w Bornem Sulinowie

Grupy nieformalne

1. Klub Aktywnego Seniora przy M-GOPS w Bornem Sulinowie
2. Centrum Wolontariatu przy M-GOPS w Bornem Sulinowie

Burmistrz Bornego Sulinowa zgodnie z ustawą o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie co roku ogłasza otwarty konkurs ofert na realizację zadań własnych dla podmiotów pozarządowych w obszarach:

- wspierania i upowszechniania kultury fizycznej i sportu,
- przeciwdziałania uzależnieniom i patologiom społecznym,
- działań na rzecz ochrony i promocji zdrowia,
- działań na rzecz osób w wieku emerytalnym,
- wypoczynku dzieci i młodzieży,
- ekologii i ochrony zwierząt oraz ochrony dziedzictwa narodowego.

3.7.Organizacja i funkcjonowanie pomocy społecznej na terenie Gminy Borne Sulinowo

Pomoc społeczna jest ważnym elementem całego systemu wsparcia mieszkańców. Jej pozycję wyznacza z jednej strony realizacja podstawowych zadań ustawowych, z drugiej strony - koordynowanie działań wszelkich podmiotów, współtworzących system społecznego wsparcia. W Gminie Borne Sulinowo realizacją

zadań z zakresu pomocy społecznej zajmuje się Miejsko - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. Jest jednostką organizacyjną wykonującą zadania z zakresu pomocy społecznej, swoim działaniem obejmuje obszar Gminy. Zajmuje się organizowaniem pomocy społecznej w celu umożliwienia osobom i rodzinom przezwyciężenia trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać wykorzystując własne środki, możliwości i uprawnienia. Pracownicy ośrodka jako priorytet przyjmują wspieranie środowisk i rodzin najbardziej zagrożonych ubóstwem i trudnościami w rozwiązywaniu narastających problemów, nie tylko ekonomicznych, ale także wychowawczych, zdrowotnych i innych. Zakres zadań w ostatnich kilku latach został znacznie rozszerzony o zadania wynikające m.in. z ustawy o ochronie zdrowia psychicznego, ustawy o dodatkach mieszkaniowych, energetycznych, ustawy o świadczeniach rodzinnych, z funduszu alimentacyjnego czy wychowawczych. W związku z powyższym Ośrodek Pomocy Społecznej realizuje bardzo ważne zadania na rzecz strategii rozwiązywania problemów społecznych danej społeczności lokalnej.

Powyższy cel Ośrodek realizuje poprzez:

1. tworzenie warunków organizacyjnych do funkcjonowania pomocy społecznej, w tym rozbudowę niezbędnej infrastruktury socjalnej,
2. analizę i ocenę zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia pomocy społecznej,
3. pobudzanie społecznej aktywności w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych osób i rodzin,
4. przyznawanie i wypłacanie przewidzianych ustawą świadczeń,
5. pracę socjalną rozumianą jako działalność zawodową skierowaną na pomoc osobom, rodzinom we wzmacnianiu lub odzyskaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie oraz tworzenie warunków sprzyjających temu celowi.

Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Bornem Sulinowie działa na podstawie następujących przepisów:

1. Ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (tj. Dz. U. 2016 r. poz. 446, 1579),
2. Ustawa z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z. 2016 r. , poz. 930,1583)
3. Innych ustaw określających zadania z zakresu pomocy społecznej.

4. Statutu Ośrodka zatwierdzonego Uchwałą Nr XX\225\2016 Rady Miejskiej w Bornem Sulinowie z dnia 31 marca 2016 r.
5. Regulaminu Organizacyjnego Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej oraz aktów prawnych wydanych przez Radę Miejską w Bornem Sulinowie i Kierownika Ośrodka.

Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Bornem Sulinowie nastawiony jest głównie na zapobieganie niepożądanym zmianom, rozwijanie umiejętności rodzicielskich w konsekwencji poprawę jakości życia dzieci i rodzin. Strukturę organizacyjną MGOPS w Bornem Sulinowie tworzą m. in.:

Sekcja Służb Socjalnych, w skład której wchodzi :

- Kierownik Sekcji Służb Socjalnych,
- Pracownicy socjalni,
- Asystent rodziny
- Stanowisko ds. dodatków mieszkaniowych ,energetycznych i stypendium ,
- Opiekunki i pomoce sąsiedzkie.

Sekcja Świadczeń Rodzinnych i Funduszu Alimentacyjnego, w skład której wchodzi:

- Kierownik Sekcji Świadczeń Rodzinnych i Funduszu Alimentacyjnego,
- Pracownicy obsługi świadczeń rodzinnych , świadczenia wychowawczego i funduszu alimentacyjnego,

⇒ **Zespół Interdyscyplinarny**

Zasady postępowania w związku z przemocą w rodzinie reguluje ustawa z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie i przepisy wykonawcze. Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie został powołany 8 kwietnia 2011r Zarządzeniem nr 31/2011 Burmistrza Bornego Sulinowie z późniejszymi zmianami, za którego obsługę techniczno-organizacyjną odpowiedzialny jest MGOPS. Obecnie skład Zespołu liczy 15 osób, składa się z przedstawicieli pomocy społecznej, powiatowego centrum pomocy rodzinie, policji, urzędu miejskiego, gminnej komisji ds. profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, służby zdrowia, sądu, oświaty i organizacji pozarządowej. Zespół Interdyscyplinarny podejmuje działania skierowane do rodzin z problemem alkoholowym, znajdujących się w kryzysie, niewydolnych wychowawczo i ukierunkowane były na rozwiązaniu

konkretnych problemów rodziny. Celem pracy Zespołu jest prowadzenie działalności profilaktycznej i pomoc rodzinom w przezwyciężeniu trudnych sytuacji życiowych.

⇒ **Centrum Wolontariatu**

Centrum Wolontariatu funkcjonuje przy Miejsko-Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Bornem Sulinowie od 2006 roku. Wolontariuszami są osoby starsze, które wyrażają wolę i chęć pomocy innym osobom potrzebującym wsparcia - głównie klientom Ośrodka Pomocy Społecznej. Wolontariusze świadczą swoją pracę nieodpłatnie w środowiskach osób starszych, samotnych i niepełnosprawnych na terenie Bornego Sulinowa. Cele programu wolontarystycznego:

1. Celem nadrzędnym programu jest pomoc osobom chcącym pracować na zasadzie wolontariatu w znalezieniu miejsca dla rozwijania swojej aktywności, a wszystkim zainteresowanym pomocą ze strony wolontariuszy wskazanie ludzi gotowych tę pomoc ofiarować.
2. Głównym celem programu – jest zwiększenie aktywności obywatelskiej mieszkańców gminy Borne Sulinowo. Aktywność obywatelska jest rozumiana jako szeroko pojęta wrażliwość na życie społeczne, wyzwająca chęć do działania w celu poprawy istniejącego stanu rzeczy. Aktywność mieszkańców może przybrać formę profesjonalnej działalności wolontarystycznej tj. takiej, gdzie w sposób zorganizowany, skuteczny – członkowie danej społeczności lokalnej zmieniają swoje środowisko.
3. Poszerzenie świadczonych przez Miejsko – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej form pomocy wolontarystycznej wykorzystanie wolontariuszy, którzy mogą nieść pomoc osobom starszym, niepełnosprawnym, dzieciom i młodzieży szkolnej, która ma problemy w nauce, kontaktach z rówieśnikami i otoczeniem itp.
4. Przełamywanie stereotypu- pomoc społeczna nie jest tylko dla ludzi skrajnie biednych lecz z usług wolontariuszy może korzystać każdy potrzebujący bez względu na jego status materialny.
5. Przełamywanie stereotypu, że Miejsko – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej to tylko „rozdawanie” pieniędzy.
6. Integracja mieszkańców wokół lokalnych problemów społecznych.
7. Włączanie zwykłych ludzi „z ulicy” do niesienia pomocy innym.

⇒ **Klub Seniora**

Klub Seniora działa w strukturze Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bornem Sulinowie. Celem działalności Klubu jest tworzenie warunków do aktywnego wykorzystania potencjału seniorów, a w szczególności inspirowanie do aktywnego życia. W ramach działalności Klubu organizuje się spotkania, prelekcje, zajęcia ruchowo- relaksacyjne, zajęcia manualne, imprezy kulturalne, wyjazdy integracyjne. Klub liczy 75 członków.

Aktywność osób starszych w Gminie Borne Sulinowo z roku na rok zwiększa się. Prowadzenie i rozwijanie tej działalności pozwala na zabezpieczenie potrzeb starszego pokolenia, a także na ograniczanie problemów związanych z niepełnosprawnością i chorobą. Dlatego też Ośrodek Pomocy Społecznej proponuje wszechstronną aktywizację seniorów w następujących zajęciach klubu:

- rehabilitację ruchową (w tym wyjazd na basen),
- wycieczki: piesze, rowerowe i autokarowe,
- wspólne czytanie i analizowanie literatury proponowanej przez seniorów,
- spotkania z ciekawymi ludźmi,
- wspólne śpiewanie, słuchanie muzyki,
- zabawy taneczne,
- spotkania pozwalające na zaprezentowanie własnych zdolności i umiejętności: literackich, plastycznych, kulinarnych oraz nabywanie nowych umiejętności w tym zakresie,
- celebrowanie świąt (Wigilia, Wielkanoc, Dzień Seniora itp.),
- pomoc koleżeńską polegającą na organizowaniu grup samopomocowych działających na rzecz środowiska uczestników Klubu Aktywnego Seniora oraz Grup Wolontariatu – działających na rzecz innych osób potrzebujących wsparcia,
- udział w organizowanych festynach i wystawach na terenie gminy,
- inne zajęcia np.: zajęcia językowe, ABC komputera (doskonalenie umiejętności obsługi komputera, poruszania się po stronach internetowych).

⇒ **Środowiskowy Dom Samopomocy**

Jest to ośrodek wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi. Misją działalności Środowiskowego Domu Samopomocy w Bornem Sulinowie jest usamodzielnienie jego uczestników na miarę ich możliwości. W trakcie pobytu w Domu uzyskują oni

wszechstronne specjalistyczne wsparcie, dzięki któremu mogą utrzymać się w swoim naturalnym środowisku, integrują się ze środowiskiem lokalnym, nie podlegają instytucjonalizacji. Środowiskowy Dom Samopomocy jest placówką pomocy społecznej przeznaczoną dla osób z zaburzeniami psychicznymi, które w wyniku upośledzenia niektórych funkcji organizmu lub zdolności adaptacyjnych wymagają pomocy do życia w środowisku rodzinnym i społecznym, w szczególności w celu zwiększania zaradności i samodzielności życiowej, a także ich integracji społecznej.

Uczestnikami Domu są:

1. **Osoby przewlekłe psychicznie chore** – Dom typu A,
2. **Osoby upośledzone umysłowo** – Dom typu B.
3. **Osoby wskazujące inne przewlekłe zaburzenia czynności psychicznych**- Dom typu C.

Dom działa, co najmniej 5 dni w tygodniu po 8 godzin dziennie, w tym, co najmniej przez 6 godzin dziennie są prowadzone zajęcia z uczestnikami. Środowiskowy Dom Samopomocy świadczy usługi w ramach indywidualnych lub zespołowych treningów samoobsługi i treningów umiejętności społecznych, polegających na nauce, rozwijaniu lub podtrzymywaniu umiejętności w zakresie czynności dnia codziennego i funkcjonowania w życiu społecznym. Ośrodek wsparcia funkcjonuje od 1 stycznia 1999r. i obecnie jest samodzielną placówką wsparcia.

⇒ **Stowarzyszenie – Borneńskie Centrum Inicjatyw Społecznych „Universum”**

Powstało w dniu 27 maja 2007 roku z inicjatywy pracowników Ośrodka Pomocy Społecznej w Bornem Sulinowie. Jest dobrowolnym, samorządowym zrzeszeniem, działającym na podstawie ustawy z dnia 7 kwietnia 1989r. Prawo o stowarzyszeniach (Dz.U. Nr 20 poz.104 z późn. zm.) oraz Statutu. Posiada osobowość prawną, a swoją działalność opiera na pracy społecznej członków. Podejmuje szereg inicjatyw związanych z przeciwdziałaniem wykluczenia społecznego zwłaszcza osób niepełnosprawnych, dzieci, osób starszych, pozyskując na ten cel środki finansowe z różnych funduszy zarówno krajowych jak i unijnych. Celami stowarzyszenia jest m.in.

- pomoc społeczna osobom i rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywanie szans tych osób i rodzin,
- działalność charytatywna, działalność na rzecz osób niepełnosprawnych, w wieku emerytalnym, a także dzieci i młodzieży,

- promocja zatrudnienia i aktywizacja zawodowa osób pozostających bez pracy i zagrożonych zwolnieniem z pracy, a także przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu,
- propagowanie czynnego i twórczego sposobu życia mieszkańców społeczności lokalnej w zgodzie z naturą, tradycją i współczesnością,
- działalność wspomagająca rozwojowi gospodarstwu, w tym rozwojowi przedsiębiorczości,
- wspomaganie rozwoju wspólnot i społeczności lokalnej,
- porządek i bezpieczeństwo publiczne oraz przeciwdziałanie patologiom społecznym,
- działalność wspomagająca technicznie, szkoleniowo, informacyjnie lub finansowo inne organizacje pozarządowe,
- nauka, edukacja, oświata i wychowanie.

Skuteczność wykonywanych zadań przez Miejsko – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej możliwa jest dzięki współpracy z innymi instytucjami:

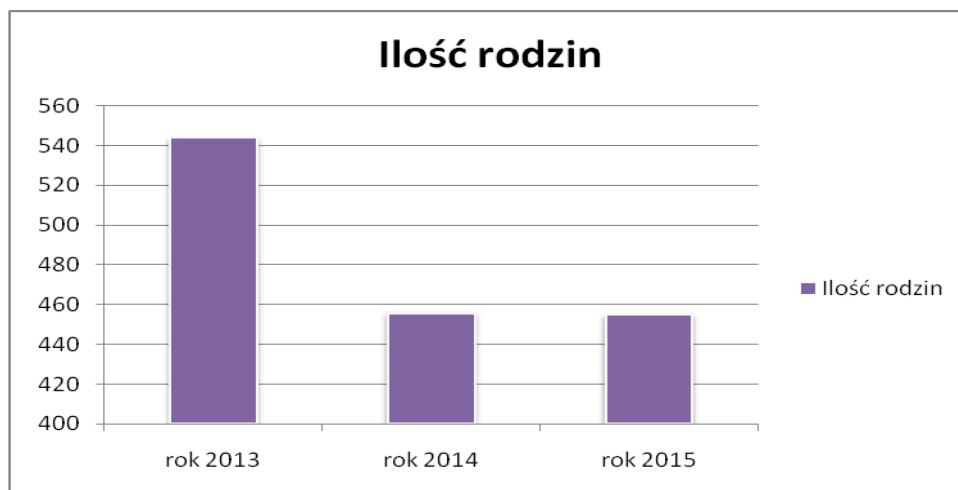
1. Szkołami - w zakresie dożywiania dzieci i rozwiązywania problemów wychowawczych;
2. Gminną Komisją ds. Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych - w sprawach dotyczących przemocy w rodzinie i uzależnienia od alkoholu i narkotyków oraz współuzależnienia;
3. Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Szczecinku – w zakresie organizowania opieki w rodzinach zastępczych;
4. Komisariatem Policji i Strażą Miejską w Bornem Sulinowie, Sądem Rejonowym w Szczecinku, Kuratorami Zawodowymi i Społecznymi – w zakresie rozwiązywania problemów w środowiskach zagrożonych patologiami;
5. Powiatowym Urzędem Pracy w Szczecinku – w zakresie kierowania osób bezrobotnych do pracy w ramach robót publicznych, stażu, przygotowania zawodowego, prac społecznie użytecznych, na warsztaty aktywizujące;
6. Lekarzami i pielęgniarkami środowiskowymi - w zakresie umożliwienia wizyt celem wykonywania badań lekarskich, wypełniania zaświadczeń lekarskich dla osób ubiegających się o przyznanie usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania, skierowania do Domu Pomocy Społecznej, czy uzyskania stopnia niepełnosprawności;

7. Poradnię Zdrowia Psychicznego w Szczecinku - w zakresie kierowania osób z zaburzeniami psychicznymi do Środowiskowego Domu Samopomocy w Bornem Sulinowie;
 8. Centrum Kultury i Rekreacji w Bornem Sulinowie i Biblioteką Publiczną w Bornem Sulinowie - w zakresie podejmowania wspólnych działań na rzecz społeczności lokalnej;
 9. Stowarzyszeniem Trzeźwościowym Klub Abstynenta „Pierwszy Krok” - w zakresie motywowania osób uzależnionych do pracy nad wewnętrzną przemianą i utrzymaniem abstynencji;
 10. Borneńskim Centrum Inicjatyw Społecznych „Universe”- w zakresie przygotowywania realizacji projektów na rzecz osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- oraz innymi partnerami społecznymi, instytucjami, organizacjami pozarządowymi, Kościołami, przedsiębiorstwami.

3.8. Ogólna charakterystyka rodzin objętych systemem pomocy społecznej

W gminie Borne Sulinowo liczba osób objętych pomocą społeczną z roku na rok zmniejsza się. W badanym okresie największą liczbę rodzin korzystających ze wsparcia pomocy społecznej odnotowano w roku 2013.

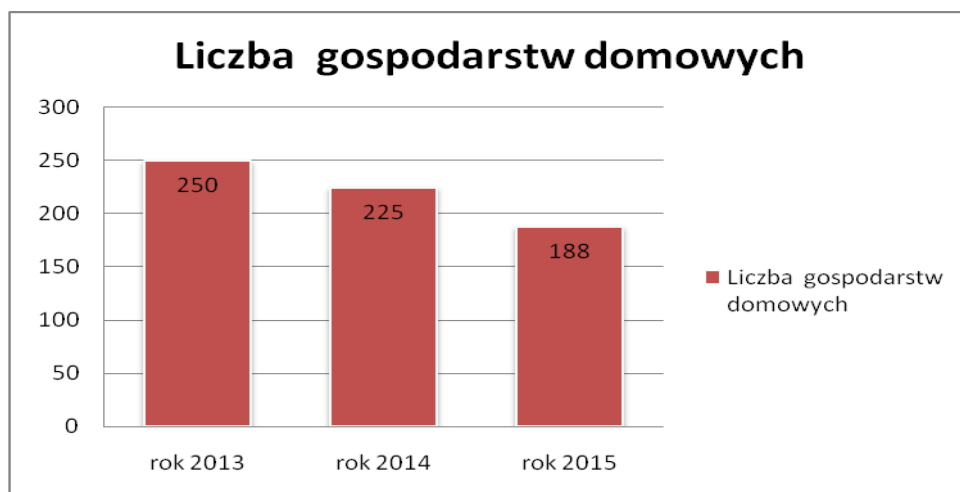
Wykres 3. Rodziny objęte pomocą społeczną w latach 2013-2015.

L.p	rok 2013	rok 2014	rok 2015
Ilość rodzin	544	456	455

Źródło: dane własne MGOPS w Bornem Sulinowie

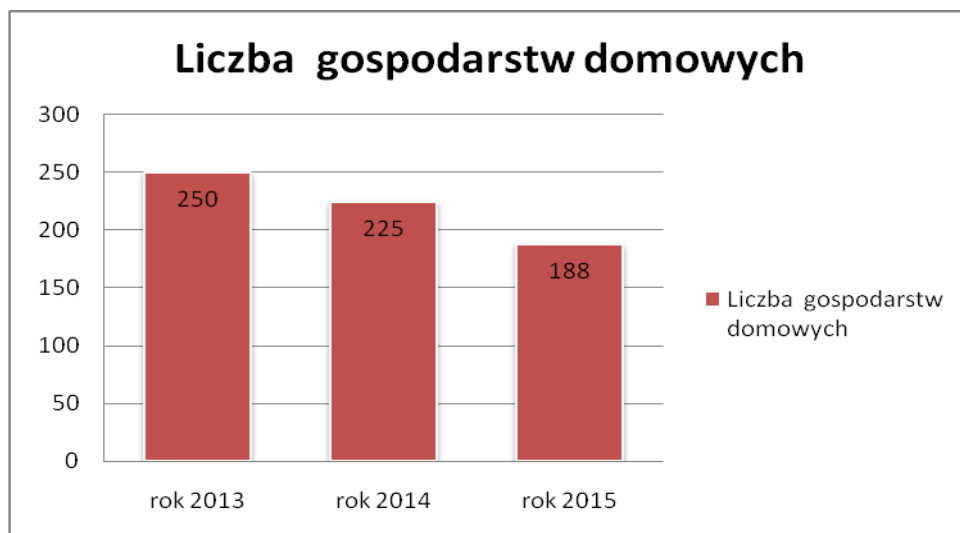
Wykres 4. Liczba gospodarstw domowych , którym przyznano dodatki mieszkaniowe w latach 2013-2015.

L.p	rok 2013	rok 2014	rok 2015
Liczba gospodarstw domowych	250	225	188

Źródło: dane własne MGOPS w Bornem Sulinowie

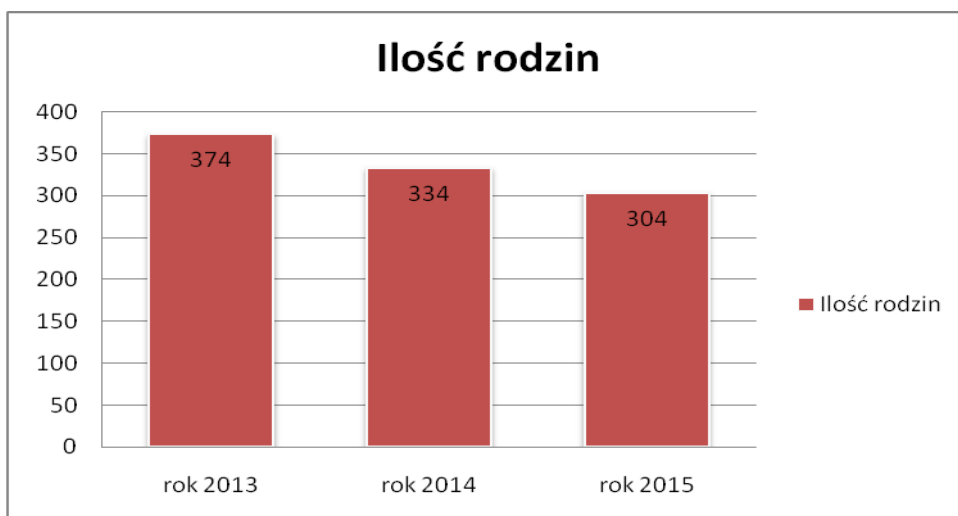
Wykres 5. Liczba gospodarstw domowych , którym przyznano dodatek energetyczny w latach 2013-2015.

L.p	rok 2013	rok 2014	rok 2015
Liczba gospodarstw domowych	250	225	188

Źródło: dane własne MGOPS w Bornem Sulinowie

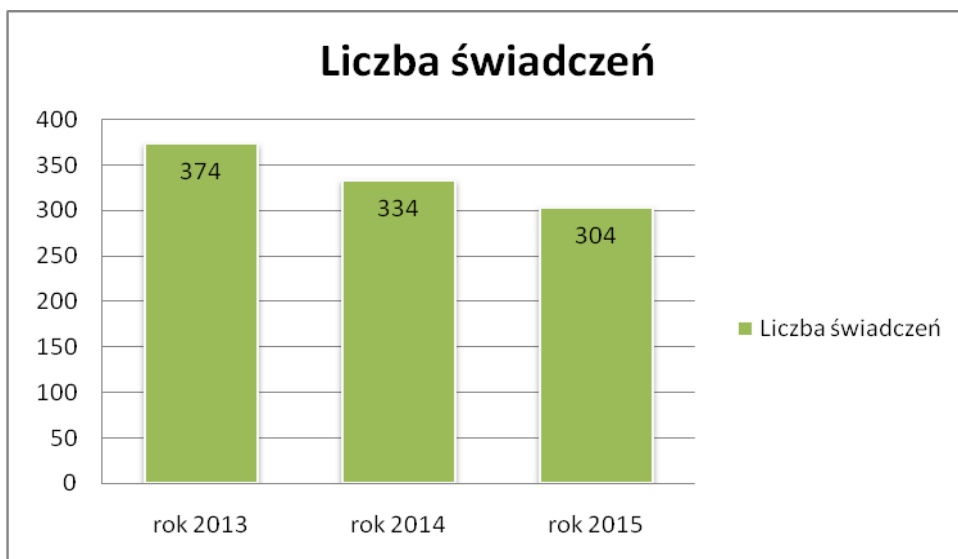
Wykres 6. Liczba rodzin, którym przyznano zasiłki rodzinne i dodatki do zasiłków rodzinnych w latach 2013-2015.

L.p	rok 2013	rok 2014	rok 2015
Ilość rodzin	374	334	304

Źródło: dane własne MGOPS w Bornem Sulinowie

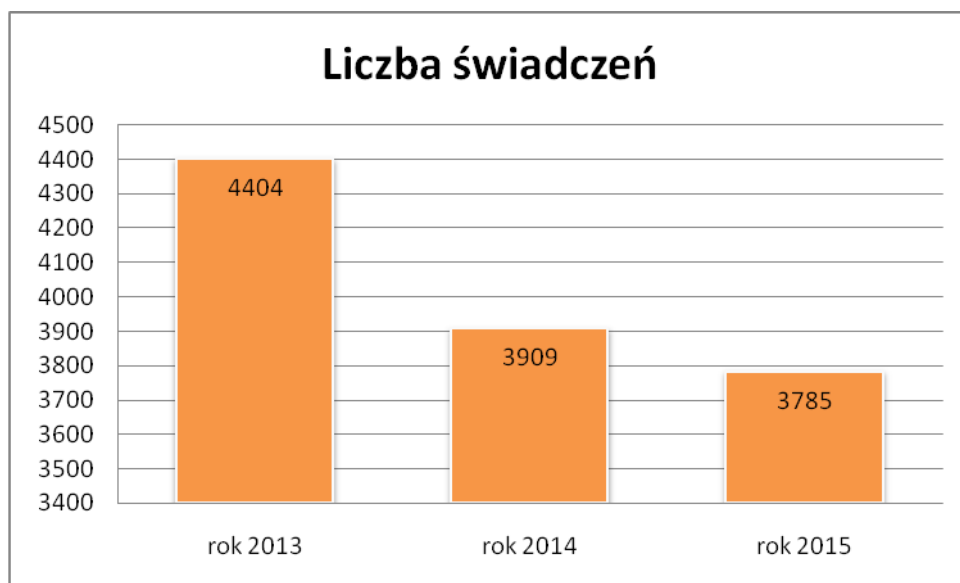
Wykres 7. Liczba wypłaconych świadczeń pielęgnacyjnych w latach 2013-2015.

L.p	rok 2013	rok 2014	rok 2015
Liczba świadczeń	374	334	304

Źródło: dane własne MGOPS w Bornem Sulinowie

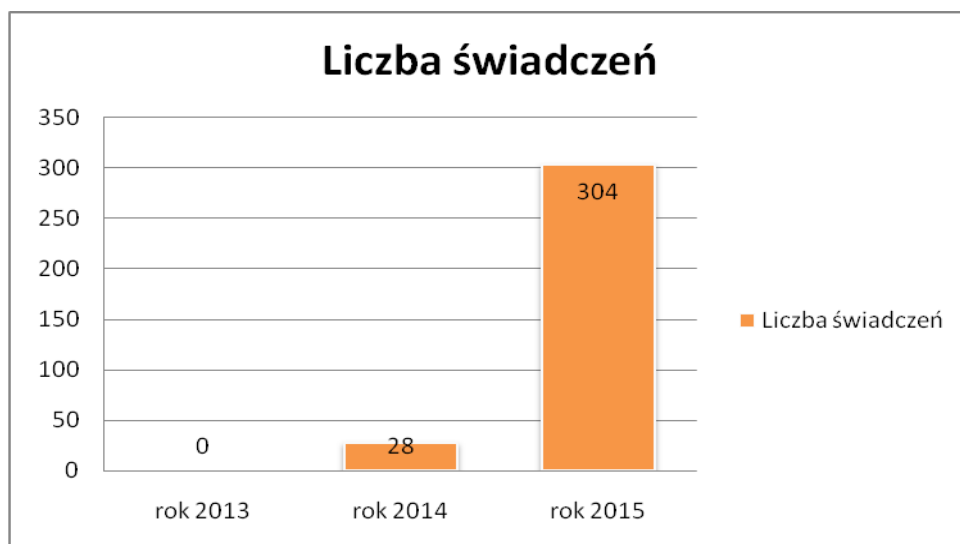
Wykres 8. Liczba wypłaconych zasiłków pielęgnacyjnych w latach 2013-2015.

L.p	rok 2013	rok 2014	rok 2015
Liczba świadczeń	4404	3909	3785

Źródło: dane własne MGOPS w Bornem Sulnowie

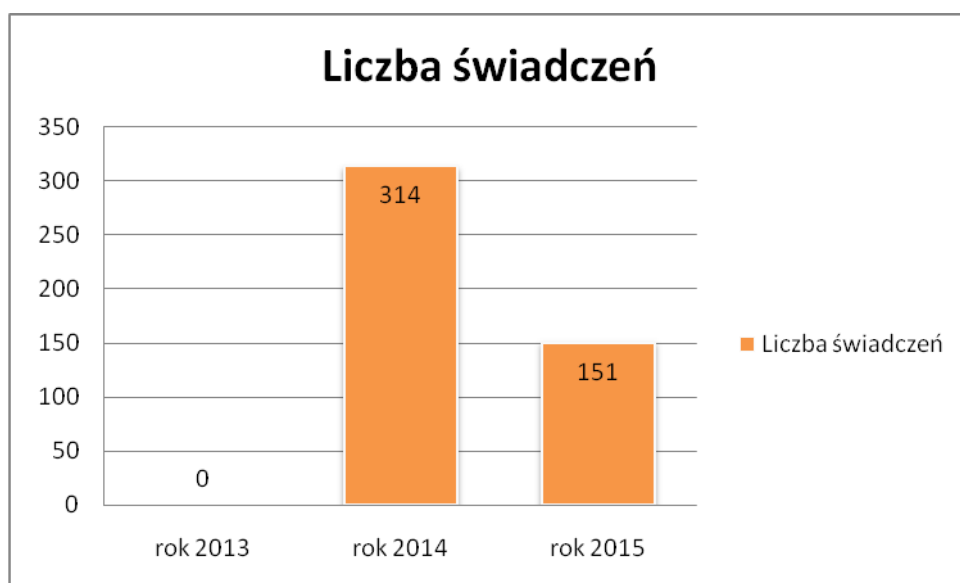
Wykres 9. Liczba wypłaconych specjalnych zasiłków opiekuńczych w latach 2013-2015.

L.p	rok 2013	rok 2014	rok 2015
Liczba świadczeń	0	28	304

Źródło: dane własne MGOPS w Bornem Sulnowie

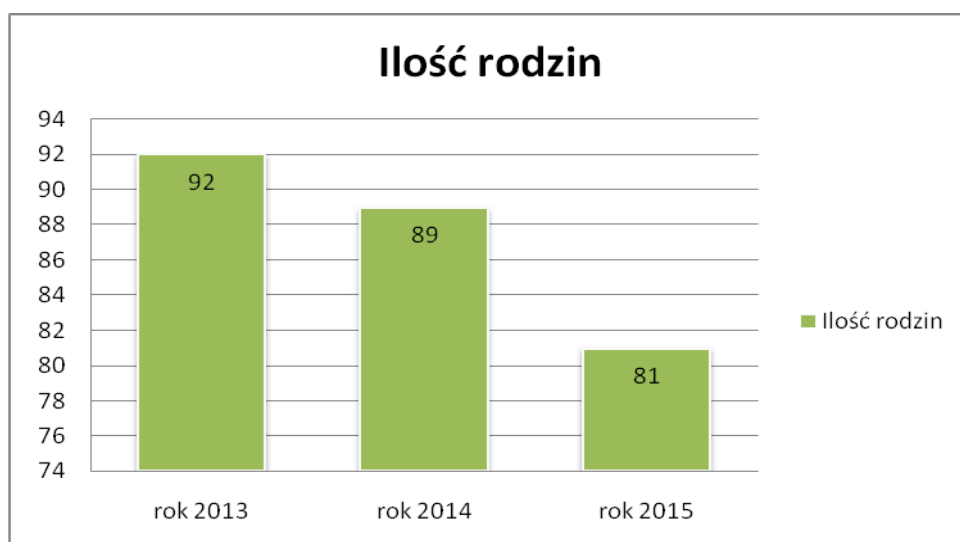
Wykres 10. Liczba wypłaconych zasiłków dla opiekuna w latach 2013-2015.

L.p	rok 2013	rok 2014	rok 2015
Liczba świadczeń	0	314	151

Źródło: dane własne MGOPS w Bornem Sulinowie

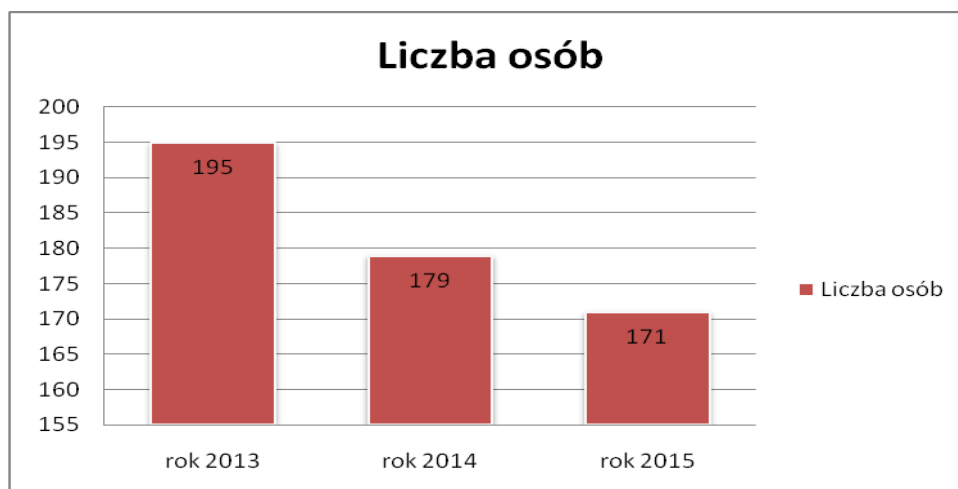
Wykres 11. Liczba rodzin, którym przyznano świadczenie z funduszu alimentacyjnego w latach 2013-2015.

L.p	rok 2013	rok 2014	rok 2015
Ilość rodzin	92	89	81

Źródło: dane własne MGOPS w Bornem Sulinowie

Wykres 12. Liczba osób, którym przyznano stypendia socjalne dla uczniów i zasilki szkolne w latach 2013-2015

L.p	rok 2013	rok 2014	rok 2015
Liczba osób	195	179	171

Źródło: dane własne MGOPS w Bornem Sulinowie

Rodziny napotykają na wiele problemów wynikających z realizowania podstawowych potrzeb życiowych. Rodzina stanowi podstawowe i niezastąpione środowisko, w którym rodzą się i wychowują następne pokolenia. Wypełniając swoją funkcję zwłaszcza wychowawczą rodzina wpływa na „jakość” młodego pokolenia, jego rozwój emocjonalny i intelektualny. Materiałem wyjściowym do prac nad gminną strategią rozwiązywania problemów społecznych były wyniki analiz kwestii społecznych, w tym przede wszystkim problemów i potrzeb zgłaszanych przez mieszkańców a także klientów ubiegających się o pomoc, prowadzonych przez Miejsko – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Bornem Sulinowie. Przedmiotem diagnozy są poszczególne i charakterystyczne dla różnych grup społecznych problemy o najwyższym stopniu dolegliwości. Zasadniczą przyczyną przyznawania pomocy społecznej w gminie było ubóstwo i bezrobocie. Brak zatrudnienia, a obecnie znalezienie popłatnej pracy, z wynagrodzeniem powyżej najniższego wynagrodzenia, jest nie tylko indywidualnym problemem człowieka, lecz niewątpliwie wpływa na życie i funkcjonowanie całej rodziny, stając się źródłem wielu problemów i dysfunkcji. Do katalogu istotnych problemów społecznych, które wymagają podejmowania wszechstronnych działań należy również zaliczyć ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność, długotrwałą chorobę, alkoholizm, narkomanię, przemoc w rodzinie, problemy opiekuńczo – wychowawcze, problemy ludzi starszych.

Ogólna charakterystyka rodzin objętych systemem pomocy społecznej w latach 2013-2015 została zamieszczona w poniższych tabelach.

Tabela nr 13. Powody przyznania pomocy I-XII 2013 r.

POWÓD TRUDNEJ SYTUACJI ŻYCIOWEJ	LICZBA RODZIN		LICZBA OSÓB W RODZINACH
	OGÓŁEM	W TYM NA WSI	
UBÓSTWO	363	222	1245
SIEROCTWO	0	0	0
BEZDOMNOŚĆ	10	2	14
POTRZEBA OCHRONY MACIERZYŃSTWA	83	54	486
W tym wielodzietność	67	46	423
BEZROBOCIE	306	188	1096
NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ	188	113	528
DŁUGOTRWAŁA LUB CIĘŻKA CHOROBA	195	100	511
BEZRADNOŚĆ W SPRAWACH OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZYCH I PROWADZENIA GOSPODARSTWA DOMOWEGO w tym:	72	39	330
a) RODZINY NIEPEŁNE	48	26	182
b) RODZINY WIELODZIETNE	25	15	157
ALKOHOLIZM	45	22	122
NARKOMANIA	1	0	1
PRZEMOC W RODZINIE	32	22	120
TRUDNOŚCI W PRZYSTOSOWANIU DO ŻYCIA PO ZWOLNIENIU Z ZAKŁADU KARNEGO	10	4	18
TRUDNOŚCI W INTEGRACJI OSÓB, KTÓRE OTRZYMAŁY STATUS UCHODźCY	0	0	0
ZDARZENIA LOSOWE	4	1	11
SYTUACJA KRYZYSOWA	1	0	4
KŁĘSKA ŻYWIOŁOWA LUB EKOLOGICZNA	0	0	0

Źródło: dane własne MGOPS w Bornem Suliniu

Tabela nr 14. Powody przyznania pomocy I-XII 2014 r.

POWÓD TRUDNEJ SYTUACJI ŻYCIOWEJ	LICZBA RODZIN		LICZBA OSÓB W RODZINACH
	OGÓŁEM	W TYM NA WSI	
UBÓSTWO	326	204	1079
SIEROCTWO	1	1	1
BEZDOMNOŚĆ	6	1	8
POTRZEBA OCHRONY MACIERZYŃSTWA	80	53	463
w tym wielodzietność	64	45	402
BEZROBOCIE	246	158	883
NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ	164	99	428
DŁUGOTRWAŁA LUB CIĘŻKA CHOROBA	189	98	474
BEZRADNOŚĆ W SPRAWACH OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZYCH I PROWADZENIA GOSPODARSTWA DOMOWEGO w tym:	67	32	307
a) RODZINY NIEPEŁNE	40	18	154
b) RODZINY WIELODZIETNE	26	16	170
ALKOHOLIZM	47	25	133
NARKOMANIA	0	0	0
PRZEMOC W RODZINIE	4	1	14
TRUDNOŚCI W PRZYSTOSOWANIU DO ŻYCIA PO ZWOLNIENIU Z ZAKŁADU KARNEGO	8	5	17
TRUDNOŚCI W INTEGRACJI OSÓB, KTÓRE OTRZYMAŁY STATUS UCHODźCY LUB OCHRONĘ UZUPEŁNIAJĄCĄ	0	0	0
ZDARZENIA LOSOWE	3	1	7
SYTUACJA KRYZYSOWA	0	0	0
KŁĘSKA ŻYWIOŁOWA LUB EKOLOGICZNA	0	0	0

Źródło: dane własne MGOPS w Bornem Sulinowie

Tabela nr 15. Powody przyznania pomocy I-XII 2015 r.

POWÓD TRUDNEJ SYTUACJI ŻYCIOWEJ	LICZBA RODZIN		LICZBA OSÓB W RODZINACH
	OGÓŁEM	W TYM NA WSI	
UBÓSTWO	324	198	1066
SIEROCTWO	0	0	0
BEZDOMNOŚĆ	13	3	15
POTRZEBA OCHRONY MACIERZYŃSTWA	76	44	438
w tym : wielodzietność	67	39	404
BEZROBOCIE	239	151	831
NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ	156	89	408
DŁUGOTRWAŁA LUB CIĘŻKA CHOROBA	182	83	436
BEZRADNOŚĆ W SPRAWACH OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZYCH I PROWADZENIA GOSPODARSTWA DOMOWEGO w tym:	75	43	334
a) RODZINY NIEPEŁNE	47	23	196
b) RODZINY WIELODZIETNE	29	21	180
ALKOHOLIZM	53	28	138
NARKOMANIA	1	1	1
PRZEMOC W RODZINIE	5	2	35
TRUDNOŚCI W PRZYSTOSOWANIU DO ŻYCIA PO ZWOLNIENIU Z ZAKŁADU KARNEGO	11	7	23
TRUDNOŚCI W INTEGRACJI OSÓB, KTÓRE OTRZYMAŁY STATUS UCHODźCY LUB OCHRONĘ UZUPEŁNIAJACĄ	0	0	0
ZDARZENIA LOSOWE	3	0	11
SYTUACJA KRYZYSOWA	0	0	0
KŁĘSKA ŻYWIOŁOWA LUB EKOLOGICZNA	0	0	0

Źródło: dane własne MGOPS w Bornem Sulimowie

Liczby rodzin nie sumuje się z przyczynami korzystania z pomocy społecznej. W rodzinach występuje więcej niż jedna przesłanka uprawniająca do korzystania ze świadczeń pomocy społecznej. Wsparcie udzielane beneficjentom przez Miejsko - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej ma charakter nie tylko pomocy finansowej. Pracownicy socjalni świadczą szeroko rozumianą pracę socjalną. Praca socjalna świadczona jest na rzecz poprawy funkcjonowania osób i rodzin w ich środowisku społecznym. Prowadzona jest:

1. z osobami i rodzinami w celu rozwinięcia lub wzmocnienia ich aktywności i samodzielności życiowej;
2. ze społecznością lokalną w celu zapewnienia współpracy i koordynacji działań instytucji i organizacji istotnych dla zaspokajania potrzeb członków społeczności.

Praca socjalna może być prowadzona w oparciu o kontrakt socjalny. W pracy socjalnej wykorzystuje się właściwe tej działalności metody i techniki, stosowane z poszanowaniem godności osoby i jej prawa do samostanowienia. Praca socjalna świadczona jest osobom i rodzinom bez względu na posiadany dochód.

3.8.1. Niepełnosprawność i długotrwała choroba

Definicja niepełnosprawności.

Obowiązująca definicja, mówi, iż niepełnosprawność oznacza „trwałą lub okresową niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującą niezdolność do pracy”. W art. 1 mówi się też, że ustawa ta dotyczy osób, których niepełnosprawność została potwierdzona orzeczeniem. Nie wystarczy zatem poczucie bycia osobą niepełnosprawną z powodu złego stanu zdrowia – musi to potwierdzić odpowiednia komisja (Zespół do Orzekania o Niepełnosprawności).

Rozmiary zjawiska i analiza danych.

Niepełnosprawność jest wieloaspektowym zjawiskiem. Znaczącą rolę odgrywa tutaj psychologiczne i społeczne funkcjonowanie osoby z niepełnosprawnością oraz jej rodziny. Optymalny system wsparcia powinien zagwarantować osobom niepełnosprawnym pełną integrację ze środowiskiem, a także przeciwdziałać izolacji i marginalizacji tej grupy osób.

Rodziny z osobami niepełnosprawnymi są częściej narażone na zwiększone występowanie niedostatku, ubóstwa, niewydolności opiekuńczej i wychowawczej.

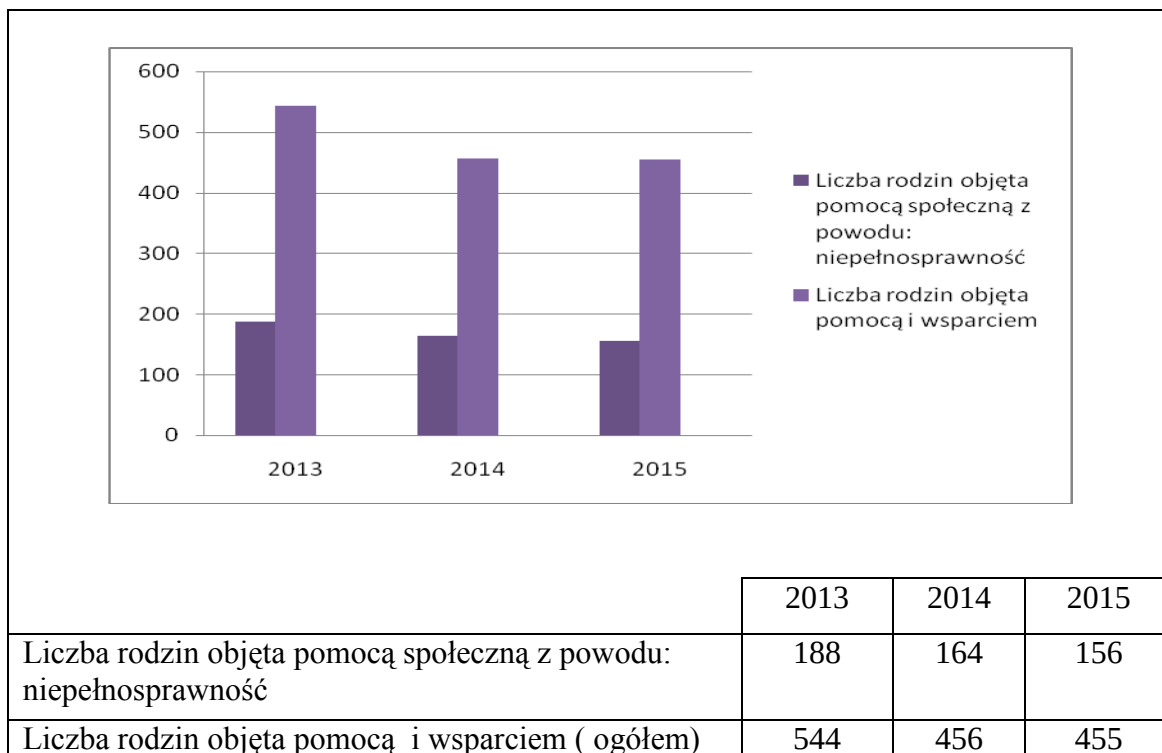
Do najczęstszych problemów, z jakimi borykają się osoby niepełnosprawne w swojej codziennej egzystencji należy zaliczyć:

- ⇒ trudną sytuację materialną;
- ⇒ utrudniony dostęp do usług rehabilitacyjnych wynikający z niedostatecznej bazy rehabilitacji leczniczej;
- ⇒ niską aktywność zawodową na otwartym rynku pracy;
- ⇒ brak zakładów pracy chronionej;
- ⇒ bariery psychospołeczne, ekonomiczne, architektoniczne komunikacyjne utrudniające aktywność społeczno-zawodową;
- ⇒ brak dostatecznej bazy informacyjno szkoleniowej.

Niepełnosprawność wśród klientów MGOPS w Bornem Sulinowie

Sporządzenie pełnej diagnozy problemu niepełnosprawnych jest trudne, gdyż nie gromadzi się kompletnych danych statystycznych na ten temat. Głównym problemem gminy w zakresie diagnozy zjawiska niepełnosprawności jest brak możliwości ustalenia rzeczywistej liczby osób niepełnosprawnych.

Wykres 13. Rodziny z problemem niepełnosprawności korzystające z pomocy społecznej na tle wszystkich rodzin objętych pomocą społeczną w latach 2013-2015

Źródło: dane własne MGOPS w Bornem Sulinowie

Analizując dane można sformułować następujące wnioski:

- dysfunkcja niepełnosprawności występuje u 34 % w 2013r., 35% w 2014r i 34 % 2015r. rodzin korzystających z pomocy MGOPS Borne Sulinowo. Obserwuje się tendencję stabilną.

Ośrodek Pomocy Społecznej w Bornem Sulinowie z samorządem terytorialnym, osobami zainteresowanymi pomocą osobom niepełnosprawnym podejmuje aktywną politykę na rzecz przeciwdziałania skutkom społecznego wykluczenia osób niepełnosprawnych m.in. poprzez:

- 1) prowadzenie usług opiekuńczych świadczonych w miejscu zamieszkania dla osób chorych psychicznie i upośledzonych umysłowo oraz świadczenia zwykłych usług opiekuńczych dla osób starszych – od 1990 roku,
- 2) pracy stowarzyszeń działających na rzecz osób niepełnosprawnych w Bornem Sulinowie, do których należą m.in.:
 - Stowarzyszenie Osób działających na Rzecz Usprawnienia Chorych na Stwardnienie Rozsiane i Osób Niepełnosprawnych „Na pomoc”,
 - Stowarzyszenie na Rzecz Dzieci Niepełnosprawnych i Ich Rodzin „Promyk Nadziei”,
 - Borneńskie Centrum Inicjatyw Społecznych „Universe”.
- 3) funkcjonowanie Domu Pomocy Społecznej w Bornem Sulinowie,
- 4) funkcjonowanie Środowiskowego Domu Pomocy Społecznej dla osób od 18 roku życia z zaburzeniami psychicznymi i upośledzeniem umysłowym
- 5) funkcjonowanie sali rehabilitacyjnej dla dzieci niepełnosprawnych „Sala Doświadczenia Świata”.

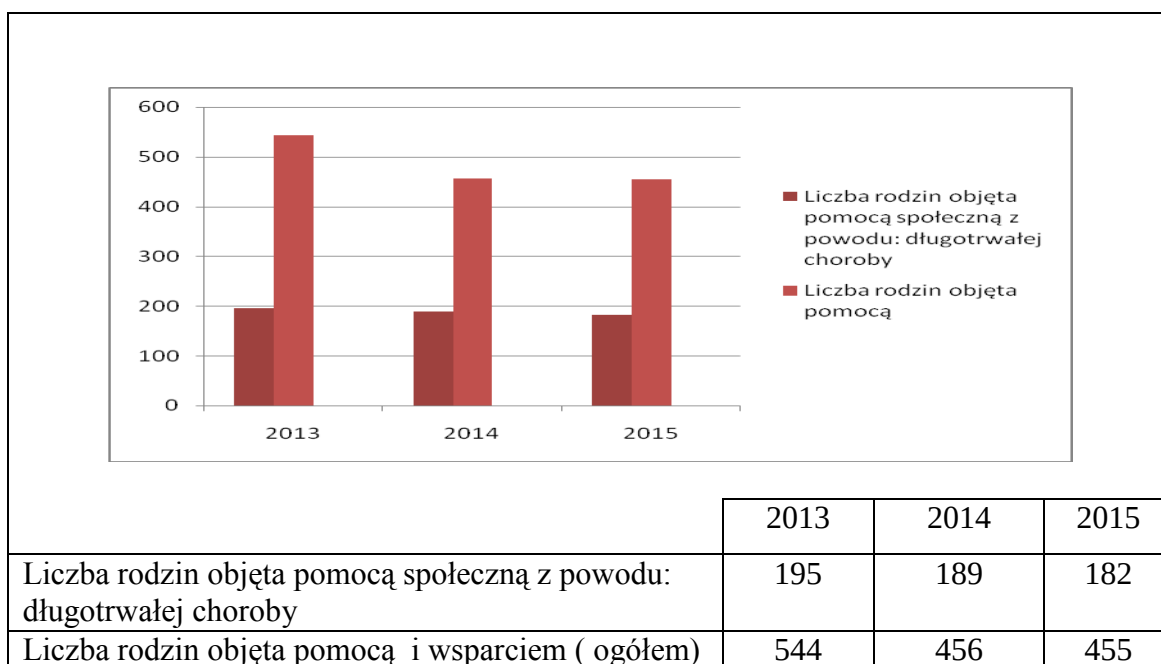
Definicja długotrwałej choroby.

Długotrwała choroba, definiowana również, jako choroba przewlekła to jedna z bardzo częstych przyczyn trudnej sytuacji życiowej osoby i rodziny. Dysfunkcja ta dotyczy bezpośrednio przede wszystkim osób starszych, choć zdarzają się przypadki chorób u ludzi w średnim wieku czy młodych. Długotrwała choroba to „(...) dolegliwość bądź stan patologiczny, który utrzymuje się przez dłuższy czas i który będzie trwał nadal do głównych cech choroby przewlekłej należą: długotrwałość, łagodniejszy niż w stanie ostrym przebieg, pogorszenie sprawności pacjenta, nieodwracalność zmian patologicznych i niepomyślne rokowania, a także następstwa psychospołeczne; osoby chorujące przewlekłe wymagają długotrwałej opieki lekarskiej, pielęgniarstwa i/ lub rehabilitacji.

Długotrwała choroba wśród klientów MGOPS w Bornem Sulinowie

Długotrwała choroba jest jedną z częstych przyczyn na podstawie, której rodziny mają przyznawaną pomoc. Z danych MGOPS w Bornem Sulinowie wynika, że w 2013r. ponad 35 % ogółu rodzin korzystających z udzielonej pomocy skorzystało z niej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby, ale już w 2015 r. było już 40 %.

Wykres 14. Rodziny z dysfunkcją długotrwałej choroby korzystające z pomocy społecznej na tle wszystkich rodzin objętych pomocą społeczną w latach 2013-2015

Źródło: dane własne MGOPS w Bornem Sulinowie

3.8.2.Ubóstwo

Definicja.

Ubóstwo to brak dostatecznych środków materialnych do życia, bieda, niedostatek, ale również nędza czyli stan poniżej pewnego zmiennego w czasie progu dochodowego lub progu realizacji potrzeb w odniesieniu do jednostki rodzinnej lub grupy społecznej. Ubóstwo to również zjawisko społeczne polegające na braku dostatecznych środków materialnych dla zaspokojenia potrzeb życiowych jednostki lub rodziny.

Ubóstwo absolutne to stan niezaspokojenia potrzeb uznawanych w danym społeczeństwie i czasie za minimalne. Ubóstwo względne dotyczy jednostki i rodziny, których zasoby w danym czasie w istotny sposób spadają poniżej zasobów będących w dyspozycji przeciętnej jednostki lub rodziny w społeczeństwie, do której należą.

Z kwestią ubóstwa związane są pojęcia minimum socjalnego i minimum egzystencji. Minimum egzystencji to minimum biologiczne, które wyznacza dolną granicę ubóstwa. Minimum socjalne, to najniższy koszt dóbr i usług, niezbędnych do zaspokojenia potrzeb biologicznych i elementarnych tzw. potrzeb wyższego rzędu. Minimum socjalne wyznacza górną granicę ubóstwa.

Rozmiary zjawiska i analiza danych.

Pojęcie ubóstwa w świadomości społecznej oznacza brak dostatecznych środków materialnych do życia i pojmowane jest jako bieda oraz niedostatek.

Wśród przyczyn ubóstwa wymienić należy:

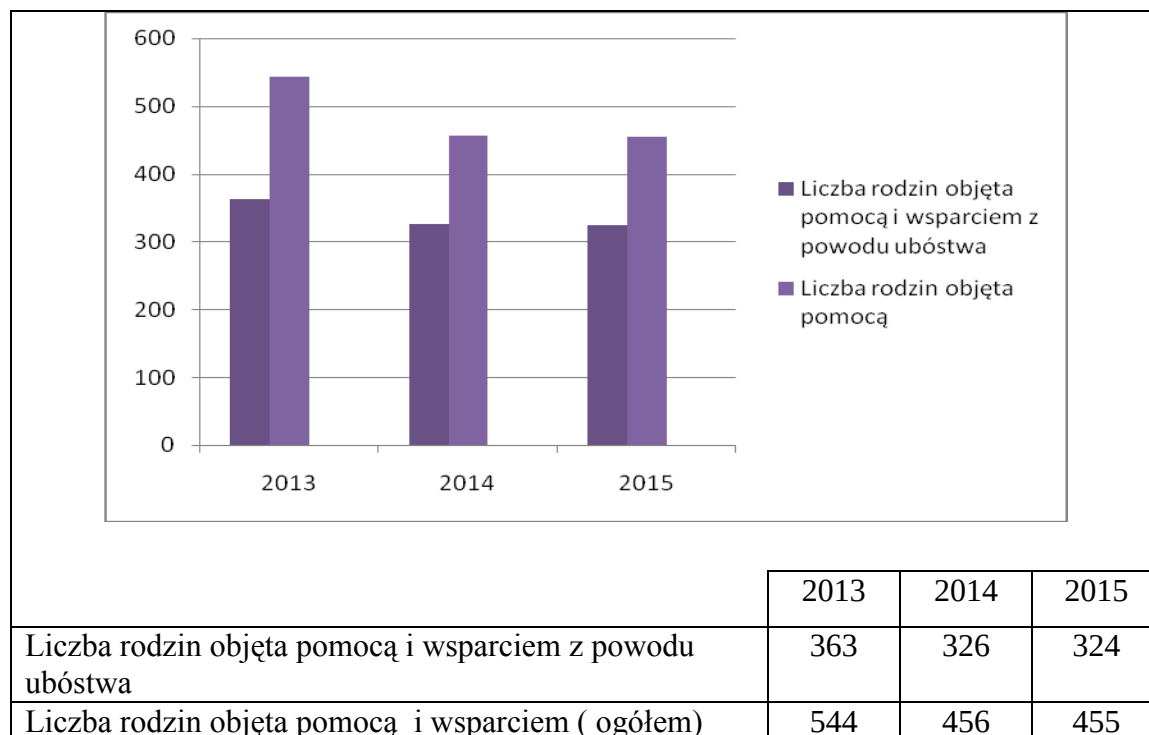
- ⇒ bezrobocie,
- ⇒ zbyt niskie dochody gospodarstw domowych,
- ⇒ niepełnosprawność i choroby,
- ⇒ niezdolność życiowa,
- ⇒ uzależnienie od alkoholu, narkotyków bądź innych środków odurzających.

Ubóstwo jest zjawiskiem obejmującym w szczególności rodziny wielodzietne, niepełne, posiadające niepełnosprawnych członków i osoby bezdomne. Efektem ubóstwa jest dezorganizacja życia rodziny, szczególnie dzieci, niedożywienie, zaniedbania w warunkach mieszkaniowych, różnego rodzaju patologie.

Ubóstwo wśród klientów MGOPS w Bornem Sulinowie

Osoba uboga może otrzymać wsparcie materialne z ośrodka pomocy społecznej wtedy, gdy jej trudna sytuacja dochodowa związana jest z co najmniej jednym trudnym problemem socjalnym, takim jak: bezrobocie, niepełnosprawność, bezdomność, sieroctwo, długotrwała lub ciężka choroba, bezradność w sprawach opiekuńczo wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego, brak umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze, trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego, trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy, alkoholizm, narkomania, sytuacja kryzysowa, zdarzenie losowe. Powód przyznania pomocy przez MGOPS w Bornem Sulinowie ze względu na trudną sytuację życiową spowodowaną ubóstwem w 2015 roku zostało objętych 324 rodziny korzystające z pomocy społecznej w gminie Borne Sulinowo.

Wykres 15. Rodziny dotknięte ubóstwem korzystające z pomocy społecznej na tle wszystkich rodzin objętych pomocą społeczną w latach 2013-2015

Źródło: dane własne MGOPS w Bornem Sulinowie

Na przestrzeni ostatnich 3 lat (2013-2015) można zaobserwować tendencję spadkową, co świadczyć może o poprawie sytuacji materialnej mieszkańców gminy.

3.8.3. Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego

Definicja

Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego, jako dysfunkcja może być podstawą do udzielenia rodzinie pomocy.

„Pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka”.

Problem bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego jest jednym z najczęstszych powodów korzystania z pomocy społecznej. Głównym źródłem tego problemu są różne rodzaje zaburzeń w funkcjonowaniu rodziny.

Do przyczyn kryzysu polskich rodzin zalicza się:

⇒ zmieniające się warunki ekonomiczne,

- ⇒ czynniki psychospołeczne i kulturowe,
- ⇒ osłabienie więzi międzyludzkich.

Rozmiary problemu bezradności wśród klientów MGOPS w Bornem Sulinowie

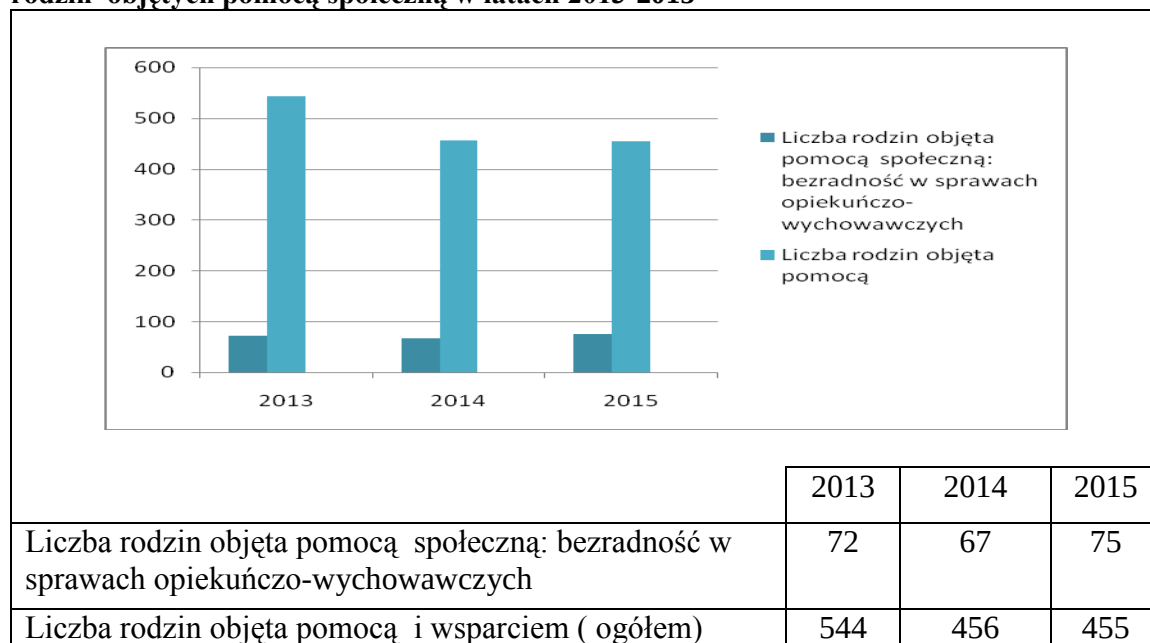
Bezradność wynikająca z zaburzeń równowagi środowiska rodzinnego przejawiającego się trudnościami we własnym wypełnianiu ról społecznych przez poszczególnych członków rodziny często jest przyczyną złego funkcjonowania rodziny. Objawia się to problemami w pełnieniu ról rodzicielskich i problemami wychowawczymi związanymi z prezentowaniem przez dzieci agresywnych zachowań, łamaniem obyczajów i norm.

Z praktyki pracy socjalnej wynika, że do tej kategorii możemy zaliczyć rodziny, które:

- ⇒ nie potrafią zaspokoić podstawowych potrzeb dzieci,
- ⇒ nie potrafią skutecznie oddziaływać wychowawczo na swoje dzieci,
- ⇒ nie potrafią gospodarować posiadanymi zasobami i środkami,
- ⇒ ze względu na wiek, wykształcenie i sytuację rodzinną – wykazują brak umiejętności w przy załatwianiu swoich spraw (np. urzędowych –napisanie podania o zapomogę, zarejestrowanie do lekarza, napisanie wniosku do sądu, pozwu, itp.) .

W 2013 r. spośród wszystkich rodzin objętych pomocą społeczną w 72 rodzinach występowała dysfunkcja bezradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego, a w 2015r. 75 rodzinach (niewielki wzrost liczby rodzin)

Wykres 16. Rodziny z dysfunkcją bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstw domowych korzystające z pomocy społecznej na tle wszystkich rodzin objętych pomocą społeczną w latach 2013-2015

Zródło: dane własne MGOPS w Bornem Sulinowie

Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej realizuje następujące zadania z zakresu opieki nad rodziną i dzieckiem:

- ⇒ rozeznawanie warunków życia rodzin oraz dzieci i młodzieży;
- ⇒ przeciwdziałanie bezradności rodzin w sprawach opiekuńczo-wychowawczych;
- ⇒ przyznawanie i wypłacanie świadczeń wynikających z ustawy o świadczeniach rodzinnych, wychowawczych i ustawy o postępowaniu wobec dłużników alimentacyjnych oraz zaliczce alimentacyjnej,
- ⇒ przyznawanie i wypłacanie świadczeń pieniężnych przewidzianych w ustawie o pomocy społecznej;
- ⇒ dożywienie dzieci i młodzieży w przedszkolu i w szkołach w ramach programu wieloletniego „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”;
- ⇒ dofinansowywanie wypoczynku letniego dla dzieci z rodzin ubogich, oraz dla dzieci z grupy ryzyka;
- ⇒ pracę socjalną prowadzoną we współpracy z instytucjami działającymi w środowisku lokalnym w tym w szczególności ze: szkołami, placówkami służby zdrowia, policją, oraz ponad lokalnym np. z sądami, kuratorami sądowymi;
- ⇒ zbiórkę odzieży i obuwia dla rodzin i osób najbardziej potrzebujących.

Biorąc pod uwagę fakt, iż w rodzinach z dziećmi zidentyfikowano szerokie spektrum problemów społecznych, między innymi takie jak: bezrobocie, alkoholizm, przemoc w rodzinie, ubóstwo, niepełnosprawność, długotrwała choroba, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych należy zakładać, że działania zaplanowane w ramach gminnego systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną będą pomocne w zapobieganiu i eliminowaniu wyżej wymienionych przyczyn marginalizacji społecznej. Działania mające na celu realizację założeń systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną prowadzone są przy współudziale partnerów:

- ⇒ szkół funkcjonujących na terenie gminy,
- ⇒ Przedszkola Niepublicznego i Publicznego,
- ⇒ Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej,
- ⇒ Urzędu Miejskiego,
- ⇒ Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
- ⇒ pielęgniarek środowiskowych,
- ⇒ kuratorów sądowych,

- ⇒ Powiatowego Ośrodka Interwencji Kryzysowej,
- ⇒ Komisariatu Policji
- ⇒ Prokuratury Rejonowej,
- ⇒ Placówki Lecznictwa Uzależnienia i Współuzależnienia w Szczecinku

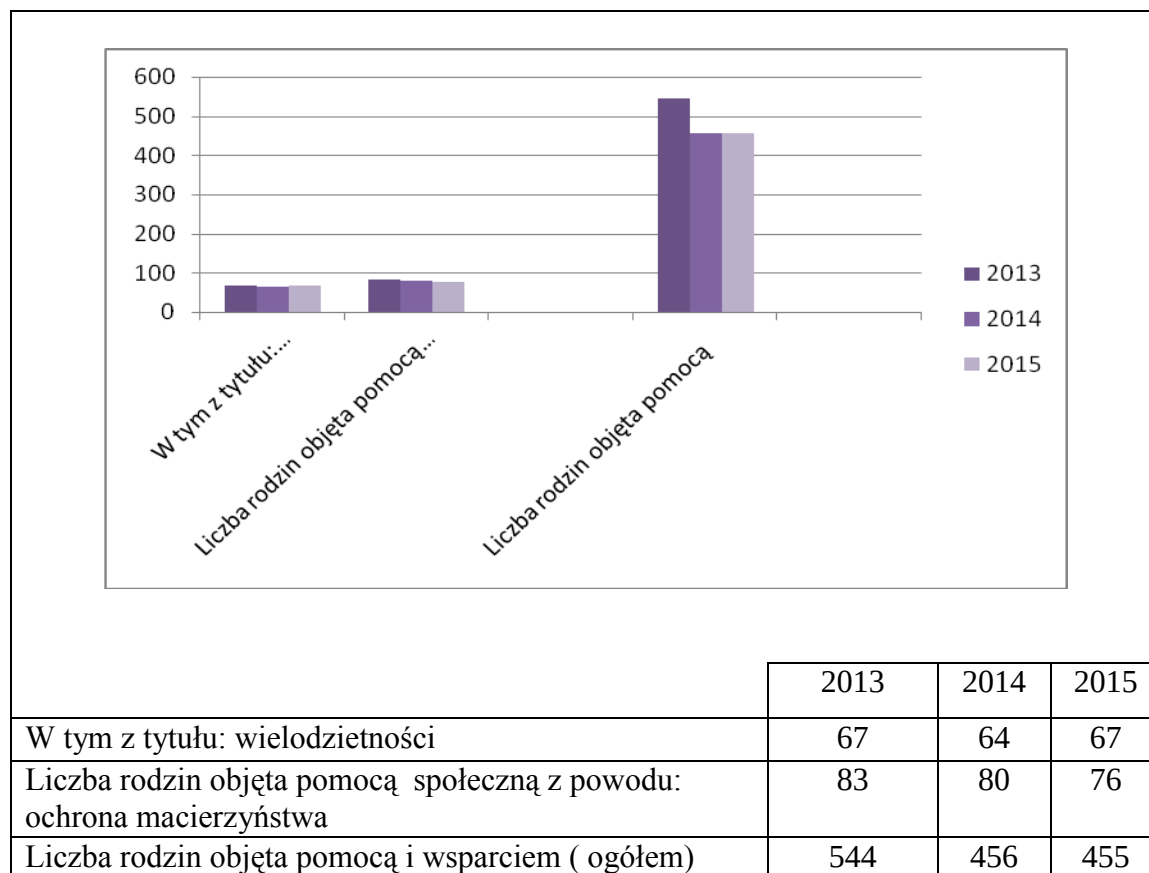
Znaczną część klientów Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej stanowią rodziny z trudnościami opiekuńczo-wychowawczymi. Z obserwacji pracowników socjalnych wynika, że najczęściej niezaradność rodziny w wychowaniu własnych dzieci łączy się z innymi dysfunkcjami takimi jak: przemoc domowa, zaburzenia równowagi systemu rodzinnego, w sytuacjach kryzysowych, problemy w pełnieniu ról rodzicielskich wyrażające się między innymi w postaci niedojrzałości emocjonalnej, problemach we współżyciu z ludźmi, niezaradność w prowadzeniu gospodarstwa domowego, problemy wychowawcze w środowisku rodzinnym, szkolnym ujawniające się w postaci zachowań buntowniczych, łamaniu obyczajów, norm i wartości przez dzieci i młodzież. Wszelka pomoc w przypadkach bezradności powinna zmierzać do udzielenia rodzinie wsparcia w odbudowie prawidłowych relacji i umocnieniu własnych postaw rodzicielskich. Warunkiem powodzenia jest możliwe jak najwcześniejsze udzielenie pomocy oraz stosowanie działań profilaktyczno - ochronnych. Pomoc materialna w postaci różnych zasiłków pieniężnych realizowanych z budżetu państwa (zadania zlecone) oraz budżetu samorządowego (zadania własne) ma za zadanie wspieranie budżetów rodzin w celu zapewnienia godziwych warunków bytowych. Stosowanie form pieniężnych wymaga od pracowników socjalnych postawienia szczegółowej diagnozy socjalnej danej rodziny z uwagi na niebezpieczeństwo zmarnowania tych środków, gdyż często rodziny dysfunkcyjne wskazują ogromną bezradność w sprawach planowania wydatków, umiejętności oszczędzania, ustalania priorytetów.

Ochrona macierzyństwa, w tym wielodzietność

Z informacji MGOPS w Bornem Sulinowie wynika, że z pomocy społecznej z tytułu ochrony macierzyństwa w 2015r. skorzystało aż 76 rodzin, w tym: 67 rodzin z tytułu wielodzietności.

W poprzednich latach objętych analizą udzielono pomocy z tytułu ochrony macierzyństwa 83 rodzinom (2013r.), w tym: 67 wielodzietnych i 80 rodzinom (2014 r.), w tym 64 wielodzietnych .

Wykres 17. Rodziny objęte pomocą i wsparciem z tytułu ochrony macierzyństwa na tle wszystkich rodzin objętych pomocą społeczną w latach 2013-2015

Zródło: dane własne MGOPS w Bornem Sulimowie

3.8.4. Bezrobocie

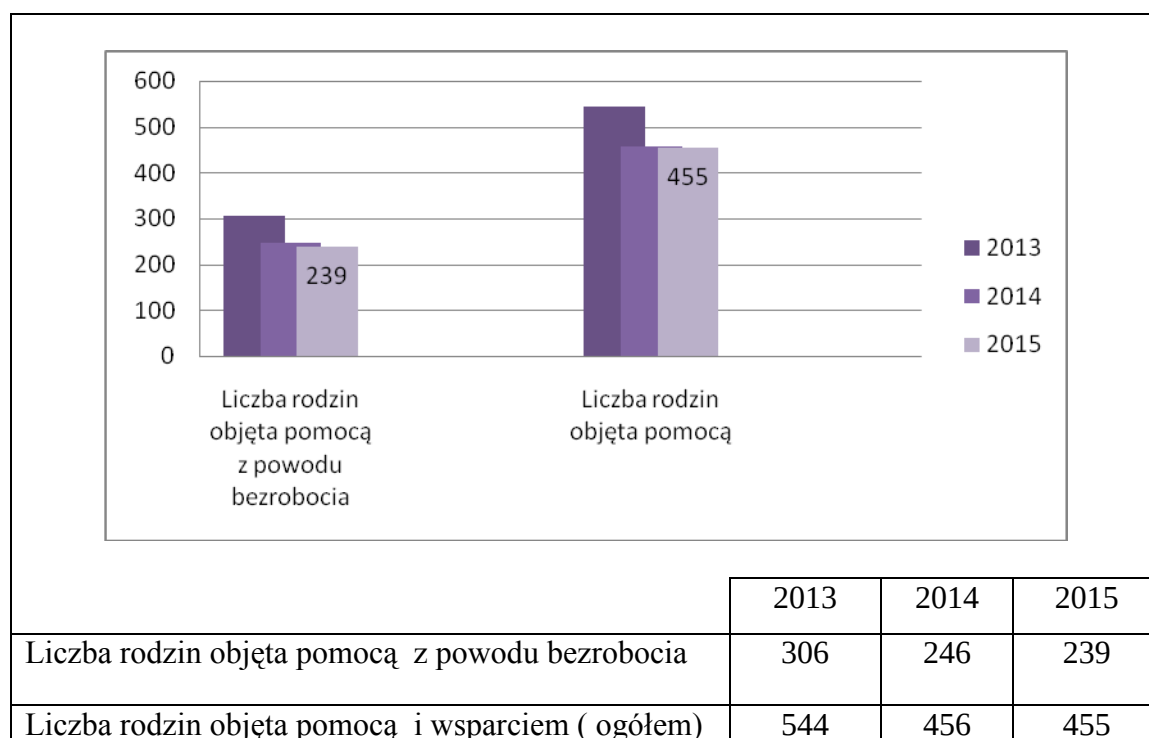
Zmiany gospodarcze i polityczne, jakie dokonały się w Polsce w latach 1989-1990 doprowadziły do tego, że Polska dołączyła do krajów o gospodarce rynkowej, co z kolei spowodowało pojawienie się zjawiska bezrobocia. Jest to zjawisko społeczne, polegające na tym, że część ludzi zdolnych do pracy i deklarujących chęć jej podjęcia nie znajduje faktycznego zatrudnienia. Stan ten spowodowany jest brakiem równowagi pomiędzy podażą pracy a popytem na pracę. W Polsce stało się to kwestią społeczną, świadczy o tym dynamika, skala i struktura zjawiska. Brak pracy jest czynnikiem, który ma wpływ na zaspokojenie ważnych potrzeb społecznych w różnych sferach życia. Konsekwencją braku pracy jest też narastające ubóstwo i związane z tym kwestie edukacyjne, zdrowotne, mieszkaniowe itd., których rozwiązaniem zajmuje się szeroko pojęta polityka społeczna. Walka z bezrobociem możliwa jest tylko przez kompleksowe działania w sferze ekonomicznej mającej na celu wzrost gospodarczy i tworzenie nowych miejsc pracy. Zadania w tej sferze koncentrują się również wokół problemu

ochrony pracowników przed utratą zatrudnienia, ochrony egzystencji jednostki dotkniętej brakiem pracy oraz pomocy w znalezieniu zatrudnienia. Świadczenia społeczne dla bezrobotnych w Polsce reguluje ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy. Powinny one zapewnić bezrobotnemu minimum życiowe, ale powinny także zachęcać do podjęcia zatrudnienia.

Bezrobocie wśród klientów Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bornem Sulinowie

Jak wynika z analizy MGOPS w Bornem Sulinowie w ostatnich 3 latach liczba rodzin z dysfunkcją bezrobocia korzystających z pomocy finansowej w 2015 roku w stosunku do 2013 zmalała o 67 rodzin, natomiast porównując rok 2014 i 2015 liczba osób bezrobotnych również przyjęła tendencję spadkową i zmalała o 7 rodzin.

Wykres 18. Rodziny z dysfunkcją bezrobocia korzystające z pomocy społecznej na tle wszystkich rodzin objętych pomocą społeczną w latach 2013-2015

Zródło: dane własne MGOPS w Bornem Sulinowie

W 2013r, 2014r. i 2015r. rodziny korzystające ze wsparcia MGOPS w Bornem Sulinowie, w których jedyną lub jedną z dysfunkcji było bezrobocie, stanowią odpowiednio 56% (2013r.), 53 % (2014r.) i 52 % (2015r.) wszystkich rodzin, którym przyznano pomoc.

W rodzinach dotkniętych problemem bezrobocia najczęściej występują następujące problemy:

- ⇒ brak środków na zaspokajanie podstawowych potrzeb życiowych.
- ⇒ psychospołeczne skutki bezrobocia, które najwyraźniej widoczne są u osób długotrwale bezrobotnych.
- ⇒ negatywne wzorce wychowawcze przekazywane dzieciom.

System pomocy rodzinie z problemem bezrobocia realizowany jest poprzez następujące zadania świadczone przez MGOPS w Bornem Sulimowie:

- ⇒ przygotowanie i wspieranie bezrobotnego w trakcie poszukiwania pracy,
- ⇒ zobowiązanie do aktywnego, dokumentowanego poszukiwania pracy,
- ⇒ przyznanie świadczeń umożliwiających zaspokojenie niezbędnych potrzeb,
- ⇒ niwelowanie psychospołecznych skutków bezrobocia osób pozostających bez pracy i ich rodzin,
- ⇒ zwiększanie aktywności i zaangażowania osób bezrobotnych w działaniach służących usamodzielnieniu,
- ⇒ pomoc w uzyskaniu kwalifikacji dostosowanych do sytuacji na rynku pracy,
- ⇒ zatrudnianie osób bezrobotnych w ramach prac interwencyjnych i robót publicznych,
- ⇒ współpracę z Powiatowym Urzędem Pracy w celu pozyskania informacji o dostępnych ofertach pracy dla klientów MGOPS,
- ⇒ działania podejmowane w celu redukcji psychospołecznych skutków bezrobocia, przede wszystkim ochronę dzieci przed skutkami bezrobocia rodziców poprzez zapewnienie ciepłego posiłku w szkole, podstawowego wyposażenia do szkoły, możliwości uczestniczenia w zajęciach świetlic socjoterapeutycznych.

W ramach pomocy społecznej oferowane jest również wsparcie i aktywizacja zawodowa i społeczna bezrobotnych poprzez utworzenie nowych miejsc pracy w ramach prac społecznie użytecznych zgodnie z przepisami ustawy o promocji zatrudnienia. Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, wspólnie z Urzędem Miejskim zorganizował prace społecznie użyteczne na terenie poszczególnych sołectw a także w jednostkach organizacyjnych gminy. Łącznie z tych prac skorzystało ogółem: w 2013r – 274 osoby, w 2014r – 270 osób i w 2015r – 275 osób.

3.8.5. Inne dysfunkcje w rodzinach klientów pomocy społecznej.

Osoby starsze

Na terenie Gminy Borne Sulinowo zamieszkuje 1913 osób starszych tj: 20 % ogółu mieszkańców (stan na 31.12.2015r.). W grupie tej oprócz problemów dotyczących sprawności fizycznej często mamy również do czynienia ze zmianami psychicznymi wpływającymi na zdolność funkcjonowania w środowisku. Sytuacja ludzi starszych w okresie szybkich zmian gospodarczych jest złożona, uwarunkowana takimi czynnikami jak: pogorszenie stanu zdrowia, opieki zdrowotnej, niekorzystne warunki życia i pogorszenie sytuacji materialnej. Związane jest to z brakiem aktywności społecznej, nieporadnością życiową, izolacją i osamotnieniem. Występuje stopniowe obniżenie procesów poznawczych, mniejsza zdolność przystosowania do nowych sytuacji, osłabienie pamięci, itp.

Na rzecz osób starszych Miejsko - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej świadczy m.in. następujące formy pomocy:

- 1) pomoc finansowa na dofinansowanie zakupu opału, leków, żywności, wydatków mieszkaniowych (dodatki mieszkaniowe i energetyczne),
- 2) pomoc w formie usług opiekuńczych:
 - domowych i pielęgnacyjnych w miejscu zamieszkania,
 - specjalnych usług opiekuńczych domowych i pielęgnacyjnych dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
 - umieszczenie w całodobowych domach pomocy społecznej.
- 3) wsparcie finansowe i koordynacja działań Klubu Aktywnego Seniora „AS”.

Głównymi formami pomocy dla osób starszych są usługi opiekuńcze, które zapewniane są w miejscu zamieszkania, co ma na celu zapobiec utracie kontaktu ze swoim środowiskiem osoby z nich korzystającej. Czasami realizacja tych usług nie jest możliwa w miejscu zamieszkania i wtedy osoba wymagająca stałej opieki może ubiegać się o skierowanie do Domu Pomocy Społecznej. Na terenie gminy brak jest placówek dziennego pobytu dla ludzi starszych, natomiast działają 3 kluby:

- 1) Klubu Aktywnego Seniora „AS” w Bornem Sulinowie,
- 2) Związek Emerytów Rencistów i Inwalidów w Bornem Sulinowie,
- 3) Związek Emerytów Rencistów i Inwalidów w Łubowie.

Trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego

Na przełomie lat 2013-2015 udzielono wsparcia 29 osobom w związku z trudnościami w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego tj. 2013 -10 osobom, 2014-8 osobom, 2015 -11 osobom.

Uzależnienie od alkoholu

Definicja.

Według najnowszej klasyfikacji zespół uzależnienia od alkoholu jest chorobą chroniczną i postępującą, która zaczyna się i rozwija bez świadomości osoby zainteresowanej, polega na niekontrolowanym piciu napojów alkoholowych i może doprowadzić do przedwczesnej śmierci.

Skala zjawiska i analiza danych.

Szacuje się, że w Polsce ok. 4 do 5 milionów ludzi żyje w rodzinach alkoholowych. Według najnowszych klasyfikacji zespół uzależnienia od alkoholu jest chorobą chroniczną i postępującą, która zaczyna się i rozwija bez świadomości osoby zainteresowanej.

Szerzące się zjawisko alkoholizmu dotyczy także mieszkańców gminy Borne Sulinowo, nie respektuje płci, wieku ani statusu intelektualnego. Jego rozmiar i niszczycielskie działanie daje się zaobserwować wśród klientów pomocy społecznej. Problem nadużywania alkoholu przez podopiecznych Ośrodka jest bardzo skomplikowany i trudny do przezwyciężenia, ponieważ obok alkoholizmu występują zaburzenia komunikacji między członkami rodziny, bieda, problemy wychowawcze i zdrowotne. Reasumując, alkoholizm zarówno w życiu jednostki jak i w życiu społecznym zawsze powoduje stratę. Najważniejszymi problemami wynikającymi z alkoholizmu są:

- ⇒ samozniszczenie osób uzależnionych od alkoholu,
- ⇒ współuzależnienie stanowiące zagrożenie dla funkcjonowania biologicznego, emocjonalnego wszystkich członków rodziny,
- ⇒ powodowanie przemocy,
- ⇒ rozpad rodziny, rozwody,
- ⇒ naruszenie prawa i porządku, przestępczość.

Problem alkoholowy wśród klientów MGOPS w Bornem Sulinowie.

Na przełomie lat 2013-2015 z tytułu występowania przesłanki alkoholizmu skorzystało z pomocy finansowej rocznie przeciętnie około 50 rodzin. Nie jest to pełna liczba osób i rodzin z tym problemem, bowiem wielu podopiecznych, u których pracownik socjalny zauważa lub podejrzewa problem alkoholowy, nie uświadamia sobie uzależnienia, a wielu problem ten ukrywa.

Pomoc na rzecz rodzin i osób dotkniętych problemem alkoholowym odbywa się poprzez zadania realizowane przez MGOPS, w szczególności:

1. Działania profilaktyczne dla dzieci i młodzieży prowadzone przez świetlice szkolne, socjoterapeutyczne.
2. Zaspokajanie socjalnych potrzeb dzieci z rodzin dotkniętych problemem alkoholowym poprzez opłacanie wyżywienia w szkole, wyposażenie w niezbędne artykuły szkolne i odzież.
3. Sfinansowanie udziału w wypoczynku letnim.
4. Współpraca z Policją, Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Przychodnią Terapii i Uzależnień oraz z Gminnym Punktem Konsultacyjnym w celu przekonania ludzi dotkniętych tą chorobą o konieczności podjęcia leczenia.
5. Organizacja czasu wolnego dla dzieci i młodzieży poprzez uczestniczenie w zajęciach świetlic socjoterapeutycznych funkcjonujących przy placówkach oświatowych.

Do zadań Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych należy przede wszystkim podejmowanie czynności zmierzających do poddania się leczeniu odwykowemu przez osoby uzależnione od alkoholu. Działania te głównie polegają na motywowaniu osób uzależnionych do podjęcia dobrowolnego leczenia i kierowaniu do właściwego zakładu lecznictwa odwykowego, a także na kierowaniu wniosków do sądu o wszczęcie postępowania w sprawie orzeczenia obowiązku poddania się leczeniu odwykowemu.

Z danych Komisji Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Bornem Sulinowie wynika, że były prowadzone postępowania o zastosowanie obowiązku leczenia odwykowego. Poniżej tabela obrazuje ilość prowadzonych postępowań w latach 2013-2015 r.

Tabela nr 16. Ilość prowadzonych postępowań w latach 2013-2015 r.

Rok	Liczba prowadzonych postępowań	Liczba osób zmotywowanych do podjęcia terapii	Liczba wniosków do Sądu Rejonowego w sprawie zastosowania obowiązku leczenia odwykowego	Liczba umorzonych postępowań
2013	24	10	8	6
2014	16	8	4	4
2015	22	10	6	6

Źródło: dane Gminnej Komisji Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Bornem Sulinowie

Tabela nr 17. Zestawienie postępowań prowadzonych przez Komisję ds. Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Bornem Sulinowie za lata 2013-2015.

Rok	Liczba prowadzonych postępowań	Liczba osób, które zmotywowanych do podjęcia terapii	Liczba wniosków złożonych do Sądu Rejonowego w sprawie zastosowania zobowiązania do leczenia odwykowego	Liczba umorzonych postępowań
2012	33	9	15	9
2013	24	10	8	6
2014	16	8	4	4
2015	22	10	6	6

Źródło: dane Gminnej Komisji Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Bornem Sulinowie

Realizowane są programy mające na celu maksymalne ograniczanie problemów związanych z uzależnieniami - zarówno w przypadku alkoholu jak i narkotyków. Programami profilaktycznymi, mającymi na celu minimalizację problemów związanych z uzależnieniami w gminie Borne Sulinowo, a wdrażanymi i realizowanymi przez Urząd Miejski w Bornem Sulinowie są: Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Program Przeciwdziałania Narkomanii.

Narkomania

Definicja.

Termin narkomania określa stan uzależnienia od środków odurzających. Pojęcie to ma szerokie znaczenie i obejmuje nie tylko nałogowe używanie narkotyków, ale

posługiwanie się wszelkimi środkami wywołującymi euforię odurzającą.

Skala zjawiska i analiza danych.

Zagrożenie narkomanią waha się w granicach 30%, są to dane ze służby zdrowia i policyjnych kronik. Inicjacja narkotyczna ma miejsce w wieku 10-14 lat. Przeważnie jest to 12 rok życia. 72% młodych ludzi robi to z ciekawości, 77,7% miała świadomość zagrożeń, jakie niesie ze sobą używanie narkotyków, 30% spróbowało za namową kolegów.

Społeczne skutki używania narkotyków to: wzrost przestępczości, wysokie koszty leczenia, przestępczość zorganizowana, rozpad rodziny, „wypadanie” z ról społecznych lub nie podejmowanie ich, rozwój patologii. Dla jednostki to – prostytutka, rozrywkowe zachowanie, choroby weneryczne, tj. AIDS, HIV, WZW.

Z danych Komendy Wojewódzkiej Policji w Szczecinie wynika, że nie istnieje problem z dostępem do substancji psychoaktywnych. Bardzo popularna jest amfetamina i konopie indyjskie. A więc niestety narkomania, to zjawisko społeczne i problem społeczny, gdyż obejmuje swym zasięgiem około 15,0% badanej populacji, a wiek inicjacji przypada na okres największego nasilania się postaw nonkonformistycznych i buntowniczych młodzieży. Widoczny jest przede wszystkim niewystarczający poziom edukacji oraz brak systemu zbierania danych i rozpoznania zjawiska.

Wśród klientów MGOPS w Bornem Sulnowie tylko 1 osoba jest dotknięta problemem uzależnienia od narkotyków.

Przemoc w rodzinie

Definicja.

Przemoc w rodzinie została zdefiniowana w art. 2 ust. 2 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Zgodnie z tą definicją przez przemoc w rodzinie należy rozumieć wszelkie jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie, naruszające prawa lub dobra osobiste osób w rodzinie, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą. Przemoc w rodzinie charakteryzuje się przede wszystkim:

intencjonalnością – przemoc jest zamierzonym działaniem człowieka i ma na celu kontrolowanie i podporządkowanie ofiary;

nierównowagą sił – w relacji jedna ze stron ma przewagę nad drugą; ofiara jest słabsza, a sprawca jest silniejszy;

naruszaniem praw i dóbr osobistych – sprawca wykorzystuje przewagę siły i narusza podstawowe prawa ofiary (np. do wolności, do nietykalności osobistej, do godności, szacunku itp.);

powodowaniem cierpienia i bólu – sprawca naraża zdrowie i życie ofiary na poważne szkody; doświadczanie bólu i cierpienia sprawia, że ofiara ma mniejszą zdolność do samoobrony.

Specjaliści wyróżniają pięć podstawowych form przemocy w rodzinie, gdzie poszczególne formy najczęściej występują w połączeniu z innymi:

1. **fizyczną** – najbardziej widoczną i najtrudniejszą do ukrycia, od szturchania, popychania, ciągnięcia za włosy, uszy, aż po zachowania powodujące ostre urazy fizyczne wymagające hospitalizacji;
2. **psychiczną** – najtrudniejszą do udowodnienia, często zaczynającą się niepostrzeżenie, od ignorowania czyichś potrzeb, krytykowania poglądów, zazdrości, ograniczania kontaktów z bliskimi, po oskarżanie, poniżanie, wyśmiewanie, upokarzanie, szantażowanie i groźby;
3. **ekonomiczną/materialną** – uniemożliwianie podjęcia pracy, dostępu do wspólnych środków finansowych i dóbr materialnych, odbieranie zarobionych pieniędzy, niszczenie własności, nielożenie na utrzymanie rodziny;
4. **seksualną** – przedmiotowe traktowanie drugiej osoby w celu zaspakajania własnych potrzeb seksualnych, zmuszanie do nieakceptowanych przez partnera praktyk i zachowań seksualnych (od sytuacji zmuszania do oglądania pornografii po gwałt);
5. **zaniedbanie** – najczęściej stosowane wobec dzieci, a objawiające się niezaspokajaniem ich podstawowych potrzeb emocjonalnych i fizycznych; o zaniedbaniu mówimy w przypadku odrzucenia emocjonalnego dziecka, braku zainteresowania jego rozwojem, problemami, a także zdrowiem i higieną.

Sytuację przemocy w rodzinie często opisuje się także w innych kategoriach nazywanych przemocą „gorącą” lub „chłodną”. Przemoc gorąca to gwałtowne wybuchy tłumionych uczuć złości, frustracji, wściekłości, powodujące agresywne zachowania wobec najbliższych. Przemoc chłodna przyjmuje najczęściej postać bardzo rygorystycznego stylu wychowania, czy też autorytarnego traktowania dorosłych członków rodziny. Stosujący przemoc, przekonany o słuszności swoich czynów, zawsze

znajduje dla nich usprawiedliwienie.

Przemoc w rodzinie jest zjawiskiem złożonym, wieloaspektowym, rozpatrywanym w czterech perspektywach: prawnej, psychologicznej, moralnej i społecznej. Dlatego przeciwdziałanie jej wymaga podejścia interdyscyplinarnego.

Przemoc w rodzinie to działanie dokonywane w ramach rodziny przez jednego z jej członków przeciwko pozostałym, godzące w ich prawa lub dobra osobiste, a w szczególności w ich życie lub zdrowie (psychiczne lub fizyczne), powodujące u nich szkody lub cierpienie.

Z punktu widzenia prawa, przemoc w rodzinie to przestępstwo.

Skala zjawiska i analiza danych.

Problem przemocy w rodzinie jest trudny do precyzyjnego określenia. Dane z sądu, prokuratury i Policji pozwalają jedynie wskazać w pewnej mierze liczbę przypadków przemocy domowej, które znalazły się w kręgu zainteresowania danej instytucji.

W Gminie Borne Sulinowo został powołany Gminny Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie. Zadaniem zespołu jest m.in. diagnozowanie problemu przemocy w rodzinie, opracowanie i realizacja planu pomocy w indywidualnych przypadkach wystąpienia przemocy w rodzinie, monitorowanie sytuacji rodzin, w których zaistniało zjawisko przemocy oraz rodzin zagrożonych jego wystąpieniem, dokumentowanie działań podejmowanych wobec rodzin, w których dochodzi do przemocy oraz efektów tych działań.

Z ustaleń wywiadów środowiskowych i spostrzeżeń pracowników socjalnych MGOPS w Bornem Sulinowie wynika, iż zjawisko przemocy jest dość częste, szczególnie skierowana jest ona w stosunku do dzieci i kobiet, ale również często przemoc jest zatajana przez ofiary przemocy lub też bagatelizowana. Efekty pracy pracowników socjalnych są niewymierne, ponieważ często pracownicy socjalni wchodzi w środowisko gdzie zachodzi podejrzenie przemocy, ofiara przemocy jest zastraszona, nie wierzy w poprawę swojej sytuacji, jest niechętna do współpracy. Pracownicy socjalni podejmują długofalową pracę z tą osobą motywując ją do podjęcia działań, umacniają i wspierają oraz wskazują osoby i instytucje pomagające ofiarom przemocy na terenie oraz z poza terenu gminy Borne Sulinowo.

Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie nakłada obowiązek prowadzenia procedury „Niebieskie Karty” na przedstawicieli jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, Policji, oświaty i ochrony zdrowia.

Skala zjawiska przemocy w rodzinie w Gminie Borne Sulinowo

Jak wynika z danych MGOPS dotyczących zjawiska przemocy w rodzinie oraz realizacji procedury „Niebieskie Karty” na terenie gminy Borne Sulinowo skala przemocy w rodzinie oraz jej częstotliwość utrzymuje się na tym samym poziomie.

Tabela nr 18 . Liczba Niebieskich Kart

	2013	2014	2015
Liczba ogółem,	14	13	14
w tym założonych przez:			
Policję	2	10	6
Pomoc Społeczną	12	3	7
Szkołę	0	0	0
GKRPA	0	0	1

Źródło: dane Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w gminie Borne Sulinowo

Tabela nr 19. Liczba osób objętych pomocą w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie

	2013	2014	2015
Liczba osób ogółem	28	26	52
w tym:			
Kobiety	14	12	14
Mężczyźni	14	14	14
Dzieci	0	0	24

Źródło: dane Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w gminie Borne Sulinowo

Tabela nr 20. Liczba pokrzywdzonych w wyniku przemocy domowej

Rok	2012	2013	2014	2015
Liczba pokrzywdzonych w wyniku przemocy domowej	22	14	13	14
Kobiety	20	14	11	14
Mężczyźni	0	0	2	1
Dzieci	2	0	0	5

Źródło: dane Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w gminie Borne Sulinowo

Ogólna liczba osób objętych pomocą przyjmuje tendencje wzrostową. Najczęściej zgłaszaną formą przemocy jest przemoc psychiczna /emocjonalna oraz przemoc fizyczna.

Bezdomność

Definicja.

Bezdomność to sytuacja osób, które z różnych przyczyn, czasowo lub trwale, nie są w stanie własnym staraniem zapewnić sobie schronienia spełniającego minimalne warunki pozwalające uznać je za pomieszczenie mieszkalne.

Istnieje również definicja prawna zawarta w „Ustawie o pomocy społecznej”, zgodnie z którą, za osobę bezdomną uważa się „osobę niezamieszkującą w lokalu mieszkalnym w rozumieniu przepisów o ochronie praw lokatorów i mieszkaniowym zasobie gminy i niezameldowaną na pobyt stały, w rozumieniu przepisów o ewidencji ludności i dowodach osobistych, a także osobę niezamieszkującą w lokalu mieszkalnym i zameldowaną na pobyt stały w lokalu, w którym nie ma możliwości zamieszkania”.

Skala zjawiska i analiza danych.

Brak jest dokładniejszych informacji o skali zjawiska bezdomności w Polsce. Liczbę osób bezdomnych określa się od 30 do nawet 300 tysięcy. Jedynym miarodajnym źródłem wiedzy w tym zakresie jest liczba osób, którym formalnie udzielona została pomoc przez ośrodki pomocy społecznej.

Natomiast ze sprawozdań nadsyłanych przez organizacje pozarządowe do Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, w związku z udzieloną dotacją na pomoc osobom bezdomnym wynika, iż udzielają one pomocy m. in. 80-130 tys. osobom. Szacunkowe dane określające liczbę bezdomnych na 300 tysięcy pochodzą od Stowarzyszenia Monar. O randze bezdomności wśród problemów społecznych decydują nie tylko trudne do uchwycenia parametry ilościowe, ale również dynamika zjawiska i zmiany w strukturze populacji.

Syntetyczne opracowania z dziedziny polityki społecznej podkreślają narastające tempo zjawiska, wykraczanie jego zasięgu poza grupy i środowiska tradycyjnie kojarzone z bezdomnością. Z bezdomnością związane są też takie negatywne zjawiska, jak alkoholizm, narkomania, żebractwo, prostytutka, przestępczość, zagrożenia epidemiologiczne.

Głównych przyczyn bezdomności należy upatrywać w sytuacji społeczno-

ekonomicznej, której efektem jest wzrastające bezrobocie, likwidacja hoteli robotniczych, pogłębiające się zjawisko ubóstwa. Bezdomność jest też skutkiem różnych patologii, zaburzeń psychicznych i osobowościowych tj. alkoholizmu, przestępczości, rozwodów lub rozpadów więzi nieformalnych, braku opieki ze strony osób najbliższych i przemocy w rodzinach. Istnieją także prawne przyczyny bezdomności, które dotyczą głównie eksmisji za długi i zaległości w opłatach. Na uwagę zasługują także przyczyny natury psychologicznej, gdzie bezdomność jest świadomym wyborem innego sposobu życia i odmiennego systemu wartości. Bezdomność wynika także z niewydolności polityki mieszkaniowej m. in. małej ilości mieszkań komunalnych, wzrostu cen mieszkań czynszowych, braku lokali zastępczych. Przyczyny bezdomności wzajemnie się przenikają i warunkują.

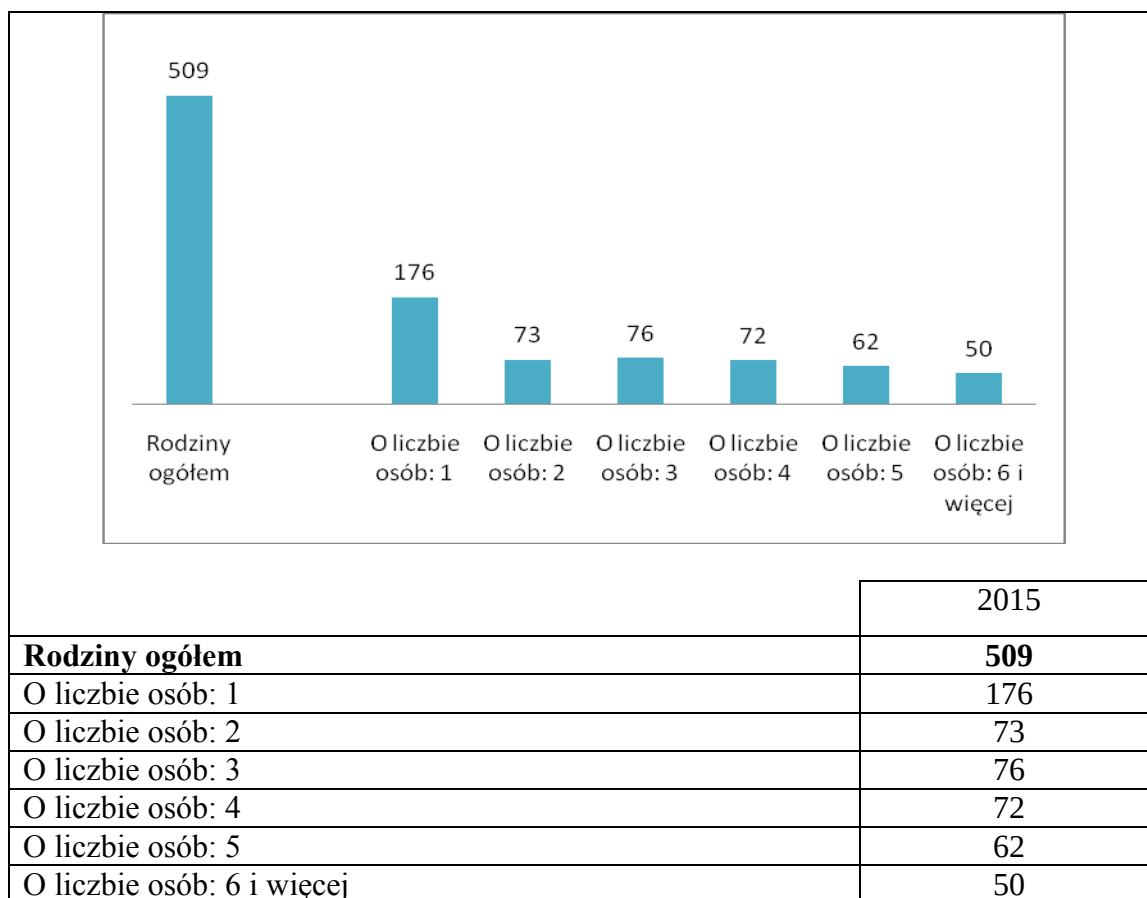
Problem bezdomności wśród klientów MGOPS w Bornem Sulinowie

Udzielanie pomocy osobom bezdomnym jest zadaniem własnym gminy, jednak ze względu na przemieszczanie się tych osób i charakter ogólnokrajowy zjawiska należy podkreślić ogromne znaczenie dla przeciwdziałania i łagodzenia jego skutków przez działania organizacji pozarządowych i innych podmiotów niepublicznych. Na przełomie lat 2013-2015 udzielono pomocy finansowej jak i rzeczowej: w roku 2013 dla 10 bezdomnych, w roku 2014 dla 6 i w roku 2015 dla 13 bezdomnych.

3.9. Podsumowanie i wnioski

Z informacji MGOPS w Bornem Sulinowie wynika, iż w 2015 roku wydano decyzje administracyjne w ramach pomocy społecznej przyznające świadczenie dla 509 gospodarstw domowym, w których zamieszkiwało 1510 osób. Strukturę rodzin korzystających z pomocy społecznej w 2015r. prezentuje wykres nr 19.

Wykres 19. Struktura rodzin korzystających z pomocy w 2015r

Źródło: opracowania własne na podstawie danych MGOPS w Bornem Sulinowie

Głównym powodem trudnej sytuacji życiowej i przyznawania pomocy przez GOPS jest: bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i potrzeba ochrony macierzyństwa, ubóstwo, długotrwała choroba, bezrobocie oraz niepełnosprawność. Szczegółowe przyczyny przyznania pomocy przez MGOPS przedstawia poniższa tabela nr 21.

Tabela nr 21. Powody przyznania pomocy – rok 2015

L.p.	Powód trudnej sytuacji życiowej	Liczba rodzin – 2015r
1.	Ubóstwo	324
2.	Sieroctwo	0
3.	Bezdomność	13
4.	Potrzeba ochrony macierzyństwa	76

w tym: wielodzietność		67
5.	Bezrobocie	239
6.	Niepelnosprawność	156
7.	Długotrwała lub ciężka choroba	182
8.	Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego	75
w tym rodzina niepełna		47
w tym rodziny wielodzietne		29
9.	Przemoc w rodzinie	5
10.	Alkoholizm	53
11.	Narkomania	1
12.	Trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego	11
13.	Zdarzenie losowe	3
14.	Kłęska żywiołowa lub ekologiczna	0
15.	Sytuacja kryzysowa	0

Źródło: sprawozdanie z działalności MGOPS za 2015r

Analizując powyższe dane należy mieć na względzie, że dane statystyczne nie odzwierciedlają do końca faktycznej sytuacji, gdyż skala występowania omawianych zjawisk może być większa. Niektóre sytuacje problemowe występujące na terenie gminy nie są nam znane, gdyż rozgrywają się w tzw. zacisku domowym. Wszystkie wymienione powyżej problemy mogą ze sobą współistnieć lub wynikać jeden z drugiego. Niezbędne jest ich likwidowanie i zapobieganie im, w celu zmniejszenia patologii i marginalizacji ludności gminy.

Dobrem nadrzędnym strategii rozwiązywania problemów społecznych jest człowiek – jego potrzeby zarówno w kontekście indywidualnym, jak i społecznym. Strategia jest dokumentem opisującym, analizującym i wartościującym zjawiska w tym

obszarze rzeczywistości, od którego zależy stworzenie wizji godnego życia zarówno jednostki, jak też grupy społecznej jako całości; w praktyce stanowi skuteczny instrument realizacji przyjętych założeń dla osiągnięcia stanu określonego w wizji. Zapisy Strategii mogą być realizowane przed wszystkim przy pomocy kapitału ludzkiego i społecznego. Rozwiązywanie najważniejszych problemów społecznych zależy od jakości zasobów ludzkich i zaufania społecznego. Kapitał ludzki to: wiedza, umiejętności, kwalifikacje i zdolności ludzi do szybkiego oraz skutecznego radzenia sobie z problemami natury zarówno społecznej jak i psychologicznej.

Kapitał społeczny jest uzupełnieniem kapitału ludzkiego. Składa się z relacji międzyludzkich, tj. zaufania, zrozumienia, wspólnych wartości, które integrują społeczność, a przez to umożliwiają wspólne działania. Potencjał intelektualny, zdobyte kwalifikacje i doświadczenia będą mogły być należycie spożytkowane w społeczeństwie opartym na wiedzy. Wdrożenie celu umożliwi prowadzenie satysfakcjonującego życia zawodowego.

Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego oraz powszechny dostęp do nowoczesnych technologii informacyjnych jest jednym z najważniejszych wyzwań nowoczesnej gospodarki i nowoczesnego społeczeństwa. Bez rozwoju zasobów ludzkich nie będzie możliwe sprostanie wymogom nowoczesnego społeczeństwa.

Strategia jest dokumentem otwartym, podlegającym stałemu monitoringowi i ewaluacji zadań. Wprowadzenie procedur monitoringu i ewaluacji pozwoli na wprowadzenie zmian w realizacji poszczególnych celów i zadań w zależności od zmieniających się warunków i potrzeb społecznych.

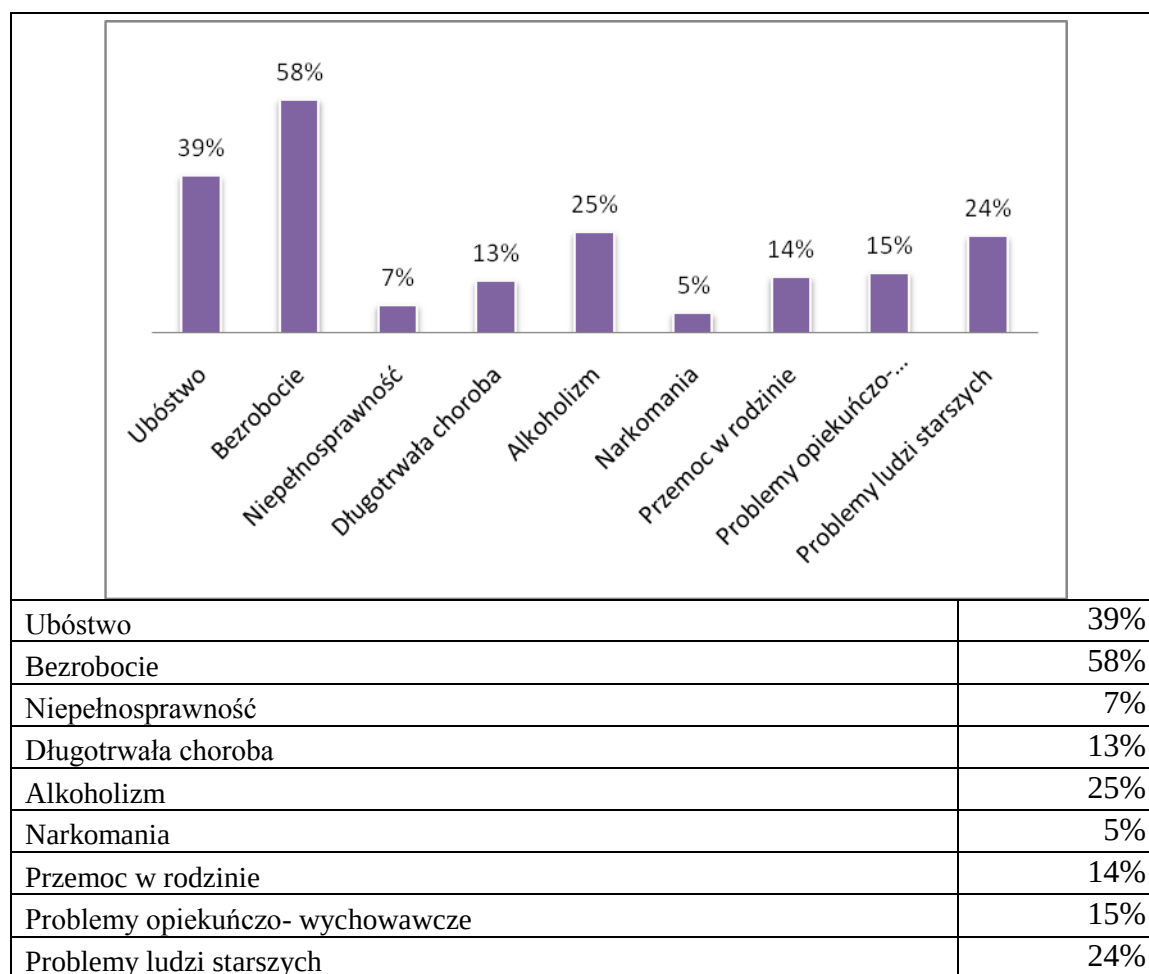
ROZDZIAŁ IV. Szczegółowe wyniki badań opinii społecznej w sprawie problemów społecznych Gminy Borne Sulinowo.

4.1. Wnioski wpływające z badania opinii społecznej

Badania ankietowe przeprowadzone w ramach diagnozy sytuacji społecznej w gminie Borne Sulinowo posłużyły identyfikacji, określeniu przyczyn i skali występujących na jej terenie problemów społecznych oraz wskazaniu działań, jakie należałoby podjąć w celu zmniejszenia ich natężenia oraz zminimalizowania ich skutków.

W badaniu opinii publicznej w zakresie problemów społecznych występujących na terenie gminy Borne Sulinowo wzięło udział 200 osób. Wśród respondentów 65 % stanowiły kobiety, 35 % mężczyźni. Większość badanych (63 %) była w wieku 31-60 lat. Badani wskazali, iż największym problemem występującym na terenie Gminy Borne Sulinowo jest bezrobocie (58 %), oraz uzależnienie od alkoholu (25 %), problemy ludzi starszych (24%) oraz ubóstwo (39%).

Wykres 20. Główne problemy społeczne w gminie Borne Sulinowo (N=200)

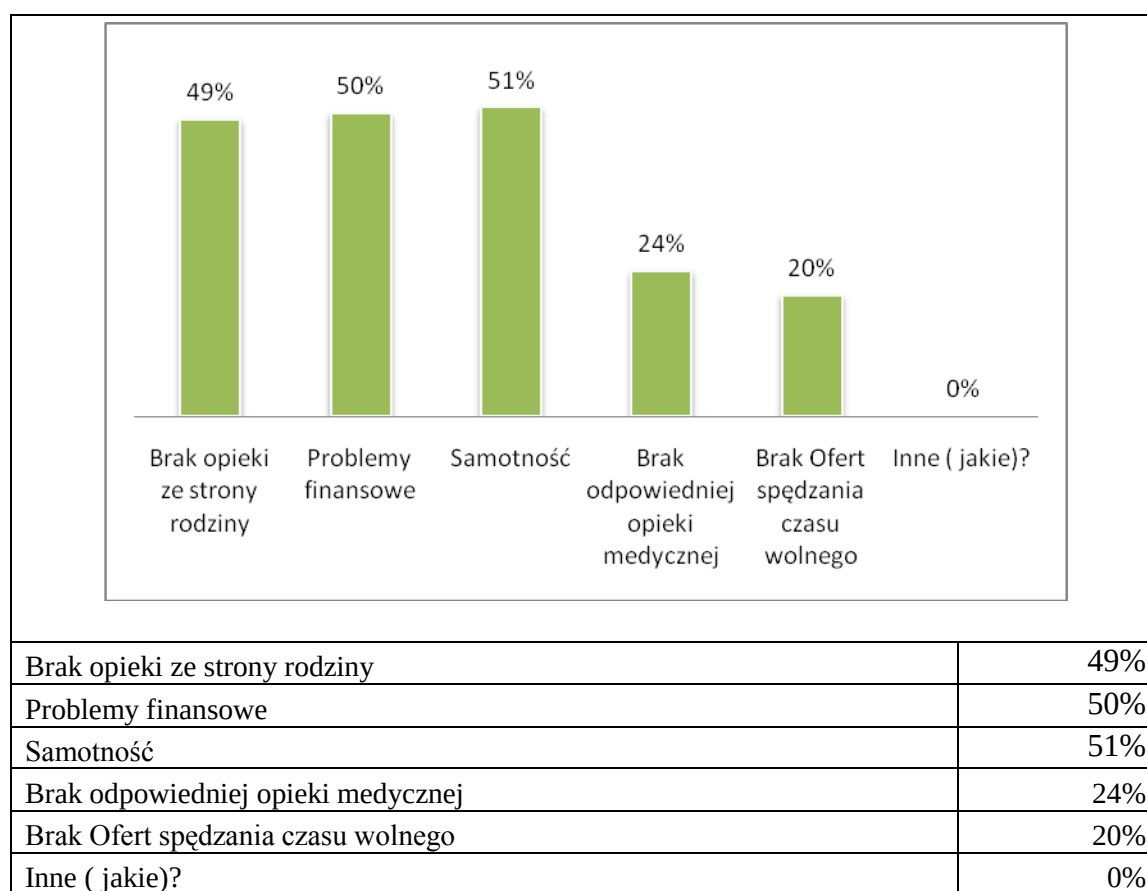
Źródło: dane z ankiet

Każda z tych dysfunkcji wzajemnie się przenika wpływając na poziom życia osób wymagających pomocy ze strony MGOPS. I tak: na poziom ubóstwa wpływa w znacznej mierze brak pracy (58%) oraz uzależnienie (33%), na brak pracy wpływa brak zakładów pracy (63%-odpowiedzi) oraz, trudna sytuacja na lokalnym rynku pracy (55%) oraz brak opieki nad dziećmi (28 %).

Według respondentów zagrożeni problemem uzależnień są: osoby bezrobotne 66 %,rozpad rodziny 28%, samotność 26% oraz sytuacje stresowe 37 %

Zauważalne są także problemy społeczne dotyczące osoby starsze, szczególnie: brak opieki ze strony rodziny (49%),problemy finansowe (50%),samotność(51%).

Wykres 21. Problemy osób starszych w gminie Borne Sulinowo(N=200)

Źródło: dane z ankiet

Przemoc w rodzinach jest zauważalna, 24% respondentów zna wiele takich rodzin. Z ankiet wynika, że najczęstszym negatywnym zjawiskiem odnoszącym się do dzieci i młodzieży jest brak pozytywnych wzorców i autorytetów 45%, brak zorganizowanych form spędzania czasu wolnego 32 % oraz niewystarczające działania świetlic szkolnych w zakresie zapewnionej opieki dzieciom i młodzieży w godzinach pozalekcyjnych (31%)

4.2. Wyniki badań ankietowych w liczbach

Jakie są główne problemy społeczne mieszkańców Gminy Borne Sulinowo? (N=200)

Ubóstwo	78	39%
Bezrobocie	117	58%
Niepełnosprawność	14	
Długotrwała choroba	26	
Alkoholizm	50	25%
Narkomania	10	
Przemoc w rodzinie	28	
Problemy opiekuńczo-wychowawcze	31	
Problemy ludzi starszych	48	24%

Czy zdaniem Pana/Pani na terenie Gminy Borne Sulinowo mieszkają rodziny ubogie? (N=200)

Znam wiele takich rodzin	69	34%
Znam nieliczne takie rodziny	52	26%
Tylko słyszałem/am o takich rodzinach	71	36%
Nie słyszałem/am o takich rodzinach	8	4%

Jakie są według Pana/Pani przyczyny popadania w ubóstwo? (N=200)

Brak pracy	115	58%
Niechęć do pracy	58	29%
Niepełnosprawność	16	8%
Dziedziczenie ubóstwa	40	20%
Uzależnienia	66	33%
Brak wykształcenia	40	20%
Brak wsparcia ze strony najbliższych	33	17%
Wielodzietność	29	15%
Inne (jakie?)	0	0%

Jakich problemów według Pana/Pani najczęściej doświadczają osoby niepełnosprawne? (N=200)

Bariery architektoniczne	76	38%
Brak akceptacji w środowisku	37	
Problemy finansowe	82	41%
Problemy natury psychologicznej	27	
Utrudniony dostęp do placówek rehabilitacyjnych	68	
Brak ofert pracy	69	35%
Odrzucenie/niechęć społeczeństwa	28	
Inne (jakie?)	0	

Jakie działania ułatwiłyby osobom niepełnosprawnym pełniejszy udział w życiu społecznym na terenie Gminy? (N=200)

Większa liczba ofert pracy	96	48%
Likwidacja barier architektonicznych	63	32%
Zapewnienie wczesnej diagnostyki medycznej	44	
Zapewnienie równych szans w dostępie do edukacji, kultury i sportu	49	
Utworzenie bezpłatnego punktu wypożyczania sprzętu rehabilitacyjnego	55	
Zapewnienie większego dostępu do usług opiekuńczych	61	31%
Uświadomienie społeczeństwa o niepełnosprawności	42	
Inne (jakie?)	0	
.....		

Jakich problemów według Pana/Pani najczęściej doświadczają osoby starsze? (N=200)

Brak opieki ze strony rodziny	98	49%
Problemy finansowe	100	50%
Samotność	102	51%
Brak odpowiedniej opieki medycznej	48	
Brak ofert spędzania czasu wolnego	39	
Inne (jakie?)	0	
.....		

Jakie działania umożliwiłyby osobom starszym pełniejszy udział w życiu społecznym na terenie Gminy Borne Sulinowo? (N=200)

Profilaktyka zdrowotna dla osób starszych	66	33%
Zwiększenie dostępu do opieki medycznej, rehabilitacji i pomocy społecznej	104	52%
Organizowanie imprez dla seniorów	64	
Uwrażliwianie społeczności lokalnej na potrzeby osób starszych	62	
Rozszerzenie wolontariatu wobec osób starszych	85	43%
Inne (jakie?)		
.....		

Jakie Pana/Pani zdaniem są główne powody bezrobocia w Gminie? (N=200)

Trudna sytuacja na lokalnym rynku pracy	109	55%
Niechęć do podjęcia pracy	51	
Brak zakładów pracy	125	63%
Brak odpowiednich kwalifikacji	32	
Uzależnienia	42	
Brak opieki nad dziećmi	55	28%
Inne (jakie?)	0	
.....		

Jakie kroki należałoby podjąć w celu poprawy sytuacji osób bezrobotnych na terenie Gminy Borne Sulinowo? (N=200)

Organizowanie prac społecznie użytecznych, interwencyjnych i robót publicznych	112	56%
Korzystniejsze warunki do założenia własnej działalności	35	
Zwiększania aktywności w poszukiwaniu pracy	79	40%
Szkolenia dotyczące możliwości podwyższenia kwalifikacji zawodowych	74	
Współpraca z PUP	76	38%
Inne (jakie?)	0	

Czy w Pana/Pani najbliższym otoczeniu istnieje zjawisko przemocy w rodzinie? (N=200)

Znam wiele takich rodzin	47	24%
Znam nieliczne takie rodziny	56	28%
Tylko słyszałem/am o takich rodzinach	71	36%
Nie słyszałem/am o takich rodzinach	19	

Jakie są według Pana/Pani przyczyny przemocy domowej? (N=200)

Brak pracy	109	55%
Zazdrość	44	
Uzależnienia	103	52%
Nieumiejętność radzenia sobie z problemami wychowawczymi	58	29%
Wzorce pokoleniowe przemocy	47	
Choroba psychiczna	26	

Jakie działania byłyby najskuteczniejsze wobec ofiar przemocy domowej? (N=200)

Zwiększenie dostępności poradnictwa prawnego i psychologicznego	104	52%
Organizowanie ogólnodostępnych akcji społecznych	43	
Leczenie uzależnień	91	46%
Rozpowszechnianie informacji o instytucjach udzielających pomocy	65	
Uczestnictwo w grupach wsparcia	83	42%
Inne (jakie?)	0	

Jaka jest skala problemu uzależnień na terenie Gminy? (N=200)

Wysoka	47	24%
Średnia	79	39%
Niska	16	8%
Trudno powiedzieć	58	29%

Jakie są przyczyny występowania uzależnień? (N=200)

Bezrobocie	133	66%
Niepełnosprawność	25	
Rozpad rodziny	57	28%
Samotność	52	
Stres	73	37%
Niedostosowanie społeczne	47	

Jakie problemy społeczne dzieci i młodzieży uważa Pan/Pani za najważniejsze na terenie Gminy? (N=200)

Brak pozytywnych wzorców i autorytetów	89	45%
Przemoc domowa	50	
Przemoc szkolna	29	
Demoralizacja	41	
Brak wsparcia i kontroli rodziców	56	
Narkomania	24	
Alkoholizm	43	
Brak zorganizowanych form spędzania czasu wolnego	63	32%
Niewystarczające działania świetlic szkolnych w zakresie zapewnienia opieki dzieciom i młodzieży w godzinach pozalekcyjnych	62	31%
Inne (jakie?)	0	

Jakie działania należy prowadzić w rodzinach zmagających się z problemami opiekuńczo-wychowawczymi? (N=200)

Szersza oferta spędzania czasu wolnego dla rodzin	116	58%
System ulg w usługach gminnych dla rodzin wielodzietnych	59	
Pomoc asystenta rodziny	75	38%
Rozwój poradnictwa specjalistycznego dla rodzin	100	50%
Inne (jakie?)		

Jakie według Pana/Pani instytucje działające na terenie gminy bądź obejmujące zasięgiem działania jej mieszkańców mogą w największym stopniu przyczynić się do zniwelowania lokalnych problemów społecznych? (N=200)

Ośrodek Pomocy Społecznej	107	54%
Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie	62	
Powiatowy Urząd Pracy	47	
Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna	67	33%
Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	35	
Punkt Konsultacyjny Pomocy Rodzinie	42	
Urząd Miejski	68	34%

METRYCZKA

Płeć

kobieta	131	65%
mężczyzna	69	35%

Wiek

Do 18 lat	4	2%
19-30 lat	50	25%
31-60 lat	126	63%
61-75 lat	20	10%
powyżej 75 lat	0	0

Wykształcenie

podstawowe	18	9%
gimnazjalne	8	4%
zasadnicze zawodowe	46	23%
średnie	89	45%
wyższe	39	19%

Sytuacja zawodowa

pracownik	102	51%
Rolnik	3	2%
przedsiębiorca	10	5%
uczeń/student	12	6%
bezrobotny	47	24%
emeryt/rencista	20	10%
bierny zawodowo	6	3%

ROZDZIAŁ V. Analiza SWOT

Analiza SWOT, jako narzędzie pomocnicze pozwoli na pogłębioną ocenę otoczenia planowanych w przedmiotowej strategii kierunków działań. Z oczywistych względów posłuży uporządkowaniu informacji mających kluczowe znaczenie dla polityki społecznej gminy Borne Sulinowo.

Zastosowana technika analityczna SWOT oparta została na czynnikach mających wpływ na rozwój sfery społecznej pogrupowanych w cztery kategorie czynników strategicznych:

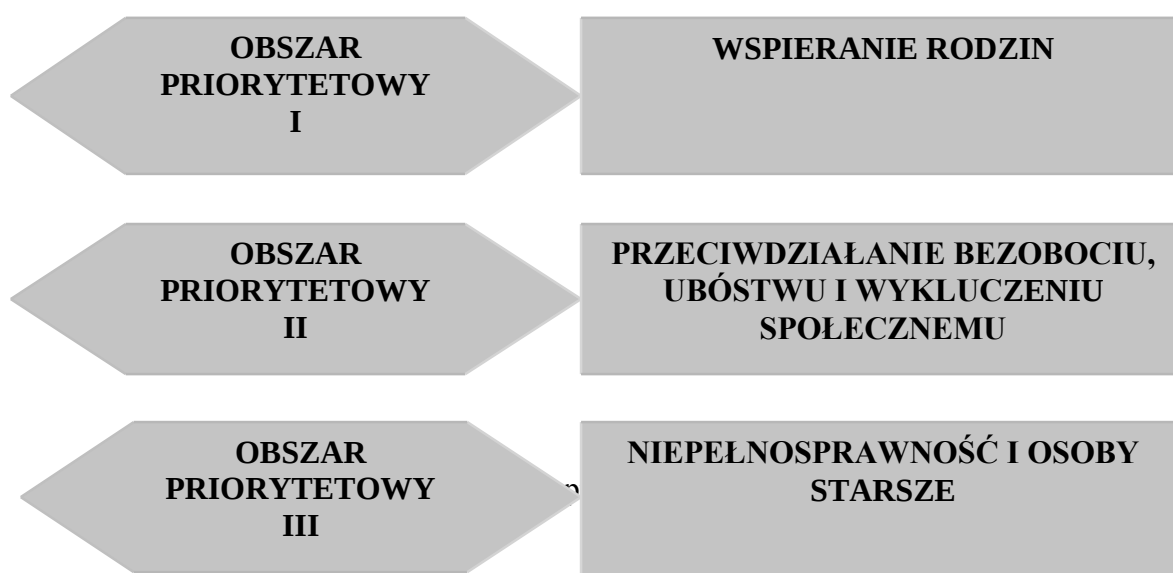
***S (Strengths) – mocne strony:** wszystko to co stanowi atut, przewagę, zaletę analizowanego obszaru,

***W (Weaknesses) – słabe strony:** wszystko to co stanowi słabość, barierę, wadę analizowanego obszaru,

***O (Opportunities) – szanse:** wszystko to co stwarza dla analizowanego obszaru szansę korzystnej zmiany,

***T (Threats) – zagrożenia:** wszystko to co stwarza dla analizowanego obszaru niebezpieczeństwo zmiany niekorzystnej.

Przedstawiona poniżej analiza obejmuje wytypowane 3 obszary priorytetowe :

OBSZAR PRIORYTETOWY I: WSPIERANIE RODZIN	
Mocne strony	Słabe strony
-dotychczasowe działania podejmowane w ramach systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną.	- bezrobocie rodziców i pozostałych pełnoletnich członków rodzin.
-działania MGOPS w kierunku przeciwdziałania problemom ubóstwa, bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, pomocy rodzinom niepełnym, wsparcia rodzin wielodzietnych	- wieloaspektowość dysfunkcji szczególnie w rodzinach wielodzietnych. - pogłębiające się zjawisko eurosieroctwa.
-zapewnienie rodzinom dostępu do poradnictwa specjalistycznego- darmowy dostęp do pedagogów, psychologów, prawników i psychoterapeutów.	- problemy finansowe i ubóstwo części rodzin.
-zapewnienie pomocy rodzinom w formie asystenta rodziny.	- brak żłobków
- realizacja zadań „Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Gminy Borne Sulinowo na lata 2017-2020”.	- podstawy roszczeniowe części rodzin korzystających z wsparcia MGOPS
- projekty społeczne dla rodzin realizowane z wykorzystaniem środków zewnętrznych, w tym UE.	- ubożenie społeczeństwa powodujące nierówne szanse rozwoju dzieci i młodzieży oraz pogłębiające się zróżnicowanie socjalne grup społecznych.
- współpraca MGOPS Borne Sulinowo m.in z placówkami oświatowymi, instytucjami kultury, organizacjami pozarządowymi, Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie- w zakresie wspólnych działań na rzecz rodziny	- coraz częstsze przypadki niezgłaszania przez rodziny, sąsiadów wieloletnich przypadków przemocy w rodzinie z poczucia wstydu.
- profesjonalna pomoc rodzinom w pełnieniu funkcji opiekuńczej przez działające na terenie gminy placówki, stowarzyszenia i organizacje	- pogłębiający się kryzys rodziny, przejmowanie pewnych funkcji rodziny przez instytucje.
- dobra dostępność opieki medycznej w gminie.	
Szanse	Zagrożenia
- odbudowywanie funkcji opiekuńczych i wychowawczych rodziców wobec dzieci.	- trudna sytuacja społeczno-gospodarcza, wpływająca na kwestie związane z bezrobociem i ubóstwem w rodzinie.
- pomoc w konstruktywnym rozwiązywaniu konfliktów i kryzysów w rodzinie.	- wzrost poziomu informatyzacji zakłócającej tradycyjne życie rodzinne i

	prawidłowe wypełnianie ról w rodzinie.
- wprowadzenie zadań wspierających integrację rodziny z jej otoczeniem.	- kryzys funkcji rodziny i jej roli w życiu społecznym, zatrącenie rodzinnych wartości
- ogólnopolskie regulacje w zakresie wsparcia rodzin wielodzietnych.	- niedostateczna w skali kraju promocja pozytywnego wizerunku małżeństwa i rodziny.
- środki finansowe zewnętrzne, w tym UE na rzecz działań w zakresie rynku pracy, aktywizacji zawodowej, edukacji, ekonomii społecznej.	- starzenie się społeczeństwa.
- realizacja w skali kraju celów strategii: "Europa 2020" oraz "Kapitału społecznego 2014-2010".	- deficyt w obszarze codziennego sposobu komunikowania się w relacjach wzajemnych w rodzinie.
- możliwość kontynuowania w gminie nauki na poziomie ponadgimnazjalnym.	- stereotypy tworzące niekorzystny klimat i obraz dla osób korzystających z wsparcia MGOPS Borne Sulinowo.
- rosnąca liczba wolontariuszy wśród dzieci, młodzieży i osób starszych.	- zjawisko „eurosieroctwa”
- istnienie wielu organizacji pozarządowych działających na rzecz rodzin, dzieci i młodzieży.	

OBSZAR PRIORYTETOWY II PRZECIWDZIAŁANIE BEZOBOCIU, UBÓSTWU I WYKLUCZENIU SPOŁECZNEMU	
Mocne strony	Słabe strony
- dobrze rozwinięta podstawowa i stabilna struktura pomocy społecznej.	- bezrobocie wśród klientów pomocy społecznej
- profesjonalne przygotowana i kompetentna kadra.	- wzrost liczby rodzin wymagających wsparcia materialnego, pomocowego, opiekuńczego oraz doradczego.
-dobre warunki krajobrazowe i infrastrukturalne do aktywnego spędzania czasu wolnego i rozwijania zainteresowań.	- niezdolność niektórych gospodarstw domowych do pokrywania wydatków związanych z podstawowymi potrzebami.
- działalność Klubu Seniora i Uniwersytetu III Wieku.	- brak atrakcyjnych warunków do zatrudniania młodych ludzi.
- położenie geograficzne gminy: w niedużej odległości od dużych ośrodków gospodarczych i społecznych.	- marginalizacja spowodowana długotrwałym bezrobociem oraz wzrost patologii spowodowanych brakiem pracy i środków do życia.
- wojskowa historia gminy.	- dziedziczenie marginalizacji i wykluczenia społecznego.
- możliwość korzystania z bezpłatnego poradnictwa prawnego i psychologicznego	- nie dostosowanie ofert edukacyjnych i szkoleniowych do lokalnego runku pracy.
- zaangażowanie wkładu gminy i	

pracowników MGOPS oraz innych instytucji w działalność na rzecz problematyki społecznej	
Szanse	Zagrożenia
- zwiększenie efektywności wsparcia materialnego dla rodzin.	- pogłębiający się proces marginalizacji osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i niepełnosprawnością.
- rozbudowa narzędzi zapewniających osobom wykluczonym dostępu do usług publicznych pozwalających na powrót na rynek pracy.	- ubożenie społeczeństwa powodujące patologie społeczne.
- samozatrudnienie (założenie działalności gospodarczej) jako forma przeciwdziałania bezrobociu.	- choroby cywilizacyjne, przejmowanie złych nawyków przez młodzież.
- wzmocnienie potencjału instytucji publicznych oraz rozwój aktywności i współpracy instytucji publicznych z sektorem niepublicznym w obszarze pomocy społecznej i integracji, w tym współpraca ośrodka pomocy społecznej z instytucjami rynku pracy.	- brak perspektyw zawodowych zwłaszcza dla ludzi młodych-emigracja zarobkowa na skalę masową, niekorzystne tendencje w rodzinach spowodowane długookresowymi wyjazdami.
- podejmowanie działań wspierających podejmowanie zatrudnienia przez osoby mające problem ze znalezieniem pracy.	
- ograniczanie czynników zniechęcających do zatrudniania osób o niskiej zdolności do zatrudnienia (osoby niepełnosprawne, starsze, kobiety).	
- efektywna aktywizacja zawodowa osób niepracujących i poszukujących pracy, w szczególności długotrwale wykluczonych z rynku pracy oraz tych osób, które wcześniej nie pracowały zawodowo.	

OBSZAR PRIORYTETOWY III NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ I OSOBY STARSZE	
Mocne strony	Słabe strony
- duża aktywność organizacji i instytucji działających na rzecz seniorów.	- starzenie się społeczeństwa gminy - rosnąca liczba osób korzystających z usług opiekuńczych, pomocy MGOPS, w tym skierowanie do DPS.
- działanie Środowiskowego Domu Samopomocy w Bornem Suliniowie na rzecz osób niepełnosprawnych.	- niewystarczający system wsparcia dla osób niepełnosprawnych, obciążonych chorobami i osób starszych.
- działanie na terenie gminy klubu seniora	- postawy roszczeniowe utrudniające

AS przy MGOPS	kompleksowość pomocy.
- istniejąca baza rehabilitacyjna.	- niewystarczająca liczba pracowników świadczących usługi opiekuńcze.
- organizacja wydarzeń integrujących społecznie i ukazujących znaczenie i wartość osób niepełnosprawnych.	- ograniczone możliwości działań w zakresie zapobiegania problemowi ubóstwa osób starszych, chorych i niepełnosprawnych.
- zintegrowana działalność systemowa na terenie gminy Borne Sulinowo	- pogłębiający się kryzys rodziny, narastający problem braku opieki nad osobami starszymi ze strony rodziny.
	- trudności z asymilacją społeczną, związane z występującymi barierami społecznymi i architektonicznymi.
Szanse	Zagrożenia
- upowszechnianie informacji dot. osób starszych, niepełnosprawnych i ich praw.	- starzenie się społeczeństwa
- wykorzystywanie zewnętrznych środków finansowych dla realizacji projektów skierowanych do osób starszych, niepełnosprawnych i przewlekle chorych.	- ograniczony rynek pracy- brak ofert pracy dla osób niepełnosprawnych
- kreowanie działań podnoszących aktywne formy spędzania czasu wolnego przez osoby starsze i niepełnosprawne.	- niskie świadczenia emerytalno-rentowe.
- podnoszenie poziomu zaradności mobilności osób niepełnosprawnych, długotrwale chorych i starszych.	- zanikanie modelu rodzin wielopokoleniowych oraz zmiany demograficzne, skutkujące wcześniejszym korzystaniem z systemu instytucjonalnego wsparcia.
- wykorzystywanie potencjału ludzi starszych.	- zrzucanie odpowiedzialności za opiekę nad osobą starszą/niepełnosprawną na instytucje.
	- nieodpowiadająca potrzebom osób starszych/niepełnosprawnych infrastruktura techniczna.
	- pogłębiający się proces marginalizacji osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i niepełnosprawnością.
	- niewystarczające środki finansowe na realizację zadań.
	- wypalenie zawodowe pracowników działających w sferze pomocy społecznej.

REALIZACJA STRATEGII

ROZDZIAŁ VI. Misja, wizja rozwiązywania problemów społecznych.

Wizja rozwiązywania problemów społecznych dla gminy Borne Sulinowo została opracowana w oparciu o analizę sytuacji społecznej oraz identyfikację obszarów strategicznych (problemowych). Skorelowana została też z wizją Gminy Borne Sulinowo.

Gmina Borne Sulinowo odważnie reagująca i dążąca do niekonfliktowego rozwiązywania problemów wspólnoty, poprzez właściwe działania administracji samorządowej, stowarzyszeń jak i samych mieszkańców; dostrzegająca potencjał tkwiący w lokalizacji, historii i mieszkańcach; wspierająca lokalne inicjatywy w szczególności: społeczne, kulturalne i edukacyjne. Każdy mieszkaniec czuje więź zarówno ze swoją miejscowością jak i całą gminą.

Tak sformułowana wizja pozwala na zdefiniowanie misji, w brzmieniu:

Misją Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Borne Sulinowo jest – uświadomienie aktualnej sytuacji społecznej oraz wytyczenie kierunków zmian do budowania gminy wspierającej i właściwie wykorzystującej aktywność oraz potencjału społeczności lokalnej, z uwzględnieniem istotnych uwarunkowań lokalnych.

ROZDZIAŁ VII. Obszary priorytetowe, cele strategiczne, cele operacyjne i zadania.

Określenie działań strategicznych zmierza w kierunku zabezpieczenia potrzeb socjalnych jednostek i rodzin, uzyskania stanu wolności od niedostatku, bądź od obniżenia poziomu życia spowodowanego utratą możliwości zarobkowania, chorobą, inwalidztwem, starością, zwiększonym obciążeniem rodzinnym, bezradnością oraz innymi sytuacjami losowymi.

Głównym przesłaniem strategii jest podjęcie systemowych rozwiązań problemów społecznych występujących w Gminie Borne Sulinowo i destabilizujących życie mieszkańców. Zapewnienie odpowiednich warunków do prawidłowego funkcjonowania osób i rodzin jest podstawowym zadaniem efektywnej polityki lokalnej. Zintensyfikowanie ukierunkowanych działań pomocy społecznej ma na uwadze doprowadzenie świadczeniobiorców do życiowego usamodzielniania i umiejętności rozwiązywania własnych problemów.

7.1. OBSZAR PRIORYTETOWY I: Wspieranie rodzin

W Gminie Borne Sulinowo obserwuje się stabilizację życia rodzin. Od kilku lat na tym samym poziomie utrzymuje się liczba rodzin korzystających z pomocy z powodu ubóstwa. Rodzina wywiera istotny wpływ na kształtowanie się postaw, aspiracji i systemów wartości. Nieprawidłowe funkcjonowanie rodziny, błędne lub złe wypełnianie ról społecznych powoduje jej zniszczenie a następnie przekazanie złych wzorców, z którymi identyfikują i utożsamiają się także dzieci. W rodzinach dotkniętych dysfunkcją często występują u dzieci kłopoty z nauką, problemy wychowawcze, aż do wkraczania na drogę konfliktu z prawem. Aktywizacja społeczności lokalnej dla rozwiązania trudnych problemów stanowi ważne i trudne wyzwanie dla pomocy społecznej.

Cel strategiczny 1.

Zintegrowany system wsparcia i opieki nad dzieckiem oraz rodziną.

Grupy docelowe:

1. Rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji życiowej i materialnej.
2. Rodziny mające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych.
3. Osoby uzależnione.
4. Rodziny osób uzależnionych.
5. Dzieci i młodzież .
6. Rodziny, w których występuje przemoc.

Cel operacyjny 1.1. Wsparcie rodzin w prawidłowym wypełnianiu funkcji rodzicielskiej

Zadanie	Realizatorzy	Wskaźniki osiągnięcia celu	Źródła finansowania	Czas realizacji (lata)
1. Pomoc materialna i rzeczowa rodzinom wymagającym wsparcia, w tym min. pozyskiwanie nieodpłatnie różnego rodzaju rzeczy i artykułów gospodarstwa domowego.	- MGOPS - GKRPA, - placówki oświatowe - organizacje pozarządowe	- liczba udzielonych świadczeń - liczba rodzin objętych programem wsparcia	środki GKRPA, budżet gminy środki krajowe budżet MGOPS	2017-2025
2. Świadczenie pomocy rodzinom mającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych poprzez asystenta rodziny.	- MGOPS - samorząd gminny - kuratorzy sądowi	- liczba rodzin objęta asystenturą rodzinną - liczba asystentów rodziny	środki UE środki krajowe budżet MGOPS	2017-2025
3. Stworzenie możliwości korzystania przez dzieci i rodziców z pomocy prawnej, psychologicznej i terapeutycznej.	- MGOPS - GKRPA - Punkt Wsparcia i Pomocy dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie - placówki oświatowe	- liczba udzielonych porad specjalistycznych - liczba godzin pracy konsultantów	środki GKRPA, budżet gminy środki krajowe budżet GOPS	2017-2025
4. Promowanie i wspieranie rodzin wielodzietnych poprzez zwiększenie członkom tych rodzin dostępności do różnorodnych dóbr i usług poprzez np. Kartę Dużej Rodziny	- MGOPS - GKRPA - placówki oświatowe - samorząd gminny	- liczba udzielonych świadczeń - liczba rodzin objętych programem wsparcia - liczba wydanych Kart Dużej Rodziny	- środki GKRPA, budżet gminy środki krajowe budżet MGOPS	2017-2025

Cel operacyjny 1.2. Wsparcie przeciwdziałania problemom wychowawczym dzieci i młodzieży zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Zadanie	Realizatorzy	Wskaźniki osiągnięcia celu	Źródło finansowania	Czas realizacji (lata)
1. Systematyczna praca socjalna z rodziną	- MGOPS	- liczba rodzin objęta wsparciem	- środki MGOPS - środki krajowe	2017-2025
2. Tworzenie programów, kampanii społecznych i informacyjnych podnoszących kompetencje psychospołeczne rodziców	- placówki oświatowe - GKRPA - MGOPS - Policja	- liczba rodzin objęta wsparciem - liczba zrealizowanych programów	- budżet gminy - budżet GOPS - środki własne jednostek - środki	2017-2025

	-Punkt Konsultacyjny dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie		krajowe -środki GKRPA	
3. Tworzenie programów podnoszących kompetencje psychospołeczne dzieci i młodzieży	-placówki oświatowe - GKRPA	-liczba zorganizowanych spotkań - liczba osób objętych programem	-budżet gminy -środki własne instytucji	2017-2025
4. Realizacja programów zwiększających możliwości dzieci i młodzieży z rodzin dysfunkcyjnych do korzystania z szerszego dostępu do edukacji, wypoczynku i rekreacji, kultury i sportu oraz zaspokajaniu podstawowych potrzeb rodzin ubogich a w szczególności dzieci z tych rodzin – dożywianie w szkołach, żywność z Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa 2014-2020 PO PŻ	- MGOPS - GKRPA, - placówki oświatowe - organizacje pozarządowe - samorząd gminny	-liczba dzieci korzystających z programu - liczba zrealizowanych programów - liczba uczestników realizowanych programów	-budżet gminy -budżet MGOPS -środki własne instytucji i organizacji -środki krajowe	2017-2025
5. Prowadzenie programów profilaktycznych dotyczących różnorodnych zagrożeń społecznych m. in. : alkohol, narkotyki, temat szkodliwości środków zmieniających świadomość, cyber przemoc, handel ludźmi, sponsoring, przemoc(która bezpośrednio lub pośrednio może prowadzić do uzależnienia)	- GKRPA , - placówki oświatowe - organizacje pozarządowe - samorząd gminny	- liczba zrealizowanych programów profilaktycznych - liczba osób uczestniczących w programach i przedsięwzięciach profilaktycznych - liczba zorganizowanych akcji, spotkań, prelekcji, konferencji, plakatów, informacje w regionalnej prasie, itp.	-budżet gminy -środki krajowe -środki UE -środki własne instytucji i organizacji -środki krajowe	2017-2025
6. .Udzielenie pomocy finansowej dzieciom w rodzinach dotkniętych różnymi dysfunkcjami m. in. stypendia, dopłata do różnych form wypoczynku typu kolonie, wycieczki szkolne.	- MGOPS - placówki oświatowe - organizacje pozarządowe - samorząd gminny	-liczba dzieci korzystających z programu dożywiania i stypendiów	-budżet gminy -budżet MGOPS -środki własne instytucji i organizacji -środki krajowe	2017-2025
7. Doskonalenie działalności Zespołu Interdyscyplinarnego d.s Przemocy w Rodzinie wspierającego w rozwiązywaniu problemów na rzecz dziecka i rodziny.	- MGOPS - GKRPA	- liczba posiedzeń Zespołu - liczba posiedzeń grup roboczych	- GKRPA	2017-2025

Cel operacyjny 1.3. Prowadzenie kompleksowego systemu wsparcia i pomocy rodzinom dotkniętym przemocą.

Zadanie	Realizatorzy	Wskaźniki osiągnięcia celu	Źródła finansowania	Czas realizacji (lata)
1. Realizacja działań edukacyjnych, profilaktycznych i prewencyjnych zmierzających do ograniczenia występowania zjawiska przemocy domowej.	-placówki oświatowe - placówki służby zdrowia -MGOPS -Policja - PCPR	-liczba osób uczestniczących w spotkaniach, pogadankach, konkursach, warsztatach; -liczba podmiotów prowadzących ww. działania;	-budżet gminy -budżet powiatu -środki krajowe -środki UE	2017-2025
2. Minimalizowanie potencjalnych przyczyn występowania przemocy w rodzinie poprzez zaspokojenie jej podstawowych potrzeb (udzielanie pomocy finansowej, rzeczowej, świadczenia rodzinne, świadczenie pracy socjalnej)	- MGOPS	-liczba i formy udzielanej pomocy; -liczba rodzin i dzieci w tych rodzinach objętych pomocą.	-budżet gminy, -budżet MGOPS -środki zewnętrzne	2017-2025
3. Podejmowanie działań profilaktycznych ukierunkowanych na rozwój umiejętności wychowawczych rodziców.	- MGOPS - Zespół Interdyscyplinarny	- liczba rodzin i osób korzystających z tej formy pomocy - liczba godzin udzielonych konsultacji	-budżet gminy, -budżet MGOPS -środki PCPR	2017-2025
4. Kompleksowa pomoc dla ofiar przemocy, w tym realizacja procedury „NIEBIESKIEJ KARTY”	- MGOPS - Zespół Interdyscyplinarny - samorząd gminny -organizacje pozarządowe	-liczba osób objęta wsparciem - liczba założonych kart	-budżet gminy -środki krajowe	2017-2025
5. Kontynuacja monitoringu przebiegu zmian w rodzinach obciążonych problemami przemocy	- MGOPS - Policja - GKRPA - Zespół Interdyscyplinarny - Szkoły - Kuratorzy	- liczba wykonanych działań monitoringowych - liczba odbytych posiedzeń grup roboczych - liczba zakończonych „Niebieskich Kart”	-budżet gminy -środki krajowe	2017-2025

Cel operacyjny 1.4. Organizowanie i wspieranie inicjatyw uświadamiających i przeciwdziałających występowaniu przemocy w rodzinie.

Zadanie	Realizatorzy	Wskaźniki osiągnięcia celu	Źródła finansowania	Czas realizacji (lata)
1. Organizowanie akcji pobudzających wrażliwość społeczności lokalnej na obserwowane akty przemocy oraz informujących o sposobach przeciwdziałania jej rozwojowi	-MGOPS - placówki oświatowe - Zespół Interdyscyplinarnej - samorząd gminny - Policja - PCPR	- liczba zrealizowanych kampanii	-budżet gminy -budżet powiatu -środki krajowe -środki UE	2017-2025
2. Prowadzenie kampanii profilaktyczno – edukacyjnych na rzecz zapobiegania nadużywaniu alkoholu i środków psychoaktywnych w szczególności przez dzieci i młodzież	- GKRPA - MGOPS - Policja - placówki oświatowe	- liczba zrealizowanych kampanii - liczba podmiotów biorących udział w kampaniach	-budżet gminy -środki krajowe -środki UE	2017-2025
3. Prowadzenie kampanii informacyjno-edukacyjnych (lokalna prasa, internet, ulotki, broszury) na temat negatywnych skutków zachowań agresywnych oraz skutecznych sposobów przeciwdziałania zachowaniom agresywnym.	- MGOPS - Zespół Interdyscyplinarnej - samorząd gminny - placówki oświatowe - GKRPA	- liczba przeprowadzonych akcji promocyjnych; - liczba wydanych materiałów promocyjnych	-budżet gminy -budżet MGOPS -środki własne instytucji i organizacji -środki krajowe	2017-2025

Cel operacyjny 1.5. Promowanie i wspieranie aktywności sportowej, kulturalnej, artystycznej wśród dzieci i młodzieży oraz rodzinnego spędzania wolnego czasu.

Zadanie	Realizatorzy	Wskaźniki osiągnięcia celu	Źródła finansowania	Czas realizacji (lata)
1. Prowadzenie zajęć, kół zainteresowań, warsztatów plastycznych, teatralnych, muzycznych, technicznych i innych	- placówki oświatowe -instytucje kultury - kluby sportowe	-liczba osób uczestniczących w zajęciach – liczba zorganizowanych zajęć.	-budżet gminy -środki własne instytucji, organizacji środki krajowe środki GKRPA	2017-2025
2. Udział dzieci i młodzieży w turniejach i rozgrywkach sportowych	- placówki oświatowe - samorząd gminny -instytucje kultury - kluby sportowe -organizacje	-liczba osób uczestniczących w zajęciach -liczba zorganizowanych zajęć.	-budżet gminy -środki własne jednostek i organizacji -środki krajowe	2017-2025

	pozarządowe			
3. Organizacja zajęć sportowych, rekreacyjnych, turystyczno-krajoznawczych	- placówki oświatowe - samorząd gminny -instytucje kultury -kluby sportowe -organizacje pozarządowe	-liczba osób uczestniczących w zajęciach -liczba zorganizowanych zajęć.	-budżet gminy -środki własne jednostek i organizacji środki krajowe	2017-2025

Przewidywane efekty:

1. Wielopłaszczyznowe wsparcie rodziny w wypełnieniu swoich funkcji poprzez: kształtowanie prawidłowych wzorców funkcjonowania rodziny.
2. Tworzenie nowych form pomocy rodzinie.
3. Aktywizowanie społeczności do harmonijnej współpracy na rzecz rodziny.
4. Pomoc w opiece i wychowaniu dziecka.
5. Stworzenie środowiska przyjaznego dzieciom i ich rodzicom.
6. Poprawa funkcjonowania rodzin.
7. Zmniejszenie liczby dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych i innych.
8. Zmniejszenie zagrożeń wynikających z braku opieki w czasie wolnym od nauki.
9. Rozwijanie zainteresowań i zdobywanie nowych umiejętności.
10. Wzrost świadomości mieszkańców gminy w zakresie społecznie pożądanego modelu rodziny prowadzący do zmniejszenia trudności w pełnieniu funkcji związanych z opieką, wychowaniem i skuteczną ochroną dzieci i młodzieży.
11. Zmniejszenie skali zjawiska przemocy domowej.
12. Wzmocnienie rodzin niewydolnych wychowawczo w przezwyciężaniu problemów opiekuńczo-wychowawczych poprzez odtworzenie bądź nasilenie ich funkcji,
13. Zapewnienie dzieciom i młodzieży odpowiednich warunków do życia i rozwoju zgodnie z ich potrzebami i przysługującymi im prawem,
14. Wsparcie młodzieży w życiowym usamodzielnieniu poprzez nabycie umiejętności społecznych, umożliwiających im prawidłową adaptację społeczną oraz integrację ze środowiskiem.

Uwarunkowania realizacji celu:

Ważnymi czynnikami które będą miały wpływ na realizację celu będą :

1. Stopień zaangażowania władz samorządowych, instytucji publicznych, organizacji pozarządowych, mieszkańców gminy na rzecz rozwiązywania własnych i lokalnych problemów.
2. Dostępność do zewnętrznych źródeł finansowania.
3. Dobre ustawodawstwo i dobrze przygotowana kadra pomocy społecznej.

7.2. OBSZAR PRIORYTETOWY II: Przeciwdziałanie bezrobociu, ubóstwu i wykluczeniu społecznemu

Bezrobocie oznacza stan bezczynności zawodowej osób zdolnych do pracy, zgłaszających gotowość do jej podjęcia. Konsekwencjami w funkcjonowaniu osób bezrobotnych i ich rodzin są przede wszystkim obniżenie własnej wartości, poczucie bezsilności i beznadziejności oraz niepewności statusu społecznego, pogorszenie standardu życia, ubóstwo, izolacja społeczna, ograniczenie lub zaniechanie uczestnictwa w życiu kulturalnym i społecznym, problem z zagospodarowaniem czasu wolnego. Konsekwencją społeczną jest m. in. ponoszenie przez społeczeństwo kosztów świadczeń na rzecz osób bezrobotnych.

Cel strategiczny 2
Rozwój systemów wspierających aktywność zawodową
mieszkańców gminy

Grupy docelowe:

1. Osoby bezrobotne.
2. Rodziny osób bezrobotnych.
3. Środowisko osób bezrobotnych.

Cel operacyjny 2.1. Prowadzenie działań aktywizujących osoby bezrobotne

Zadanie	Realizatorzy	Wskaźniki osiągnięcia celu	Źródła finansowania	Czas realizacji (lata)
1. .Podejmowanie współpracy Miejsko Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej z Powiatowym Urzędem Pracy	-MGOPS -PUP	- liczba zawartych porozumień pomiędzy GOPS a PUP	-budżet PUP -budżet MGOPS	2017-2025

(poprzez kontrakt, prace społecznie - użyteczne) na rzecz osób bezrobotnych		-liczba osób objęta wsparciem w ramach zawartych porozumień		
2. Współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie organizacji szkoleń dla osób bezrobotnych dotyczących zmiany profilu zawodowego i/lub uzyskania dodatkowych kwalifikacji	-MGOPS -PUP	- liczba osób objętych oddziaływaniem - liczba szkoleń - liczba osób, które znalazły pracę pod wpływem podjętych działań	-środki krajowe, -budżet PUP, -środki UE	2017-2025
3. Udzielanie osobom i rodzinom dotkniętym bezrobociem wsparcia finansowego i rzeczowego	- MGOPS, - samorząd gminny,	- liczba udzielonych świadczeń - liczba rodzin objętych programem wsparcia	-budżet gminy -środki krajowe	2017-2025
4. Wdrażanie narzędzi i instrumentów aktywnej integracji (w tym kontraktów socjalnych)	-MGOPS -PUP	-liczba zastosowanych instrumentów i narzędzi aktywnej integracji (w tym kontraktów socjalnych) - liczba osób objętych oddziaływaniem	-budżet PUP -budżet MGOPS -środki UE	2017-2025
5. Wsparcie osób bezrobotnych w procesie zmiany (uzyskaniu dodatkowych kwalifikacji, kształceniu, w szczególności poprzez organizowanie szkoleń).	MGOPS -PUP	- liczba zorganizowanych szkoleń dla osób bezrobotnych, poszukujących pracy - liczba osób bezrobotnych, które wzięły udział w szkoleniach	-budżet gminy -środki krajowe -środki UE	2017-2025

Cel operacyjny 2.2. Organizowanie działań mogących ograniczyć występowanie ubóstwa wśród mieszkańców

Zadanie	Realizatorzy	Wskaźniki osiągnięcia celu	Źródło finansowania	Czas realizacji (lata)
1. Udzielanie pomocy materialnej osobom i rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji materialno-	-MGOPS	-liczba osób /rodzin objęta wsparciem lub	-budżet gminy -środki krajowe	2017-2025

bytowej zgodnie z ustawą o pomocy społecznej i uchwałami Rady Miejskiej itp.		pomocą		
2..Diagnozowanie potrzeb i możliwości wsparcia grup zagrożonych wykluczeniem	-MGOPS we współpracy z asystentem rodziny	-liczba osób /rodzin objęta wsparciem lub pomocą	-budżet gminy -budżet MGOPS	2017-2025
3. Edukowanie rodzin w zakresie racjonalnego gospodarowania budżetem domowym.	-MGOPS we współpracy z asystentem rodziny	-liczba osób /rodzin objęta wsparciem lub pomocą	-budżet gminy -budżet MGOPS	2017-2025

Przewidywane efekty:

1. Poprawa sytuacji materialnej.
2. Poprawa kondycji psychicznej.
3. Możliwość nabycia nowych umiejętności zawodowych lub/i doświadczenia zawodowego.
4. Możliwość podjęcia stałego zatrudnienia
5. Przekwalifikowanie zawodowe.
6. Nabycie umiejętności poszukiwania zatrudnienia.

Uwarunkowania realizacji celu:

Na stopień realizacji celu będą miały ważny wpływ :

1. Stopień zaangażowania władz samorządowych, instytucji publicznych, organizacji pozarządowych, przedsiębiorców i mieszkańców gminy na rzecz rozwoju aktywności zawodowej , edukacji i promocji przedsiębiorczości .
2. Zaangażowanie w pozyskiwanie środków zewnętrznych, ciekawe projekty.

7.3. OBSZAR PRIORYTETOWY III: Niepełnosprawność i osoby starsze

Starzenie się społeczeństwa staje się poważnym problemem powszechnym we współczesnym świecie. Rola i pozycja człowieka starego w nowoczesnym, zmodernizowanym społeczeństwie bardzo się zmieniła. Trzeba pamiętać, że starzenie się jest procesem, dlatego nie powinien to być okres nagłego wycofania się z życia społecznego, kulturalnego i towarzyskiego, ponieważ może to spowodować osamotnienie i izolację i przyspieszenie procesu starzenia się.

Niepełnosprawność jest zjawiskiem wielopłaszczyznowym należy jednak uwzględnić w nim kontekst psychologiczny i społeczny. W społeczeństwie występują tendencje do izolacji i ograniczania udziału osób niepełnosprawnych w życiu społecznym, i mimo poprawy w tej dziedzinie, niektóre formy dyskryminacji osób

niepełnosprawnych stanowią nadal poważny problem. Stworzenie spójnego programu pomocy osobom niepełnosprawnym poprawi sytuację tych osób.

Polityka społeczna pomimo posiadanych licznych instrumentów pozwalających rozwiązywać problemy społeczne, nie jest w stanie rozwiązać ich wszystkich. W związku z tym, należy skoncentrować szczególną uwagę na przeciwdziałaniu, które nie pozwoli pogłębiać różnic społeczno – ekonomicznych oraz izolacji grup społecznych.

Cel strategiczny 3
Pomoc osobom niepełnosprawnym i starszym w prawidłowym
funkcjonowaniu w życiu społeczności lokalnej

Grupy docelowe:

1. Ludzie starsi.
2. Osoby niepełnosprawne.
3. Rodziny osób starszych i niepełnosprawnych.
4. Środowisko osób niepełnosprawnych i starszych .

Cel operacyjny 3.1. Utworzenie i doskonalenie sprawnego systemu wsparcia dla osób starszych i niepełnosprawnych

Zadanie	Realizatorzy	Wskaźniki osiągnięcia celu	Źródła finansowania	Czas realizacji (lata)
1. Rozwijanie usług z zakresu profilaktyki i ochrony zdrowia oraz świadczeń socjalnych dla osób starszych i niepełnosprawnych.	- MGOPS - placówki służby zdrowia - samorząd gminny	- liczba wprowadzonych usług - liczba osób objętych usługami opiekuńczymi	-budżet gminy -budżet GOPS -środki krajowe -środki unijne	2017-2025
2. Wzrost aktywności społecznej osób starszych i niepełnosprawnych poprzez zwiększenie dostępności do ośrodków wsparcia, klubów seniora, uniwersytetu III wieku oraz imprez kulturalnych.	-MGOPS - instytucje kultury -samorząd gminy -organizacje pozarządowe -Uniwersytet III Wiek - ŚDS	-liczba placówek dziennego wsparcia promujących zdrowy i aktywny styl życia wśród osób starszych i niepełnosprawnych; -liczba spotkań integracyjno – towarzyskich	-budżet gminy -budżet MGOPS -środki krajowe -środki unijne -środki instytucji i organizacji	2017-2025
3. Rozwój systemu wsparcia pozainstytucjonalnego na rzecz osób niepełnosprawnych, seniorów oraz osób ubiegających się o miejsca w DPS, poprzez min. : tworzenie mieszkań	-MGOPS -samorząd gminny	-liczba wprowadzonych usług -liczba osób objętych usługami opiekuńczymi	-środki krajowe/ konkursowe -budżet gminy -środki krajowe	2017-2025

socjalnych/chronionych z zapleczem usług opiekuńczych lub utworzenie Domu Dziennego Pobytu dla osób starszych.		-liczba mieszkań socjalnych/chronionych		
4.Rozwój i promocja idei wolontariatu socjalnego i włączenie wolontariuszy do pomocy dla osób starszych i niepełnosprawnych np. wolontariat, pomoc w załatwianiu spraw urzędowych osobom starszym i niepełnosprawnym bez konieczności wychodzenia z domu	- MGOPS - placówki oświatowe - organizacje pozarządowe - samorząd gminny	-liczba wolontariuszy -liczba osób objętych pomocą wolontariuszy	-budżet gminy -budżet GOPS	2017-2025
5. Wsparcie rodziny w zapewnieniu opieki nad osobami starszymi i niepełnosprawnymi i pozostawienie ich w środowisku naturalnym.	-PCPR, -MGOPS - placówki służby zdrowia	- liczba świadczeń medycznych realizowanych w warunkach domowych -liczba osób objętych pomocą w formie usług opiekuńczych; -liczba niepełnosprawnych dzieci uczęszczających do przedszkoli i szkół	-budżet gminy -budżet MGOPS -środki krajowe -środki unijne -budżet powiatu	2017-2025

Cel operacyjny 3.2. Wspieranie inicjatyw informacyjnych oraz działań edukacyjnych w zakresie podnoszenia świadomości społecznej i kształtowania odpowiednich zachowań wobec osób niepełnosprawnych

Zadanie	Realizatorzy	Wskaźniki osiągnięcia celu	Źródła finansowania	Czas realizacji (lata)
1.Inicjowanie kampanii na rzecz podnoszenia poziomu wiedzy i społecznej akceptacji osób starszych i niepełnosprawnych .	-MGOPS - placówki służby zdrowia - organizacje pozarządowe - samorząd gminny	-liczba spotkań -liczba osób / uczestników -liczba materiałów promocyjnych -liczba kampanii	-budżet gminy -budżet MGOPS -środki własne instytucji i organizacji -środki krajowe	2017-2025
2.Organizowanie i wspieranie różnego typu inicjatyw, mających na celu integrację mieszkańców miejscowości i gminy	-MGOPS -instytucje kultury - placówki służby zdrowia - organizacje pozarządowe -samorząd gminny	-liczba osób /uczestników	-budżet gminy -budżet MGOPS -środki krajowe -środki unijne	2017-2025
3.Wspieranie i inicjowanie spotkań i wyjazdów o	- MGOPS -instytucje	-liczba osób /uczestników	-budżet gminy -budżet GOPS	2017-2025

charakterze informacyjnym, zawodowym, integracyjnym osób starszych i niepełnosprawnych	kultury - placówki służby zdrowia - organizacje pozarządowe - samorząd gminny -Uniwersytet III Wiek	-liczba spotkań -liczba wyjazdów	-środki krajowe -środki unijne	
4. Wspieranie akcji promujących zdrowy styl życia oraz realizacja kampanii na rzecz tworzenia warunków do rozwijania aktywności fizycznej i umysłowej osób w wieku podeszłym.	- MGOPS - placówki służby zdrowia - organizacje pozarządowe - samorząd Gminny -Uniwersytet III Wiek	-liczba kampanii -liczba zorganizowanych spotkań/prelekcji -liczba osób – uczestników	-budżet gminy -budżet MGOPS -środki własne instytucji i organizacji -środki krajowe	2017-2025

Przewidywane efekty:

1. Integracja osób starszych i niepełnosprawnych ze społeczeństwem;
2. Wyrównywanie poziomu życia seniorów i osób niepełnosprawnych;
3. Rehabilitacja społeczna;
4. Pobudzanie aktywności osób starszych i niepełnosprawnych
5. Zmniejszenie liczby osób kierowanych do domów pomocy społecznej;
6. Organizacja dziennej opieki dla osób wymagających wsparcia;

Uwarunkowania realizacji celu:

Ważnymi czynnikami które będą miały wpływ na realizację celu będą :

1. Stopień zaangażowania władz samorządowych, instytucji publicznych, organizacji pozarządowych, mieszkańców gminy na rzecz rozwiązywania własnych i lokalnych problemów.
2. Dostępność do zewnętrznych źródeł finansowania.
3. Dobre ustawodawstwo i dobrze przygotowana kadra pomocy społecznej.

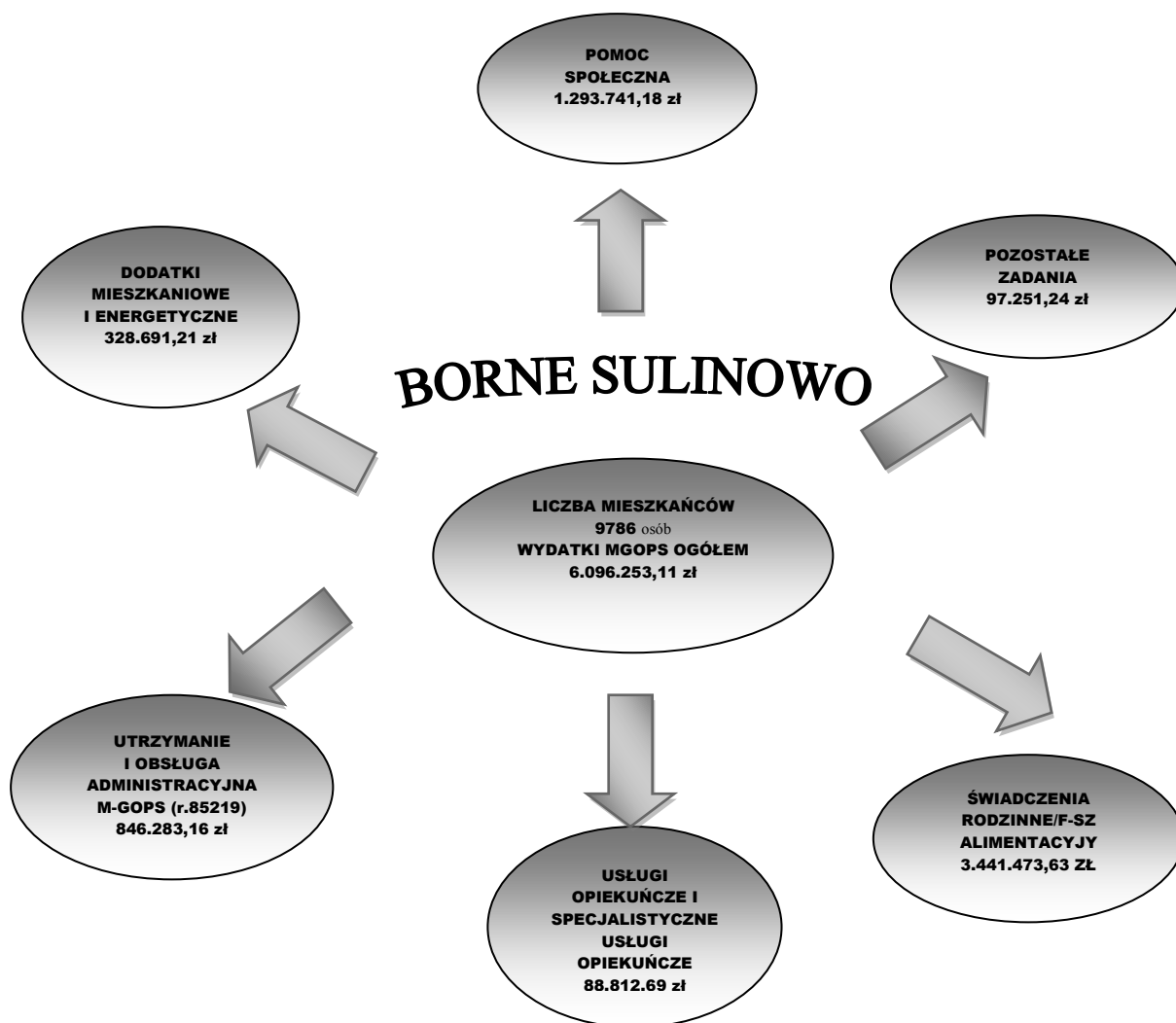
7.4. Zestawienie obszarów priorytetowych oraz celów strategicznych i operacyjnych.

OBSZAR PRIORYTETOWY I: WSPIERANIE RODZIN	
Cel strategiczny 1	Zintegrowany system wsparcia i opieki nad dzieckiem oraz rodziną.
Cel operacyjny 1.1.	Wspieranie rodzin w prawidłowym wypełnianiu funkcji rodzicielskiej
Cel operacyjny 1.2.	Wspieranie przeciwdziałania problemom wychowawczym dzieci i młodzieży zagrożonych wykluczeniem społecznym.
Cel operacyjny 1.3.	Prowadzenie kompleksowego systemu wsparcia i pomocy rodzinom dotkniętym przemocą.
Cel operacyjny 1.4.	Organizowanie i wspieranie inicjatyw uświadamiających i przeciwdziałających występowaniu przemocy w rodzinie.
Cel operacyjny 1.5.	Promowanie i wspieranie aktywności sportowej, kulturalnej, artystycznej wśród dzieci i młodzieży oraz rodzinnego spędzania wolnego czasu.
OBSZAR PRIORYTETOWY II: PRZECIWDZIAŁANIE BEZOBOCIU, UBÓSTWU I WYKLUCZENIU SPOŁECZNEMU	
Cel strategiczny 2	Rozwój systemów wspierających aktywność zawodową mieszkańców gminy
Cel operacyjny 2.1.	Prowadzenie działań aktywizujących osoby bezrobotne
Cel operacyjny 2.2.	Organizowanie działań mogących ograniczyć występowanie ubóstwa wśród mieszkańców
OBSZAR PRIORYTETOWY III: NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ I OSOBY STARSZE	
Cel strategiczny 3	Pomoc osobom niepełnosprawnym i starszym w prawidłowym funkcjonowaniu w życiu społeczności lokalnej
Cel operacyjny 3.1	Utworzenie i doskonalenie sprawnego systemu wsparcia dla osób starszych i niepełnosprawnych
Cel operacyjny 3.2	Wspieranie inicjatyw informacyjnych oraz działań edukacyjnych w zakresie podnoszenia świadomości społecznej i kształtowania odpowiednich zachowań wobec osób niepełnosprawnych

ROZDZIAŁ VIII. Źródła finansowania

8.1. Ramy finansowe działalności MGOPS w Bornem Sulinowie

Poniższy schemat przedstawia ogólne wydatki MGOPS oraz wydatki na poszczególne rodzaje działalności w 2015 r.

W wydatkach ogółem największą pozycję stanowią wydatki z rozdziału Świadczenia rodzinne / fundusz alimentacyjny – 56,45% (w 2014r. – 51,47%), następnie pomoc społeczna – 21,22% (w 2014r. – 19,13%), utrzymanie Ośrodka i obsługę administracyjną – 13,88% (w 2014 r. – 12,40%), dodatki mieszkaniowe i energetyczne – 5,39% (w 2014 r. – 5,18%), Usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze – 1,46% (w 2014r. – 1,84%) oraz wydatki na pozostałe zadania – 1,60% (dotyczy:

Wspieranie rodziny; Pozostała działalność (Klub Aktywnego Seniora, Wolontariat, transport żywności); Edukacyjna opieka wychowawcza) (w 2014 r. – 9,98% (Środowiskowy Dom Samopomocy, Wspieranie rodziny, Pozostała działalność, Program Operacyjny Kapitał Ludzki).

W stosunku do 2014 r. wydatki MGOPS Borne Sulinowo ogółem zmalały o 239.334,88 zł. (tabela nr 2). Spadek wydatków nastąpił w związku z wydzieleniem od 01.01.2015r. Środowiskowego Domu Samopomocy w Bornem Sulinowie (plan po zmianach w 2014r. - 443.999,00 zł) ze struktur Ośrodka, jak również nie realizowany w ubiegłym roku projekt w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (plan po zmianach w 2014r. – 156.288,29 zł).

Mimo, iż wydatki ogółem zmalały w stosunku do roku ubiegłego w związku z przedstawioną sytuacją powyżej, jednakże wzrost wydatków można zauważyć w następujących rozdziałach: 85415 „Pomoc materialna dla uczniów” (wzrost o 64.839,00 zł), 85212 „Świadczenia rodzinne...” (wzrost o 180.617,51 zł); 85214 „Zasiłki i pomoc w naturze...” (wzrost o 129.721,15zł), 85219 „Ośrodki pomocy społecznej” (wzrost o 60.599,95 zł). Tendencję spadkową do roku ubiegłego można zauważyć w rozdziale 85228 „Usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze” (spadek o 27.839,84 zł).

Tabela nr 22. Struktura wydatków budżetowych na realizację zadań w 2015r.

Wydatki	Ogółem	Środki własne	Dotacje z budżetu państwa na	Środki z budżetu państwa na zadania zlecone
Pomoc społeczna	1.293.741,18 zł	447.764,46 zł	819.400,70 zł	26.576,02 zł
Zasiłki celowe i specjalne celowe	20.577,99 zł	20.577,99 zł	-	-
Zasiłki okresowe	271.116,38 zł	-	271.116,38 zł	-
Zasiłki stałe	313.026,19 zł	-	313.026,19 zł	-
Program rządowy "Pomoc państwa w zakresie dożywiania"	252.594,00 zł	44.919,00 zł	207.675,00 zł	-
Składki zdrowotne	54.159,15 zł	-	27.583,13 zł	26.576,02 zł
Domy pomocy społecznej	382.267,47 zł	382.267,47 zł	-	-
Dodatki mieszkaniowe i dodatki energetyczne	328.691,21 zł	318.852,55	-	9.838,66 zł
Świadczenia rodzinne / Fundusz alimentacyjny	3.441.473,63 zł	-	-	3.441.473,63 zł
Ośrodek Pomocy Społecznej	846.283,16 zł	648.435,62 zł	189.619,00 zł	8.228,54 zł

Usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze	88.812,69 zł	28.812,69 zł	-	60.000,00 zł
Pozostałe zadania	97.251,24 zł	83.470,24 zł	13.781,00 zł	-
Wspieranie rodziny	18.853,48 zł	5.072,48 zł	13.781,00 zł	-
Pozostała działalność (KAS, Wolontariat, transport żywności)	13.558,76 zł	13.558,76 zł	-	-
Pomoc materialna dla uczniów	64.839,00 zł	64.839,00 zł	-	-
Ogółem	6.096.253,11 zł	1.527.335,56 zł	1.022.800,70 zł	3.546.116,85 zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MGOPS

Tabela nr 23. Analiza porównawcza wydatków 2015 / 2014

Wydatki	Ogółem 2015	Ogółem	Różnica
Pomoc społeczna	1.293.741,18 zł	1.211.853,22 zł	81.887,96 zł
Zasiłki celowe i specjalne celowe	20.577,99 zł	22.421,43 zł	-1.843,44 zł
Zasiłki okresowe	271.116,38 zł	272.147,35 zł	-1.030,97 zł
Zasiłki stałe	313.026,19 zł	286.028,16 zł	26.998,03 zł
Program rządowy „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”	252.594,00 zł	342.776,00 zł	-90.182,00 zł
Składki zdrowotne	54.159,15 zł	38.808,37 zł	15.350,78 zł
Domy pomocy społecznej	382.267,47 zł	249.671,91 zł	132.595,56 zł
Dodatki mieszkaniowe i dodatki energetyczne	328.691,21 zł	328.012,55 zł	678,66 zł
Świadczenia rodzinne/ Fundusz alimentacyjny	3.441.473,63 zł	3.260.856,13 zł	180.617,50 zł
Ośrodek Pomocy Społecznej	846.283,16 zł	785.683,21 zł	60.599,95 zł
Usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze	88.812,69 zł	116.652,53 zł	-27.839,84 zł
Pozostałe zadania	97.251,24 zł	632.530,35 zł	-535.279,11 zł
Wspieranie rodziny	18.853,48 zł	21.234,01 zł	-2.380,53 zł
Pozostała działalność (KAS, Wolontariat, transport żywności)	13.558,76 zł	11.009,05 zł	2.549,71 zł
Pomoc materialna dla uczniów	64.839,00 zł	-	64.839,00 zł
ŚDS	-	443.999,00 zł	-443.999,00 zł
POKL	-	156.288,29 zł	-156.288,29 zł
Ogółem	6.096.253,11 zł	6.335.587,99 zł	-239.334,88 zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MGOPS

Wydatki ponoszone na cele społeczne ogółem, stanowią w budżecie gminy jedną ze znaczniejszych pozycji. Prognozuje się, iż na przestrzeni lat 2016-2025 ich udział w wydatkach budżetowych ogółem będzie rosnąć.

8.2. Źródła finansowania

Jednym z warunków realizacji celów zawartych w strategii jest jej finansowanie. Przewiduje się, że realizacja proponowanych celów i działań nastąpi przy wykorzystaniu następujących źródeł finansowania:

- ⇒ środki własne pochodzące z budżetu gminy,
- ⇒ środki z budżetu państwa (dotacje),
- ⇒ środki partnerów przedsięwzięcia,
- ⇒ środki z funduszy krajowych;
- ⇒ środki strukturalne Unii Europejskiej.

Możliwość zewnętrznego wsparcia finansowego rozwoju Gminy Borne Sulinowo zależeć będzie od następujących czynników:

- ⇒ wielkości środków przeznaczonych przez Unię Europejską na wsparcie rozwoju społecznego w Polsce,
- ⇒ zasad podziału środków unijnych pomiędzy poszczególne województwa,
- ⇒ potencjału absorpcyjnego poszczególnych organizacji społecznych i instytucji,
- ⇒ zdolności przygotowania i realizacji konkretnych projektów dla Gminy Borne Sulinowo w sferze społecznej.

Kiedy państwo nie jest w stanie zadbać o potrzeby wszystkich członków swojej wspólnoty, to wtedy tę funkcję powinny przejąć prężnie działające organizacje pozarządowe, fundacje, stowarzyszenia, które obok instytucji zajmujących się pomocą innym ludziom z ramienia urzędu cieszą się dużą skutecznością. Gmina Borne Sulinowo obfituje w liczne organizacje, które inicjują lub współpracują przy różnorodnych działaniach na rzecz społeczności lokalnej.

ROZDZIAŁ IX. Zarządzanie realizacją strategii.

9.1. Wdrażanie i harmonogram strategii

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Borne Sulinowo na lata 2017-2025 obejmuje zasięgiem czasowym okres ośmiu lat i zakłada ciągłość w realizacji wytyczonych kierunków działań z zachowaniem wymogu wprowadzania niezbędnych zmian dostosowawczych, wynikających z aktualnej sytuacji ekonomicznej i społecznej w kolejnych latach.

Cele strategiczne wyznaczone w niniejszym opracowaniu dotyczą najistotniejszych problemów występujących na terenie gminy mianowicie: problematyki osób w podeszłym wieku, problemów opiekuńczo – wychowawczych, bezrobocia, ubóstwa, niepełnosprawnych, uzależnionych, bezdomnych, opuszczających zakłady karne i innych zagrożonych marginalizacją.

Realizacja określonych celów determinuje konieczność zaangażowania możliwych jak największych zasobów państwowych, regionalnych czy lokalnych. Rozwijanie i utrzymywanie systemu pomocy wymaga zintegrowanych działań wszelkich podmiotów, w tym organizacji pozarządowych, grup sąsiedzkich, rodzin, wolontariuszy. Samopomoc i samoorganizacja obywateli jest często bardziej efektywna niż interwencja instytucji publicznych.

Proponuje się by realizatorami strategii rozwiązywania problemów społecznych oraz twórcami i koordynatorami programów celowych byli:

- ⇒ Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej,
- ⇒ Rada Miejska
- ⇒ Urząd Miejski w Bornem Sulinowie

oraz

- ⇒ instytucje, organizacje społeczne i pozarządowe, Kościół Katolicki, oraz osoby fizyczne i prawne, zaangażowane w realizację zadań w zakresie pomocy społecznej.

Harmonogram wdrażania strategii rozwiązywania problemów społecznych dla gminy Borne Sulinowo na lata 2017-2025 obejmuje kilka etapów:

ETAP I-

Podjęcie uchwały przez Radę Miejską w Bornem Sulinowie o przyjęciu do realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Borne

Sulinowo na lata 2017-2025. Termin realizacji: I kwartał 2017 r.

ETAP II-

Koordinacja realizacji działań objętych Strategią. Termin realizacji: I kwartał 2018r. - IV kwartał 2025r.

ETAP III-

Monitoring i ewaluacja Strategii. Termin realizacji: na koniec każdego roku w okresie IV kwartału

ETAP IV-

Uzupełnianie Strategii o nowe zadania i programy. Termin realizacji: sukcesywnie w okresie wdrażania strategii czyli: od I kwartału 2017r do IV kwartału 2025r.

ETAP V-

Podsumowanie i ocena Strategii. Termin realizacji: IV kwartał 2025r.

9.2. Monitoring i ewaluacja

Zgodnie z art. 110, pkt 4 ustawy o pomocy społecznej, koordynatorem realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Borne Sulinowo na lata 2017-2025 będzie Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Bornem Sulinowie. Natomiast sformułowane w dokumencie kierunki działań będą wdrażane przez wyznaczonych realizatorów oraz partnerów, którzy realizować będą poszczególne zadania, w zależności od posiadanych i pozyskanych środków finansowych.

Długookresowy charakter planowania strategicznego w zakresie problematyki społecznej wymaga stałego śledzenia zmian prawnych, gospodarczych, politycznych, społecznych i ich uwzględniania w strategii.

W związku z tym niniejsza strategia wymaga corocznej aktualizacji przeprowadzonej przez Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Bornem Sulinowie., który będzie odpowiedzialny za rozdzielanie zadań, monitorowanie postępów w ich wdrażaniu, okresową ocenę (ewaluację), nanoszenie korekt i uzupełnień oraz wprowadzanie do dokumentu nowych propozycji.

Istotnym elementem monitorowania stanowić będzie sporządzanie sprawozdania z rocznego planu realizacyjnego, pokazującego postępy na dwóch poziomach: poszczególnych zadań i projektów oraz celów operacyjnych i strategicznych.

9.3. Sposoby komunikacji społecznej i promocji

W celu sprawnego funkcjonowania strategii należy umożliwić społeczności lokalnej udział w procesie jej tworzenia i realizacji, przykładem tego działania jest przekazywanie

informacji społeczności lokalnej jak i przyjmowanie informacji od partnerów społecznych, przy dużym zaangażowaniu Urzędu Miejskiego w Bornem Sulinowie w przepływ tych informacji.

Obszarami działań w zakresie komunikacji społecznej to :

- ⇒ możliwość wnioskowania zmian zapisów Strategii przed jej uchwaleniem;
- ⇒ zaproszenie do włączania się w etap wdrażania jak i realizacji;
- ⇒ informacja o postępach wdrażania Strategii;
- ⇒ informacje zamieszczane na stronach internetowych.

Promocja strategii ma na celu przede wszystkim stanowienie i utrzymywanie wzajemnej współpracy między samorządem a społeczeństwem. Informowanie oraz promocja odbywać się będzie poprzez podawanie w prasie lokalnej oraz w Internecie danych na temat zaangażowania finansowego UE w realizację projektów oraz stanie zaawansowania realizacji zadań i ich efektów w ramach przedmiotowej strategii.

Strategia rozwiązywania problemów społecznych będzie skuteczna, o ile przedstawiciele samorządu dołożą wszelkich starań, by planowane projekty były realizowane zgodnie z przyjętymi kierunkami działań, które mają być także zbieżne ze Strategią Rozwoju Miasta i Gminy Borne Sulinowo na lata 2004 – 2019. Projekty można realizować w okresach rocznych, dłuższych lub krótszych, w zależności od charakteru danego projektu.

9.4. Zmiany w strategii

Wobec potencjalnych zmian zarówno w wymiarze ogólnokrajowym, regionalnym i lokalnym, spowodowanych czynnikami zewnętrznymi i wewnętrznymi, niniejsza strategia może ulec pewnym zmianom bądź uzupełnieniom w drodze stosownej Uchwały Rady Miejskiej w Bornem Sulinowie.

W szczególności przedmiotowa strategia może zostać zmieniona czy uzupełniona na wniosek Burmistrza lub Kierownika Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej. Przesłankami do wprowadzenia zmian mogą być wnioski lub sugestie funkcjonujących w Gminie Borne Sulinowo organizacji społecznych, podmiotów gospodarczych, lub poszczególnych mieszkańców.

Spis tabel

Tabela nr 1. Stan ludności w poszczególnych miejscowościach Gminy Borne Sulinowo w latach 2013-2015.....	23
Tabela nr 2. Zarejestrowani bezrobotni z terenu gminy Borne Sulinowo (stan na 31.12.2015r.).....	25
Tabela nr 3. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych z terenu gminy Borne Sulinowo w latach 2013-2015.....	25
Tabela nr 4. Wskaźnik bezrobocia rejestrowanego w gminie Borne Sulinowo w latach 2006-2010	26
Tabela nr 5. Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON w 2015 r. - Gmina Borne Sulinowo na tle Powiatu.....	26
Tabela nr 6. Nałożone mandaty karne kredytowe.....	27
Tabela nr 7. Liczba przeprowadzonych interwencji.....	28
Tabela nr 8. Liczba wniosków sporządzonych do Sądu.....	28
Tabela nr 9. Kategorie przestępstw w latach 2013-2015.....	28
Tabela nr 10. Zestawienie szkół publicznych w Gminie Borne Sulinowo.....	30
Tabela nr 11. Liczba oddziałów i liczba uczniów	31
Tabela nr 12. Ludność gminy według edukacyjnych grup wieku w 2015r.....	31
Tabela nr 13. Powody przyznania pomocy I-XII 2013 r.....	49
Tabela nr 14. Powody przyznania pomocy I-XII 2014 r.....	50
Tabela nr 15. Powody przyznania pomocy I-XII 2015 r.....	51
Tabela nr 16. Ilość prowadzonych postępowań w latach 2013-2015 r.....	68
Tabela nr 17. Zestawienie postępowań prowadzonych przez Komisję ds. Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Bornem Sulinowie za lata 2013-2015.....	69
Tabela nr 18. Liczba Niebieskich Kart	72
Tabela nr 19. Liczba osób objętych pomocą w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.....	73
Tabela nr 20. Liczba pokrzywdzonych w wyniku przemocy domowej	73
Tabela nr 21. Powody przyznania pomocy – rok 2015.....	76
Tabela nr 22. Struktura wydatków budżetowych na realizację zadań w 2015r.	105
Tabela nr 23. Analiza porównawcza wydatków 2015 / 2014	106

Spis wykresów

Wykres 1. Obszar Gminy Borne Sulinowo	21
Wykres 2. Struktura wiekowa mieszkańców gminy Borne Sulinowo w 2015 roku.....	23
Wykres 3. Rodziny objęte pomocą społeczną w latach 2013-2015.....	44
Wykres 4. Liczba gospodarstw domowych , którym przyznano dodatki mieszkaniowe w latach 2013-2015.....	44
Wykres 5. Liczba gospodarstw domowych, którym przyznano dodatek energetyczny w latach 2013-2015.....	45
Wykres 6. Liczba rodzin, którym przyznano zasiłki rodzinne i dodatki do zasiłków rodzinnych w latach 2013-2015.....	45
Wykres 7. Liczba wypłaconych świadczeń pielęgnacyjnych w latach 2013-2015.....	46
Wykres 8. Liczba wypłaconych zasiłków pielęgnacyjnych w latach 2013-2015.....	46
Wykres 9. Liczba wypłaconych specjalnych zasiłków opiekuńczych w latach 2013-2015.....	47
Wykres 10. Liczba wypłaconych zasiłków dla opiekuna w latach 2013-2015.....	47
Wykres 11. Liczba rodzin, którym przyznano świadczenie z funduszu alimentacyjnego w latach 2013-2015.....	48
Wykres 12. Liczba osób, którym przyznano stypendia socjalne dla uczniów i zasiłki szkolne w latach 2013-2015.....	48
Wykres 13. Rodziny z problemem niepełnosprawności korzystające z pomocy społecznej na tle wszystkich rodzin objętych pomocą społeczną w latach 2013-2015.....	54
Wykres 14. Rodziny z dysfunkcją długotrwałej choroby korzystające z pomocy społecznej na tle wszystkich rodzin objętych pomocą społeczną w latach 2013-2015.....	56
Wykres 15. Rodziny dotknięte ubóstwem korzystające z pomocy społecznej na tle wszystkich rodzin objętych pomocą społeczną w latach 2013-2015.....	58
Wykres 16. Rodziny z dysfunkcją bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstw domowych korzystające z pomocy społecznej na tle wszystkich rodzin objętych pomocą społeczną w latach 2013-2015.....	60
Wykres 17. Rodziny objęte pomocą i wsparciem z tytułu ochrony macierzyństwa na tle wszystkich rodzin objętych pomocą społeczną w latach 2013-2015.....	62
Wykres 18. Rodziny z dysfunkcją bezrobocia korzystające z pomocy społecznej na tle wszystkich rodzin objętych pomocą społeczną w latach 2013-2015.....	64
Wykres 19. Struktura rodzin korzystających z pomocy w 2015r.....	74
Wykres 20. Główne problemy społeczne w gminie Borne Sulinowo (N=200).....	78
Wykres 21. Problemy osób starszych w gminie Borne Sulinowo (N=200).....	79